

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องในด้านต่อไปนี้

วัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยระดับสากล : ผลของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยระดับชาติ : วัฒนธรรมหลักของประเทศ

- เอกลักษณะของวัฒนธรรมไทย

- ประเภทของวัฒนธรรมไทย

การถ่ายทอดวัฒนธรรม

การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กวัยอนุบาล

การปลูกฝังวัฒนธรรมและการจัดประสบการณ์เพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรม

วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า วัฒนธรรม นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Culture ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน คือ Cultura มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง อานนท์ อภาภิรม (2526) ได้อธิบายเพิ่มเติมตามความหมายนี้ว่า มนุษย์เป็นผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม

ในภาษาไทยคำว่า วัฒนธรรม เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งแปลว่า ธรรมเป็นต้นเหตุให้เจริญ หรือ ธรรม คือ ความเจริญ นี้ใช้เป็นหลักฐานทางราชการครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อพุทธศักราช 2483 (ราชันิกร เศรษฐ, 2523)

วัฒนธรรม เป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีกับภาษาสันสกฤต คำว่า วัฒนธรรม มาจาก ภาษาบาลีว่า วาตุมน ซึ่งแปลว่า เจริญ งอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม มาจากภาษาสันสกฤต ว่า ธรรม ซึ่งหมายถึง ความดี เมื่อเขียนตามรูปของภาษาบาลีล้วน ๆ ก็คือ วาตุมนธมม ซึ่ง สุชีพ ปุญญานุภาพ (2500) ได้อธิบายว่า หมายถึง สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม หรือลักษณะที่ แสดงความเจริญงอกงาม

Webster's New Collegiate Dictionary (1975:135) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "วัฒนธรรม คือ การพัฒนาสติปัญญาและความรู้สึกผิดชอบชั่วดีด้วยการศึกษาและการฝึกหัดมาเป็นอย่างดี เป็นแบบแผนของพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งรวมทั้ง การพูด การคิด การกระทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของแต่ละคนว่าได้รับรู้ไว้เพียงใด"

พระยาอนุมานราชธน (2515) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงและปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวมถ่ายทอดกันได้อีกอย่างกันได้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบทอดเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติและกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสั่งแดงให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบประเพณี เป็นต้น เป็นมรดกแห่งสังคม ซึ่งรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

ผะอบ โปษะกฤษณะ (2524) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตที่ได้ปฏิบัติแล้วที่ดี ว่าเหมาะสมกับสภาพของสังคมนั้น ๆ และมีการสืบทอดกันมา วัฒนธรรมมีประจำสังคมแบ่งแยกออกไปตามลักษณะของสังคม เป็นวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่และวัฒนธรรมกลุ่มย่อย เป็นต้น

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ (2537:32) ได้ให้ทัศนะอันลุ่มลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมดังนี้ "วัฒนธรรม คือ วิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นความเจริญงอกงามของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการแสดงออกและการสื่อความหมาย ของความรู้สึกนึกคิด ขอบเขตของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชน เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ที่เห็นได้ทั่วไป ในรูปธรรมและนามธรรม และแน่นอนที่สุด วัฒนธรรมเป็นผลแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยีทั้งปวง"

สุพัตรา สุภาพ (2518) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างกฎเกณฑ์วิถีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2535:3) ได้ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้จักคิด ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจ ชาบซึ่งยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ”

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกที่สืบทอดมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งของสังคมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเจริญงอกงามของสังคมนั้น ๆ ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ และวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งที่หล่อหลอมให้คนในสังคมรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในกลุ่มชนของตน วัฒนธรรมมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ในสังคมนั้น อีกด้วย

องค์ประกอบและลักษณะของวัฒนธรรม

- สุพัตรา สุภาพ (2523) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ
1. องค์คติหรือมโนทัศน์ (Concepts) คือ ความเชื่อ แนวคิด และอุดมการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละกลุ่ม จะมีมาตรฐานในการคิดและตัดสินใจแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมของตน
 2. องค์พิธีการ (Usage) คือ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแสดงออกในรูปของพิธีกรรมต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในแต่ละวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสภาพแวดล้อมของสังคม
 3. องค์การ (Association or Organization) คือกลุ่มหรือสมาคม สโมสร สถาบันต่างๆ ที่ก่อตั้งขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน มีวัตถุประสงค์ กฎเกณฑ์และวิธีดำเนินงานที่แน่นอน
 4. องค์วัตถุ (Instrumental and Symbolic objects) คือวัฒนธรรมทางวัตถุทั้งหลายที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ ทั้งส่วนที่มีรูปร่าง เช่น แก้ว อี โบสถ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และส่วนที่ไม่มี

รูปร่าง เช่น ภาษา ตัวเลข มาตราชั่ง ตวง วัด อันเป็นสัญลักษณ์ในการติดต่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

จากความหมายและองค์ประกอบของวัฒนธรรม จึงพออธิบายถึงลักษณะโดยส่วนรวมของวัฒนธรรมได้ ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2514) อานนท์ อากาศิกรม (2525) และประดิษฐ์ มัชฌิมา (2522) ได้สรุป ลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ได้มีอยู่เองตามธรรมชาติ
2. เป็นมรดกทางสังคมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากมนุษย์รุ่นก่อนๆ
3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบแผนของการดำเนินชีวิต
4. เป็นสิ่งไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงได้
5. เป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่าง
6. เป็นสิ่งที่สังคมยึดถือหรือปฏิบัติร่วมกัน
7. สร้างความพึงพอใจให้แก่มนุษย์
8. มีความหมายแตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละสังคม แม้จะเป็นของสิ่งเดียวกันหรือเหมือนกัน เช่นการแลปลิ้นแสดงความเคารพของชาวริเบต หากใช้ในสังคมไทย ถือว่าไม่สุภาพ เป็นต้น

อรนงค์ สุวรรณกุล (2531) ได้กล่าวถึงสาระของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งได้มีการยอมรับนับถือ เป็นแนวทางยึดถือปฏิบัติอยู่ในสังคมนั้น ในลักษณะที่เป็นกระสวนและมีการแสดงออกในรูปลักษณะของพฤติกรรม (Behavior) ของมนุษย์ หรือในลักษณะที่เป็นรูปธรรม (Materials) ที่สามารถจับต้องมองเห็นได้ด้วยตาของเรา
2. ได้มาจากการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมือน ๆ กัน อย่างต่อเนื่องมิได้ขาดสาย จากชนรุ่นหนึ่งมายังอีกรุ่นหนึ่ง (From generation to generation) จนกระทั่งปัจจุบัน
3. มีการปรับ (Adjust) ปรุงแต่งบ้างเพื่อให้วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตนั้น ดำรงอยู่ได้ตลอดไป แม้สภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป

4. วัฒนธรรมที่ได้มีการปรับปรุงพัฒนาและได้ยกระดับให้สูงขึ้น ในทางด้านนามธรรม และด้านจิตใจ ซึ่งแตกต่างจากธรรมชาติของสัตว์โลกโดยทั่วไป จนกลายเป็น “อารยธรรม” หรือ “Civilization” นั้นเอง

จึงสรุปได้ว่า ลักษณะโดยส่วนรวมของวัฒนธรรมนั้นประกอบด้วย แนวคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ของสังคมนั้น ๆ และมีการประพฤติปฏิบัติตามแนวคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ ทั้งที่เป็นพิธีกรรม พิธีการ วัตถุ หรือสิ่งของอันเป็นสัญลักษณ์ที่บุคคลในสังคม สามารถเข้าใจตรงกันตรงกัน ตลอดจนกลุ่มชนนั้นได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมานาน จากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกกลุ่มหนึ่ง

ที่มาของวัฒนธรรม

ชนชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่ มีวัฒนธรรมอันดีงามและสูงส่งมาแต่โบราณ บรรพบุรุษของไทยได้สร้างสรรค์วัฒนธรรมเป็นมรดกสืบทอดสู่คนรุ่นลูกหลาน ด้วยเหตุสิ่งแวดล้อมเป็นตัวผลักดันให้มนุษย์พยายามคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อเอาชนะธรรมชาติ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้สร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้น วัฒนธรรมไทยจึงมีที่มาในลักษณะเดียวกัน ซึ่งอานนท์ อากาศิรม (2526) กล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมไทยว่า เกิดจาก

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ จากสภาพภูมิศาสตร์ของไทยเป็นที่ราบลุ่มเต็มไปด้วยแม่น้ำลำคลอง จึงก่อให้เกิดประเพณีเกี่ยวกับลำน้ำ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแข่งเรือ
2. ระบบเกษตรกรรม เป็นที่มาของวัฒนธรรมไทยหลายประการ เช่น ประเพณีแห่ นางแมวของฝน ประเพณีลงแขก การละเล่นพื้นบ้าน เต้นกำรำเคียว เป็นต้น
3. ค่านิยม มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างเป็นแกนของวัฒนธรรม เช่น ความรักอิสระ เสรีภาพของคนไทย
4. การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม เนื่องจากแต่ละสังคมมีลักษณะที่แตกต่างกันจึงเป็นเหตุให้เกิดการรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาใช้ โดยอาศัยการติดต่อย้ายถิ่นฐาน ตลอดจนระบบวิทยาการและเทคโนโลยีอันทันสมัย วัฒนธรรมสำคัญ ๆ ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลจากสังคมอื่น ได้แก่ พุทธศาสนา เผยแพร่เข้ามาผ่าน จีน พม่า และลังกา มีอิทธิพลสูงต่อแนวคิดและการดำเนินชีวิตของคนไทยกลายเป็นศาสนาประจำชาติ และประเพณีต่าง ๆ เช่น การก่อกองพระเจดีย์ทราย การทอดกฐิน การบวชนาค ลัทธิพราหมณ์ เผยแพร่เข้ามาโดยผ่านเขมร อินเดียเซีย และมาลาญ เป็นที่มาของประเพณีสงกรานต์ ประเพณีอาบน้ำในพิธีต่างๆ และวัฒนธรรมตะวันตก หลังไหล

เข้ามา เนื่องจากความเจริญด้านวิทยาการสมัยใหม่ และการสื่อสารที่รวดเร็ว เช่น การแต่งกาย การกีฬา อาหาร ดนตรี วัฒนธรรมตะวันตกมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลอย่างสูงต่อสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ (2623) ได้กล่าวถึงที่มาของวัฒนธรรมไว้ดังนี้คือ

1. ศาสนา เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เพราะศาสนาต่างๆ ย่อมมีคำสอนมุ่งหมายให้ผู้นับถือได้ผลอย่างเดียวกัน คือ ความดี นำผู้ปฏิบัติตามคำสอนให้เป็นคนดี แม้คำสอนของแต่ละศาสนาจะผิดกันบ้าง แต่จุดมุ่งหมายก็จุดเดียวกัน คือละความชั่วประพฤติความดี เป็นหลักของวัฒนธรรมทางจิตใจ และศาสนา ย่อมแสดงออกให้เห็นวัฒนธรรมสาขาต่างๆ เช่น ศิลปกรรม วรรณกรรม ได้แก่ โบสถ์ วิหาร สถูปเจดีย์ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่สืบเนื่องมาจากศาสนาทั้งสิ้น

2. ประเพณีชาติต่างๆ ย่อมมีประเพณีประจำชาติ และถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นเป็นของดีอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ โดยเฉพาะประเพณีของไทยที่ยังรักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ เช่น การเกิด การบวชนาค การแต่งงาน การทำบุญอายุ การตาย ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลตรุษ สารท สงกรานต์ ลอยกระทง ล้วนเป็นที่มาของวัฒนธรรมทั้งสิ้น

3. ธรรมชาติ หลักของธรรมชาติย่อมมี เกิด มีเจริญ คนเกิดมาก็เจริญเติบโตแม้ต้นไม้อีกเช่นเดียวกัน ไม่ได้หยุดนิ่ง ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เพราะฉะนั้นธรรมชาติทั้งที่มีวิญญูญาณและไม่มีวิญญูญาณ จึงเป็นเหตุที่ทำให้คนเราอาศัยนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดวิวัฒนาการ

จึงอาจสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้จากสังคมที่อาศัยอยู่นั้น วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม นอกจากนี้วัฒนธรรมย่อมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

หน้าที่ของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงมีหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบของสถาบัน กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม และควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2521) ได้กล่าวถึงหน้าที่วัฒนธรรมโดยสรุป ได้ดังนี้

1. กำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวว่าลักษณะของครอบครัวในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไป บางสังคมชายอาจมีภรรยาได้หลายคน บางสังคมหญิงอาจจะมีสามีได้หลายคน สถาบันทางเศรษฐกิจจะทำหน้าที่กำหนดวิธีการทำมาหากิน ได้แก่ การกำหนดงานไว้ว่า งานชนิดใดชายทำ ชนิดใดหญิงทำ เป็นต้น

2. กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น จะแต่งงานเมื่ออายุเท่าใด ความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพชายกับหญิง

3. ควบคุมสังคม ได้แก่ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคม ที่ตนอาศัยอยู่ก็จะได้รับการตำหนิจากสังคม

วิเชียร รักการ (2529) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของวัฒนธรรม (The function of culture) ดังนี้

1. วัฒนธรรมสร้างมนุษย์ (Culture creates men) หมายความว่า วัฒนธรรมกำหนดเป้าหมายของชีวิตว่าควรมีเป้าหมายอย่างไร กำหนดรูปแบบของครอบครัว อะไรผิด อะไรถูก เป็นต้น

2. วัฒนธรรมจะควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น กำหนดปทัสถานต่างๆ ทางสังคม และกำหนดได้แม้แต่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีววิทยา เช่น จะรับประทานอาหารวันละกี่มื้อ ควรจะแต่งงานอายุเท่าใด กำหนดความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพของหญิงและชาย เป็นต้น

ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของมนุษย์หรือการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงทำให้ผู้ที่สนใจแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นหลายประเภทดังนี้

พระยาอนุমানราชธนะ (2515) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งประเภทของวัฒนธรรมอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาคารที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุนี้มีความสำคัญแก่ชาติในการแสดงออกซึ่งรูปแบบที่เกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง เป็นเครื่องแสดงถึงสัญลักษณ์ของชาตินั้น ๆ โดยเฉพาะความประณีตงดงามของศิลปกรรม สถาปัตยกรรมแต่ละสมัย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องดึงดูดให้แก่ผู้พบเห็นให้รู้สึกยกย่อง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเชิดชูเกียรติของชาติ

วัฒนธรรมทางจิตใจ (Non-material Culture) ได้แก่ ความคิด ความเชื่อถือ ศิลธรรม- จรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีการต่าง ๆ นับว่ามีความสำคัญยิ่งแก่ชาติ เพราะเป็นการ แสดงออกถึงแบบฉบับอันดีงามประจำชาติ เป็นสิ่งที่จะช่วยบรรเทาความวุ่นวายในสังคมให้ลด น้อยลง เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้จรโลงวัฒนธรรมในชาตินั้น เป็นไปในแนวทางที่ดีงาม มี จรรยา มารยาท เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ชาติที่จะอยู่เป็นชาติได้และเจริญรุ่งเรือง จะต้อง มีวัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ พระยาอนูมานราชชน (2515) ยังได้แบ่งวัฒนธรรมออกตามแนววิชา มนุษยวิทยา-วัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งที่สนองความต้องการทางด้านร่างกายและจำเป็นต่อ การดำเนินชีวิต รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

2. สถาบันสังคมแบ่งออกเป็น

2.1 การจัดระเบียบครอบครัว (Family Organization) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ จารีตประเพณี (Mores) อันเกี่ยวกับครอบครัว การแต่งงาน ตลอดจนการสืบสายโลหิต

2.2 การศึกษา (Education) เป็นการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่ง สู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

2.3 โครงสร้างทางการเมือง (Political Structure) คือรูปแบบการปกครอง เพื่อรักษา ความเป็นปกติสุขของสังคม การร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาและการสาธารณูปโภคต่าง ๆ อันเป็น บริการแก่ส่วนรวม

3. จิตใจ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษา วิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ วรรณคดี กฎหมาย และระเบียบประเพณี

4. สุนทรียภาพ คือ ความเพลิดเพลินเจริญใจยามว่างจากภารกิจการงาน ซึ่งมีทั้ง นาฏศิลป์และศิลปะการเล่นต่าง ๆ

5. ภาษา เป็นเครื่องสำคัญในการสื่อสาร และการถ่ายทอดวัฒนธรรมของคนในสังคม

วัฒนธรรมกับการศึกษา

การศึกษา เป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่ง เมื่อพิจารณาความหมายและจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้ว จะพบว่าการศึกษา คือ ชีวิต หรือ การศึกษา คือ กระบวนการทุกอย่างของมนุษย์ ยกเว้นกระบวนการทางชีวภาพ การศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อ อบรมให้มนุษย์ในสังคมรู้จักวิธีการดำเนินชีวิตในสังคม ดังนั้นการศึกษสามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ทศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ สิ่ง que การศึกษาถ่ายทอดนี้คือ วัฒนธรรม นั่นเอง ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่ผู้เยาว์ ดังที่ ยอร์จ (George, 1965) กล่าวว่า การศึกษา คือ กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม(Enculturation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เยาว์เข้าสู่วิถีในสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่นั่นเอง อีกทั้งวัฒนธรรมยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือของการเผยแพร่วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนี้อีกด้วย

นิคม ทาแดง (2523) กล่าวว่า การศึกษานอกจากจะทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปให้แก่สังคมบางครั้งการศึกษายังเป็นตัวการหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคมอีกด้วย กล่าวคือ การศึกษาเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม เป็นแหล่งผลิตวัฒนธรรมใหม่ ๆ และเผยแพร่สิ่งที่ได้สร้างสรรคนี้แก่สังคมภายนอก

ความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อชาติและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

พระยาอนุมานราชธน (2514) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่มีต่อชาติไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นอยู่ ความเจริญ และเชิดชูเกียรติของบุคคลและชาติ
2. เป็นเครื่องแสดงถึงบุคลิกลักษณะของประเทศและเชื่อมโยงอายุของชาติ
3. เป็นเครื่องมือสำคัญในการกล่อมเกล่าให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติไปตาม

ทำนองคลองธรรม รักมนุษยณะ ส่งเสริมการทำมาค้าดีและการดำรงอยู่ของชีวิต

จึงนับได้ว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่เมื่อคำนึงถึงกระบวนการทางสังคมจะพบว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เผยแพร่หรือกระจายจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ วัฒนธรรมหนึ่งย่อมเข้าไปผสมผสานหรือมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอีกสังคมหนึ่ง ซึ่งบางครั้งก็เข้าไปครอบงำวัฒนธรรมเดิม จนทำให้วัฒนธรรมเดิมถูกกลืนเลือนและคลายความสำคัญลงไป โดยเฉพาะวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอดีตและเป็นวัฒนธรรมที่ตงามอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งถ้าหากวัฒนธรรมเดิมสูญสิ้นหรือถูกกลืนโดยวัฒนธรรมของสังคมอื่น สังคมนั้นย่อมหมดความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น การอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมจึงมีความสำคัญต่อความมั่นคงและความคงอยู่ของชาติอย่างยิ่ง

การอนุรักษ์วัฒนธรรม เป็นพฤติกรรมของการรักษา การถ่ายทอดและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมให้เหมาะสมกับสภาพอันแท้จริงของสังคมและธรรมชาติที่แวดล้อม เพื่อให้วัฒนธรรมของสังคมดำรงอยู่และเจริญงอกงามตลอดไป ดังที่พระยาอนุมานราชธน(2514) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมของชาติใดจะเจริญงอกงามให้สัมพันธ์กับความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ก็อยู่ที่รู้จักเอาสิ่งดีเข้ามาและผลักดันเอาสิ่งที่ไม่ดีออกไป

นิคม ทาแดง (2523) กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่า จำเป็นต้องดำเนินให้สอดคล้องกับวิถีการเกิดวัฒนธรรม อันประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ การส่งเสริม การเผยแพร่ การรับเข้าและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การเข้าใจวัฒนธรรมของสังคมจะกระทำได้โดยการเรียนรู้และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดหรือการให้การศึกษาโดยมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น การถ่ายทอดวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญทางสังคมและจำเป็นยิ่ง สำหรับมนุษย์ถ้าปราศจากกระบวนการดังกล่าววัฒนธรรมในอดีตคงหยุดชะงักอยู่แค่นั้นไม่มีการสืบต่อใด ๆ ทั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมอยู่เสมอ วิเชียร รักการ (2529) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมว่ามีสาเหตุจาก

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นมีสาเหตุจากภายในระบบของสังคมเอง ซึ่งแบ่งย่อยเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) เป็นการนำเอาเทคนิควิธีการหรือความคิดที่มีอยู่เดิม มาผสมผสานกับความรู้ใหม่ ๆ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา มีการผสมผสานปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งอาจเป็นการประดิษฐ์คิดค้นทางวัตถุ ที่เป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ หรือประดิษฐ์คิดค้นทางสังคม ได้แก่ กฎหมาย หรือขนบธรรมเนียมประเพณีใหม่ ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้การดำเนินชีวิตในสังคมเปลี่ยนแปลงไป

1.2 การอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่ในสังคมได้อย่างไม่ครบถ้วน (Imperfect socialization) ซึ่งแต่เดิมการอบรมสั่งสอนผู้เยาว์ของสังคมเป็นหน้าที่ของครอบครัวโดยเฉพาะ แต่ในปัจจุบันได้มีสถาบันการศึกษารับช่วงในการอบรมสั่งสอนอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ได้ทำให้พ่อแม่ออกทำงานนอกบ้าน เด็กจึงอยู่กับพี่เลี้ยง สถานเลี้ยงเด็กและโรงเรียน การอบรมจึงเป็นไปได้ไม่เต็มที่เพราะโรงเรียนก็ละเลยหน้าที่นี้ ย่อมทำให้ ผู้เยาว์ในสังคมขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของสังคม อันเป็นผลต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

2. การเปลี่ยนแปลงที่มีสาเหตุจากภายนอกระบบสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการรับกาให้ ทั้งนี้เพราะปกติจะมีการปะทะสังสรรค์กันระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่เข้ามาติดต่อกัน ซึ่งจำแนกสาเหตุ เป็น 2 ประการ คือ

2.1 การแพร่กระจาย (Diffusion) หมายถึงการที่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่ง กระจายไปสู่สังคมอื่น ตัวอย่างเช่น ในสังคมไทยได้รับเอาการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตก ในเรื่องเกี่ยวกับการแต่งกาย สวมเสื้อนอก ผูกเนคไท สวมกระโปรง สวมรองเท้าส้นสูง หรือการที่คนไทยรับเอาศาสนาพุทธเข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติ เป็นต้น การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมีทั้งทางด้านวัตถุและที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งวัฒนธรรมทางด้านวัตถุจะแพร่กระจายง่ายกว่าที่ไม่ใช่วัตถุ นอกจากนี้การสื่อสาร การคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วในปัจจุบัน มีส่วนช่วยทำให้การแพร่กระจายวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.2 การยืมทางวัฒนธรรม (Cultural borrowing) ในปัจจุบันได้มีการยืมวัฒนธรรมระหว่างมิตรประเทศ ซึ่งจะมีลักษณะของการแลกเปลี่ยน (Exchange) ซึ่งจะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของสังคมนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น สังคมไทยเราในปัจจุบัน ได้มีการยืมวัฒนธรรมตะวันตกมาปรับใช้มากมาย ทั้งภาษาพูด การแต่งกาย ทัศนคติ ค่านิยม ลัทธิการปกครองแบบประชาธิปไตย เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรมตะวันตกนี้ เมื่อราว 2000 ปีมาแล้วเมื่อเทียบกับวัฒนธรรมของจีน กรีก อินเดีย วัฒนธรรมตะวันตกยังคงอยู่อยู่มาก วัฒนธรรม

ตะวันตก จึงมีวัฒนธรรมอินเดียและกรีกมา แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป วัฒนธรรมตะวันตกได้เด่นขึ้น เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์ได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมเด่นสมัยหนึ่ง อาจเป็นวัฒนธรรมด้อยสมัยหนึ่งก็ได้

จึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้นเกิดจาก การเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้น ๆ ที่มีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นอยู่เสมอ และเกิดจากการรับวัฒนธรรมของสังคมอื่น แล้วนำมาปรับใช้ให้เป็นวัฒนธรรมของตนเอง ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปในแนววัฒนธรรมสากลมากขึ้น เนื่องจากวิทยาการด้านการติดต่อสื่อสารกับสังคมอื่น ๆ พัฒนาและรวดเร็วขึ้น

วัฒนธรรมไทยระดับสากล : ผลของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมระดับสากล (Cultural universals) หมายถึง แบบอย่างของวัฒนธรรมที่อยู่ในทุก ๆ สังคม ไม่ว่าจะเป็สังคมใดก็ตาม ซึ่งจากงานวิจัยของ เฮบดิง (Hebding) และกลิค (Glick) พบว่า วัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ในโลกนี้ มีวัฒนธรรมที่เหมือนกันมากกว่า 100 วัฒนธรรม แม้ว่ารายละเอียดปลีกย่อยจะแตกต่างกันก็ตาม ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นวัฒนธรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติระหว่างบุคคลในสังคม วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมที่ทำให้สมาชิกในสังคมนั้นสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น มีข้อห้ามในการสมรสระหว่างบิดามารดากับบุตร วัฒนธรรมในการใช้ภาษาซึ่งทุก ๆ สังคมจะใช้ภาษาในการสื่อสาร สื่อความหมาย วัฒนธรรมในการมีประเพณีงานศพ การรื่นเริงต่าง ๆ ได้แก่ งานศพ งานรื่นเริงต่าง ๆ เป็นต้น (Hebding and Glik, 1979 อ้างถึงใน วิชา ศลายนาท, 2530)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมของไทยนั้นมีบางส่วนที่เป็นลักษณะร่วมกับวัฒนธรรมสากลเช่นกัน ซึ่งวัฒนธรรมไทยก็มีข้อห้ามในการสมรสระหว่างบิดามารดากับบุตร มีการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย คือ เรามีภาษาไทยในการสื่อความหมาย และมีประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเกิด การตาย และงานรื่นเริงต่าง ๆ

นอกจากนี้ วัฒนธรรมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นวัฒนธรรมในระดับสากลมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปตามพลวัตรของวัฒนธรรม ดังที่กล่าวแล้วว่า ความเจริญทาง

เทคโนโลยีทางการคมนาคมติดต่อสื่อสารได้เจริญก้าวหน้า อีกทั้งสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง เมื่อได้ติดต่อกับสังคมอื่น ทำให้สังคมอื่น ๆ แพร่กระจายเข้ามาได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งในปัจจุบันเป็นวัฒนธรรมที่เด่นมาก อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้ย่อมหมายความว่า ส่วนของวัฒนธรรมที่รับเข้ามานั้นไม่ขัดต่อค่านิยมหลักของสังคมไทย โดยจะต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ และเมื่อสอดคล้องกันได้ ก็จะค่อย ๆ รับกันไป และในที่สุดก็แยกไม่ออกว่า วัฒนธรรมส่วนใดเป็นของเดิมและวัฒนธรรมส่วนใดรับมาจากประเทศอื่น การรับวัฒนธรรมของสังคมอื่น ๆ นั้น ในระยะแรกอาจเรียกได้ว่า เป็นการยืมวัฒนธรรม แต่เมื่อนาน ๆ ไป การยืมวัฒนธรรมก็จะกลายเป็นรับวัฒนธรรมอีก ทั้งวัฒนธรรมตะวันตกนั้นได้แพร่กระจายเข้ามา มีอิทธิพลในประเทศต่าง ๆ ในซีกโลกตะวันออกมาก ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ วัฒนธรรมด้านเทคโนโลยี (อมรา พงศาพิชญ์, 2525)

สำหรับประเทศไทยวัฒนธรรมด้านเทคโนโลยี ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทย เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในแถบนี้ ตัวอย่างในสังคมไทยที่รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ ได้แก่ การใช้รถยนต์เป็นพาหนะ แทนการใช้แรงงานจากสัตว์ ซึ่งแต่เดิมใช้วัวเทียมเกวียน ในปัจจุบันพบว่า การใช้เกวียนเป็นพาหนะนั้น้อยมาก โดยเฉพาะในสังคมเมืองไม่มีการใช้เกวียนเลย แม้กระทั่งในสังคมชนบทก็หันมาใช้รถยนต์และรถจักรยานยนต์กันอย่างแพร่หลาย จากแต่เดิมเกวียนที่เคยใช้เป็นพาหนะ เปลี่ยนมาเป็นสิ่งที่ประดับบ้านเรือนและอยู่ในพิพิธภัณฑ์ และใช้เครื่องจักรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแทนการใช้แรงงานจากสัตว์และคน เช่น รถไถนา รถหว่านพืช รถเก็บเกี่ยว เป็นต้น ทำให้ประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดจากการทำเกษตรกรรม เช่น การลงแขก การเดินกำรำเคียว การร้องเพลงเกี่ยวข้าว เป็นต้น ได้สูญหายไปด้วย เหลือเป็นเพียงการแสดงเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ชม และในปัจจุบันพบว่า การเลี้ยงสัตว์เป็นไปเพื่อการค้ามากกว่าการใช้งาน (สนธิ สมัครการ, 2525)

วัฒนธรรมด้านการแต่งกายก็เช่นเดียวกัน การสวมเสื้อนอก ผูกเนคไท สวมกระโปรง สวมรองเท้าส้นสูง สวมถุงน่อง คนไทยไม่คิดและไม่รู้สึกว่าเป็นวัฒนธรรมชาวตะวันตกที่เรารับมา ซึ่งเป็นการแต่งกายที่สุภาพในสังคมไทย วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร เราก็รับวัฒนธรรมมาจากตะวันตกแล้วเรานำมาปรับใช้โดยใช้ช้อนและส้อมให้เหมาะสมกับอาหารของไทย จากที่เคยนั่งรับประทานอาหารกับพื้นแล้วล้อมวง เปลี่ยนมานั่งบนโต๊ะ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของบ้านที่สร้างในแบบตะวันตก (อาานนท์ อาภาภิรม, 2519)

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยให้เป็นวัฒนธรรมในระดับสากลนั้นก็เป็นการตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศได้สะดวกและเข้าใจมากยิ่งขึ้น เช่น การเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่จากเดิมวันที่ 1 เมษายนของทุกปี มาเป็นวันที่ 1 มกราคมของทุกปีตามหลักสากล หรือมีการใช้ตัวเลขอารบิกเข้ามาใช้ในระบบการทำงานต่าง ๆ (วัชรวิศาลยานาทร, 2530; สนิท สัมครการ, 2525)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมของไทยนั้น จะมีวัฒนธรรมไทยบางอย่างที่เป็นวัฒนธรรมในระดับสากล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของสังคมโลก ดังนั้น การถ่ายทอดวัฒนธรรมจึงมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมในระดับสากลเหล่านี้ด้วย

วัฒนธรรมไทยระดับชาติ : วัฒนธรรมหลักของประเทศ

วัฒนธรรมหลัก (Dominant Culture) หมายถึง วัฒนธรรมอันประกอบไปด้วยหลักความคิดและการกระทำที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ รับรู้ร่วมกัน โดยถือเป็นเป้าหมายรวมกัน ของสมาชิกทุกคนในสังคม วัฒนธรรมหลักจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมส่วนใหญ่เกิดจากค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น และอาจเกิดจากค่านิยมของคนส่วนน้อยของสังคมนั้น ซึ่งเป็นชนส่วนน้อยแต่มีอำนาจสูงสุดของสังคมนั้น ๆ ก็ได้ (Hebding and Glick, 1979 อ้างถึงใน วัชรวิศาลยานาทร, 2530; สนิท สัมครการ, 2525; อานนท์ อภาภิรม, 2519)

สำหรับสังคมไทย เรามีวัฒนธรรมไทยเป็นมรดกที่สำคัญของชาติ เป็นเครื่องหมายแห่งความภาคภูมิใจของคนไทยทั้งชาติ ซึ่งบรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ขึ้นมาและสืบทอดมาสู่คนรุ่นลูก รุ่นหลาน ด้วยเหตุที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นผู้อำหนดขอบเขตพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เมื่อมนุษย์รู้จักคิด สร้างสรรค์จึงพยายามเอาชนะธรรมชาติ ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ นั่นคือ มนุษย์เริ่มสร้างวัฒนธรรมขึ้นโดยมีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นตัวผลักดัน วัฒนธรรมไทยก็ได้ถือกำเนิดขึ้นในลักษณะเดียวกันนี้

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย

สภาพของวัฒนธรรมไทยมีส่วนทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่สำคัญแก่คนไทย ซึ่งเป็นจุดเด่น และมีลักษณะที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของชนชาติอื่น ๆ

อานนท์ อมาภิรม(2625) ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์บางประการของวัฒนธรรมไทยไว้ดังนี้

1. การทำบุญและการประกอบกรกุศล คนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อในเรื่อง “กฎแห่งกรรม” และ “สังสารวัฏ” ดังนั้นคนไทยจึงนิยมทำบุญและประกอบกรกุศล เช่น การทำบุญ ตักบาตร การช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้ยากจน สาเหตุที่ทำให้มีการทำบุญและประกอบกรกุศลนั้นสรุปได้ 2 ประการ คือ

1.1 เพื่อความสุขทางใจว่าได้ประกอบกรบุญกรกุศลไว้แล้ว

1.2 การสะสมกุศลกรรมในปัจจุบันเพื่อหวังจะได้รับประโยชน์สุขในอนาคต

2. พิธีกรรม การปฏิบัติวัฒนธรรมในสังคมไทยนั้น มักจะแสดงออกใน 2 ลักษณะ คือ

2.1 งานพิธี (Ceremonies) เป็นพิธีกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความมีหน้ามีตา เช่น พิธีฉลองวันแต่งงาน พิธีงานศพ เป็นต้น

2.2 พิธีการ (Rites or Rituals) เป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความซึ้ง ความศักดิ์สิทธิ์ เช่น พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พิธีรับพระราชทานปริญญาบัตร เป็นต้น

3. ความสนุกสนาน คนไทยมีค่านิยมในเรื่องความสนุกสนาน ดังนั้นในการปฏิบัติวัฒนธรรมต่างๆ ของไทย จึงมักมีพื้นฐานอยู่บนความสนุกสนาน เช่น การจัดงานวันคล้ายวันเกิด ก็มีการแสดงดนตรี งานเผาศพในชนบทจะมีการจัดงานมหรสพได้แก่ ลิเก หมอลำหรือ ภาพยนตร์ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพบปะสังสรรค์ การจัดงานราตรีสโมสร การประกวดนางงาม เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า คนไทยมีวัฒนธรรมที่แสดงออกซึ่งความสนุกสนาน ตั้งแต่เกิดจนตายทีเดียว

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองมายาวนาน และมีลักษณะของวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งจะได้อีกถึงวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ต่อไป

ประเภทของวัฒนธรรมไทย

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2486 (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2522) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สำนักคือ

1. วัฒนธรรมทางจิตใจ
2. วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี
3. วัฒนธรรมทางศิลปกรรม
4. วัฒนธรรมทางวรรณกรรม
5. วัฒนธรรมฝ่ายหญิง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2522 (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2522) ได้ประกาศแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขาดังนี้

1. สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น
2. สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา วรรณกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม คีตกกรรม ประติมากรรม เป็นต้น
3. สาขาการช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องเงินทอง การจัดดอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องดินเผา เป็นต้น
4. สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร การประกอบอาหาร ความรู้เรื่องผ้า การแต่งกาย ความรู้เรื่องบ้าน การดูแลบ้าน ความรู้เรื่องต่างๆ ความรู้รอบรมเด็ก ความรู้ที่จะอยู่กินเป็นครอบครัว มารยาทในการกินอยู่ การต้อนรับแขก การริเริ่มต่างๆ ในครอบครัว การรู้จักแก้ปัญหาในครอบครัว การรู้จักประกอบอาชีพช่วยเหลือเศรษฐกิจในครอบครัว เป็นต้น
5. สาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่ กระบอง เป็นต้น

แปลก สนธิรักษ์ (ม.ป.ป.) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของจิตใจ ซึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา เช่น ความขยันหมั่นเพียร การเสียสละ ความซื่อสัตย์ สุจริต การใช้ปัญญาในทางที่ถูกที่ควร

2. เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกับกฎหมาย เช่น การรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย การเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง

3. วัฒนธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุอันเกี่ยวกับการกินที่อยู่ดี เครื่องใช้และอาคารบ้านเรือน โบราณวัตถุ โบราณสถาน รวมทั้งการรู้จักประกอบอาชีพเลี้ยงตน

4. สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม อันหมายถึงคุณธรรมต่างๆ ที่ทำให้คนเราอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมทั้งระเบียบมารยาทในการติดต่อการเข้าสังคม

โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ คือ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ และวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ โดยจะต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเท่ากัน วัฒนธรรมจึงจะเจริญงอกงามขึ้นได้

ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ภาษาและวรรณคดี
2. มารยาท
3. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม
4. คุณธรรมจริยธรรม
5. ศิลปกรรม
6. การละเล่น ดนตรี และศิลปะการแสดง

1. วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี

1.1 ภาษา

ภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทย ในฐานะที่เป็นเครื่องมือบันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรม สุพัตรา สุภาพ (2520) กล่าวว่า การที่วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดกันได้ก็เพราะมนุษย์มีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ถ้าปราศจากภาษา วัฒนธรรมก็จะมีไม่มีการ

ละสมเพิ่มพูน จึงกล่าวได้ว่า ภาษาไทยเป็นหัวใจของวัฒนธรรมไทยเพราะได้ทำหน้าที่บันทึก และ สืบทอดวัฒนธรรมไทย ก่อให้เกิดความสามัคคีและความภาคภูมิใจในชาติ

ประเทศไทยมีภาษาเป็นของตนเองโดยเฉพาะ ทั้งภาษาพูดและเขียนเป็นภาษา ประจำชาติเรียกว่า ภาษาไทย เราไม่ทราบแน่นอนว่าภาษาไทยกำเนิดมาจากแหล่งใด แต่ เมื่อพบศิลาจารึกที่พ่อขุนรามคำแหงทรงประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1826 เป็นต้นมา ทำให้เราสามารถทราบประวัติและวิวัฒนาการของภาษาไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนกระทั่งถึงสมัย รัตนโกสินทร์

ภาษาไทยกลาง

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสมไว้ และถ่ายทอด สืบต่อกันมาจนถึงคนไทยรุ่นปัจจุบันที่ใช้สื่อความหมายกันได้ทั่วประเทศนั้น มีด้อยคำในภาษา จำนวนมากและสามารถใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวกทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาไทยมี ลักษณะเฉพาะตัว เป็นภาษาที่มีระดับเสียงโดยการใช้วรรณยุกต์กำกับ คือ มีเสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง และมีรูปวรรณยุกต์ 4 รูปคือ โ้ ่ ๊ ๋ และจัดว่ากำกับบนอักษร ซึ่งปัจจุบันมีอักษรใช้ 44 ตัว แบ่งออกเป็นอักษรสูง 11 ตัว อักษรกลาง 9 ตัว และอักษรต่ำ 24 ตัว มีสระ 28 รูป ซึ่งมี เสียงสระ 32 เสียง ประกอบคำโดยนำเอาอักษรผสมกับสระ วรรณคดีต่าง ๆ ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและ ร้อยกรองนั้นกวีได้นำคำมารจนาให้เกิดความไพเราะเพราะพริ้งได้ทั้งนี้ สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจาก ลักษณะของภาษาไทยนั่นเอง

ภาษาถิ่น

ชาติไทยนอกจากจะมีภาษาไทยเป็นภาษากลางที่ถือว่าเป็นภาษามาตรฐานและ เป็นภาษาราชการแล้ว ยังมีภาษาประจำพื้นเมืองที่ใช้ในระหว่างคนพื้นเมืองเรียกว่า ภาษาถิ่น คน พื้นเมืองนั้นยังมีคนในหมู่บ้านตำบลย่อยที่พูดภาษาของคนท้องถิ่นนั้นอีกเป็นภาษาถิ่นย่อย ภาษา ถิ่นนี้ นับเป็นภาษาดั้งเดิมของไทย มีอยู่ไม่น้อยที่กวีในสมัยก่อนนำมาใช้เป็นบทกวีกล่าวได้ว่ากวี นิพนธ์เก่ามีภาษาท้องถิ่นปนอยู่ทุกเรื่องมากบ้างน้อยบ้าง ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่มีภาษาอื่นปนอยู่ น้อยและมีการเปลี่ยนได้น้อย ทั้งนี้เนื่องจากทุกท้องถิ่น ยังคงพูดและใช้ภาษาเดิมอยู่มาก และ ภาษาปัจจุบันนี้ก็มาจากภาษาในอดีตภาษาถิ่นจึงเป็นภาษาเดิมที่ชาวบ้านรักษาไว้เป็นอย่างดี

ช่อนกลั่น พิเศษสกุลกิจ (ม.ป.ป.)ได้แบ่งภาษาถิ่นที่ใช้พูดกันในประเทศไทยออกเป็น 3 ภาษาถิ่นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ภาษาเหนือ จะพูดกันในภาคเหนือของประเทศไทยได้แก่จังหวัดแพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ เชียงรายและ แม่ฮ่องสอน
2. ภาษาอีสาน พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ ชัยภูมิ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม สกลนคร และเลย
3. ภาษาใต้ พูดกันในภาคใต้ ได้แก่ บางส่วนของประจวบคีรีขันธ์ ในจังหวัด ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง สงขลา ยะลา สตูล ภูเก็ต ปัตตานี และนราธิวาส

การศึกษาภาษาถิ่น จัดได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้สามารถ เห็นวัฒนธรรมและความคิดอ่านของคนในถิ่นต่าง ๆ ได้

1.2 วรรณกรรมและวรรณคดี

การที่มนุษย์มีภาษาใช้จึงทำให้มนุษย์รู้จักคิดและสร้างสรรค์การใช้ภาษาของตน ด้วยการเรียบเรียงถ้อยคำในภาษาตามสถานการณ์ต่าง ๆ มีจังหวะมีความไพเราะและมีความหมายลึกซึ้งจับใจ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นวรรณกรรมขึ้น

คำว่า วรรณกรรม มีปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครอง ศิลปะและวรรณกรรมพุทธศักราช 2475 แปลมาจากคำว่า literature ซึ่ง กุหลาบ มัลลิกะมาส (2519) ได้อธิบาย วรรณกรรมหมายถึง สิ่งที่เขียนขึ้นทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นรูปใด หรือเพื่อความมุ่งหมายใด เช่น คำอธิบายวิธีการใช้กล้องถ่ายรูป เลือ้ชีวิต โบปลิว หนังสือพิมพ์และนวนิยายล้วน เรียกว่า literature ทั้งสิ้น วรรณกรรมจึงมีความหมายอย่างกว้างขวางที่สุด วรรณกรรมที่แต่งได้ดี และได้รับการยกย่องจกการคนทั่วไปจึงจะเรียกว่าเป็น วรรณคดี

วรรณคดีบางเรื่องจะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมต่าง ๆ ด้วยการที่จะศึกษาวรรณคดี ให้เข้าใจจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางวัฒนธรรมมาประกอบจึงจะทำให้เข้าใจวรรณคดีได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นตัวอย่างเช่น ในเสภาขุนช้างขุนแผนกล่าวถึงตอนที่สมเด็จพระพันวษาเสด็จออกรับทูตล้านช้าง

หนังสือที่เป็นมรดกของชาติ

วรรณคดีที่เป็นมรดกของชาติ กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (2527) รวบรวมไว้ดังนี้

1. วรรณคดีสมัยต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในประวัติวรรณคดี
2. วรรณคดีที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสร ได้แก่ ลิลิตพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์กาพย์มหาชาติคำเทศน์ เสภาขุนช้างขุนแผน อีเหนา หัวใจนักรบ สามก๊ก พระราชนิพนธ์สิบสองเดือนและมีทศนพาราช

3. นวนิยายเรื่องสั้น และงานร้อยกรองสมัยปัจจุบัน

3.1 นวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่ ละครแห่งชีวิต ผิดขาวผิดเหลือง จุดหมายปลายทางหญิงคนชั่ว ป่ากามเทพ ตะวันตกดิน เรือมนุษย์ นายฮ้อยทมิฬ ไผ่แดง สี่แผ่นดิน หลายชีวิต บ่วงกรรม กรรมเก่า นี่แหละโลก ผู้ดี ทุกสิ้น สามชาย หนึ่งในร้อย คู่กรรม ล่องไพร แผ่นดินของเรา ผู้ชนะสิบทิศ รวมเรื่องสั้นของเรียมเอง คำของคน รักมีจันทร์ ฟ้ายกกัน นครแห่งความหลัง ระย้า เลือดสีน้ำเงิน บ้านไฉนแห่งความรัก ข้าวอกนา นายอำเภอที่รัก วงเวียนชีวิต และเขาชื่อกานต์

3.2 นวนิยายการเมือง ได้แก่ เมืองนิมิตร ทูตยะวิเศษ และปีศาจ

3.3 นวนิยายธรรมะ ได้แก่ กฎแห่งกรรม หลวงตา กองทัพธรรม ไตรัม กาวสาวพัสดร์ และลุ่มน้ำนันทมา

4. สารคดีและสารคดีท่องเที่ยว ได้แก่ ถกเขมร พม่าเสียเมือง พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน เสด็จประพาสต้นในรัชกาลที่ 5 ชุมชุมพระราชนิพนธ์บางเรื่อง นิทานโบราณคดี พระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประเพณีต่าง ๆ ของไทย 21 วันในประเทศจีน ประเพณีการทำบุญสดมนต์เลี้ยงพระ ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลเข้าพรรษา สารท ออกพรรษาประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาลลอยกระทง ประเพณีไทยเกี่ยวกับเทศกาลสงกรานต์ ดินแดนแห่งความสงบยามเช้า และแผ่นดินคะรินยา

5. ร้อยกรองปัจจุบัน ได้แก่ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ จันท์เจ้า ดอกหญ้าสี่ชมพู วลีเลือด กษัตริยานุสรณ์ ขอบฟ้าชลิบทอง คำหยาด ประคำกรอง รวมบทกวีนิพนธ์ ชักมาชมเมือง กวีนิพนธ์ และลำนำภูกระดึง

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จึงอาจกล่าวได้ว่าภาษาและวรรณกรรมเป็นมรดกที่สำคัญของชาติที่ควรศึกษาและอนุรักษ์ไว้ตลอดไป

1.3 เพลงกล่อมเด็ก

เพลงกล่อมเด็ก คือ เพลงที่ร้องเพื่อกล่อมให้เด็กนอนหลับได้ไวขึ้น เนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กโดยทั่วไปมีความคล้ายคลึงกันคือ กล่าวถึงภาวะการนอนหลับ เช่น ดึกนอนนอน หมูเขานอนมิดมี (ภาคอีสาน) หรือ คำแล้วจะนอนที่ตรงไหน (ภาคกลาง) เพลงบางเพลงกล่าวถึงความรัก ความอาทรของแม่ที่มีต่อลูก การเปรียบเทียบความน่ารักน่าเอ็นดูของเด็กกับสัตว์ที่คุ้นเคย เช่น นกเขา นกเข็ญ นกขุนทอง เป็นต้น

บางครั้งนำสัตว์ที่เด็กกลัวมาๆ จะได้หลับตานอนไว ๆ เช่น ตุ๊กแก แมวตัวโต นอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กหลายบทยังกล่าวถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเด็ก เช่น ความรักระหว่างหนุ่มสาว ความประพฤติน่าเกลียดของคนในสังคม ปัญหาในครอบครัว เช่น ความยากจน การขาดพ่อ การดูถูกของเพื่อนบ้าน ฯลฯ และเรื่องราวในวรรณคดี หรือนิทานที่รู้จักกันดีในสังคม

เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงสั้น ๆ ร้องซ้ำๆ มีเอื้อน ยาว ๆ ภาคกลางเรียกว่า เพลงกล่อมเด็ก ภาคใต้เรียกว่า เพลงขาน้อง เพลงร้องเรือ หรือเพลงน้องนอน ภาคเหนือเรียกว่า เพลงอ้อ ภาคอีสานเรียกว่า เพลงก้อมลูก หรือเพลงนอนสาเด้อ (สุกัญญา ภัทธชัย , 2532; ผะอบไปชะกะฤษณะและคณะ , 2527)

คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กมีดังนี้

1. ด้านธรรมชาติวิทยา เช่น เพลงกาเหว่า แสดงให้เห็นว่าปู่ย่าตายายของเราในสมัยก่อนเป็นผู้ที่มีความรอบคอบ ช่างสังเกต สนใจในสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว สนใจในธรรมชาติ รู้จักสังเกต สัตว์ต่างๆ แล้ว นำมาผูกเป็นเรื่องซึ่งเรื่องนำมากล่อมเด็กเป็นการปลูกฝังนิสัยรักธรรมชาติมีความเมตตาสัตว์ และให้ชนรุ่นหลังรู้จักเกี่ยวกับธรรมชาติของสัตว์ตามไปด้วย
2. ด้านประวัติศาสตร์ ในเพลงกล่อมเด็ก จะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตนำมาร้องแทรกเอาไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้รู้ถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ตอนนั้นไปด้วย เช่น เพลง วัดโบสถ์ เป็นต้น
3. ด้านชีวิตความเป็นอยู่ในบทเพลงได้สอดแทรก เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ และลักษณะนิสัยของคนไทยหลายอย่างเช่น ด้านคมนาคม การทำมาหากิน ความรักของพ่อแม่ ความรักของหนุ่มสาว การอาศัยแรงงานจากสัตว์เพื่อใช้งาน ด้านประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ความเพลิดเพลิน ข้อคิดคติสอนใจ

1.4 เพลงปลอบเด็ก

เพลงปลอบเด็กหรือเพลงหยอกเด็กเป็นเพลงที่ร้อง เพื่อปลอบหรือหยอกเด็ก เป็นเพลงสั้นๆ ไซ้คำง่าย มักเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติเพื่อเรียกร้อง ความสนใจของเด็ก เช่น กุกกุก ไก่ นกเค้าร้อง คุคคุร คุคคุร คุคคุร (ภาคอีสาน) เพลงชนิดนี้มักมีการแสดงท่าประกอบ เพื่อฝึกให้เด็กรู้ชื่อวัยวะ แขน-ขา ตัวอย่างเช่น

ภาคกลาง ตังไซ้ล้ม ต้มไซ้กิน ไซ้ตกดิน อดกินไซ้เนื้อ (ประกอบการสอนเด็ก)

ภาคใต้ เด็กชี้ร้อง จับไล่ข้อมมาร้องกลางนา ตนเดินมา จับเด็กชี้ร้อง

ภาคอีสาน กินเข้าแล้วลงแข่งลงขา ลงไปหาสองขาอินโต้น

1.5 เพลงร้องเล่น

เพลงร้องเล่น คือเพลงที่เด็กใช้ร้องเล่นเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน อาจเป็นเพลงร้องธรรมดาหรือเพลงล้อเลียน เพลงร้องเล่นเป็นเพลงสั้น ๆ เล่นคำคล้องจองและเล่นเสียงสูงต่ำ เนื้อหาของเพลงนำมาจากสิ่งรอบ ๆ ตัวเด็ก เรื่องธรรมชาติ ครอบครั้ว เพื่อนฝูง บางวรรคก็มีความหมาย บางวรรคก็ไม่มีมีความหมายเพราะมุ่งกระทุ้งเสียงให้น่าสนใจเท่านั้น เช่น ชี้อูกลางนา ชี้อาตุ๊กแก ออระแฉ้อระซอน วรรคสุดท้ายของเพลงนี้ไม่มีความหมาย แต่ช่วยย้ำเสียงให้สนุก เพลงร้องเล่นบางเพลงนอกจากร้องเล่นเอาสนุกแล้ว ยังช่วยสอนเด็กให้รู้จักคำคล้องจองได้อีกด้วย และมีท่าทางง่าย ๆ มาประกอบ ตัวอย่างเช่น

ภาคกลาง ผมเบียมมาเลียไบตอง พราตักลอง ตะลุ่มตุ้มมุง

ภาคใต้ อีหลีออดตอดตอย มดตอยไต้รั้ว ไคยี้มไคหัวคนนั้นแหละตด

ภาคเหนือ ฝนตกสุยสุย จัยหมาหยุดเข้าเล่า พระน้อยไต้เต้า เอามาหื้อตุ้เจ้า

แก้งแค ลำน้ำกแต วันพุกไปใหม่

นอกจากนี้ยังมีเพลงประกอบการเล่นของเด็ก คือ เพลงที่เด็กใช้ร้องประกอบการเล่น อาจเป็นการร้องกลุ่ม ร้องเดี่ยวหรือสลับกันร้องก็ได้ บางทีก็มีการตบมือให้จังหวะหรือทำท่าทางประกอบ ตัวอย่างเช่น เพลงจำจิมะเหือเปาะ

1.6 สุภาษิตคำพังเพย

ภาษิตเป็นถ้อยคำภาษาที่มีความหมายเป็นคติเตือนใจ และเป็นคำสอน เป็นคำพูดที่ตรงและมีประโยชน์ จึงมักเรียกว่าสุภาษิต การผูกถ้อยคำเป็นสุภาษิตมีลักษณะเป็นคำสัมผัสคล้องจอง กะทัดรัด สั้น ๆ ทำให้สุภาษิตมีความไพเราะ และจดจำได้ง่าย

สุภาสิตเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาของมนุษย์ ดังที่ ฟรานซิส เบคอน นักปราชญ์ชาวอังกฤษได้กล่าวว่า “อัจฉริยลักษณะปฏิภาณ และวิญญานของชาติใด ย่อมพบได้ในสุภาสิตของชาตินั้นๆ” (อ้างถึงใน บุญเสริม ฤทธาภิรมณ์ม 2524)

ความมุ่งหมายในการสอนด้วยสุภาสิตมีมากมาย บางสุภาสิตต้องการสอนการ ดำรงชีวิต การคบเพื่อน บางสุภาสิตให้คติในเรื่องความรักและแต่งงาน บางสุภาสิตมีความหมาย หรือสั่งให้กระทำ เช่น การเลี้ยงลูก การปฏิบัติต่อคนอื่น การทำงาน เป็นต้น ให้สังเกตจุดมุ่งหมาย ในการสอนจากตัวอย่างสุภาสิตต่อไปนี้

รักษาวาให้มั่น รักสันให้ต่อ (การปฏิบัติตนในเรื่องความรัก)

อย่าสอนหนังสือสั่งฆราวาส (การปฏิบัติตน)

ไฟในอย่านำออก ไฟนอกอย่านำเข้า (การเก็บความลับของครอบครัว)

คบคนให้ดูหน้า ซื่อผ้าให้ดูเนื้อ (การคบเพื่อน)

อย่างไรก็ตามสุภาสิตก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สุภาสิตบางสำนวนไม่ เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน รวมทั้งมีสุภาสิตเกิดขึ้นใหม่ ซึ่งสอดคล้องเหมาะกับสังคมปัจจุบัน

1.7 ปริศนาคำทาย

การเล่นปริศนาคำทายเป็นการลับสมองเด็กให้เกิดสติปัญญาเฉลียวฉลาดเริ่มตั้ง แต่ให้รู้จักสังเกตสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นใกล้ตัว ปริศนาที่คิดขึ้นเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นอยู่ในสังคม และยังเป็นความงดงามทางภาษาในเรื่องเสียงและความคล้องจอง การเล่นปริศนาคำทาย นอกจากจะเป็นการฝึกสติปัญญาให้มีความฉลาดไหวพริบ มีปฏิภาณแก้ปัญหาเฉพาะหน้าแล้ว ยังทำ ให้เกิดความเพลิดเพลินอีกด้วย ตัวอย่างเช่น อะไรเอ๋ย ต้นเท่าครก ใบปรกดิน (ตะไคร้) ต้นเท่าแขน ใบแลนเสี้ยว (อ้อย) ต้นเท่าขา ใบวาเดียว (กล้วย) เป็นต้น

คุณค่าของปริศนาคำทาย พอสรุปได้ดังนี้

1. ด้านภาษา ความงดงามของภาษา

1.1 การให้จังหวะถ้อยคำที่เป็นวรรคเป็นตอน ทำให้ออกเสียงเป็นจังหวะและ การร้องที่น่าฟัง เช่น อะไรเอ๋ย เปิดฉับ ไล่ฉับ ปิดปุบ เติบปับ (พระปิ่นชบาต)

1.2 การเลือกสรรถ้อยคำ ผู้ที่ตั้งปัญหามีความเฉียบแหลมที่จะเลือกสรรถ้อย คำ ที่แสดงลักษณะที่จะนำมาทายและมีการเปรียบเทียบที่เหมาะสม ซึ่งเป็นศิลปะของการใช้คำที่จะ ให้เกิดภาพพจน์ ซึ่งสมัยนี้ยังไม่ปรากฏมีปริศนาแบบนี้เกิดขึ้นอีกเลย เช่น สุกไม่หอม งอมไม่ หล่น แห่งราคาคัน คนกินได้ (ข้าวโพด)

1.3 การเล่นคำ จะเล่นคำเป็นสำนวน ผู้ทนายต้องเข้าใจภาษาให้ดีจึงจะเข้าใจ และใช้คำซ้ำที่ทำให้ต้องคิด ตัวอย่างเช่น อะไรเอ๋ย ยิ่งตัดยิ่งยาว (ถนน)

2. ด้านวรรณคดี

2.1 ทำให้เกิดจินตนาการ ประเมินแต่ละข้อ ก่อให้ผู้ทนายใช้จินตนาการแทบทั้งสิ้น นอกจากจะมีความลึกซึ่งต่างกันเพียงใดเท่านั้น ตัวอย่างเช่น อะไรเอ๋ย ข้างนอกขรุขระ ข้างในตะติงโหน่ง (ขนุน น้อยหน้า ทุเรียน)

2.2 ให้คติข้อคิด เช่น อะไรเอ๋ย คำแล้วชาว (ผม) ยาวแล้วสั้น (ตา) มันและคลอน (ฟัน) (ให้คิดถึงสังขารว่าปรวนแปรอย่างไร)

2.3 ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ซึ่งทำให้ผู้ถูกทนายและผู้ทนายสนุกสนาน

2.4 ส่งเสริมให้มีความรู้กว้างขวาง ซึ่งเรื่องที่น่ามาเป็นปริศนาคำทายนั้นจะกว้างขวาง เช่น เรื่องสัตว์ ธรรมชาติ ผู้ทนายก็ได้ความรู้เพิ่มเติม เช่น อะไรเอ๋ย สัตินเดินมาหน้าตาคล้ายคน ชอบกลพิลึก (ลิง)

3. ด้านสังคม บทปริศนาส่วนมากจะแสดงสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งความเป็นอยู่ วิถีดำเนินชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมและธรรมชาติรอบตัว เช่น อะไรเอ๋ย กลางวันพาลูกยีน กลางคืนพาลูกนอน (บันไดบ้านตามชนบท) อะไรเอ๋ย ลูกกินได้ ไบแกร์ออน ไบอ่อนใช้สูบ (ไบจาก) เป็นต้น (ธิดา โมสิกรัตน์, 2532)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ชาติไทยมีภาษาเป็นของตนเองซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของไทย และได้สร้างสรรค์วรรณกรรม วรรณคดี เพลงกล่อมเด็ก สุภาษิตคำพังเพย และปริศนาคำทายต่าง ๆ มากมาย นับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งต่ออนุชนรุ่นหลัง ที่จะรักษาและสืบทอดต่อไป

2. วัฒนธรรมทางมารยาท

ท่านผู้หญิง ดุษฎีมาลา มาลากุล (2524) กล่าวว่า ชาติไทยได้ชื่อว่าเป็นชาติที่มีมารยาทงดงามที่สุดในโลก ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของไทยได้วางแบบอย่างมารยาทไว้อย่างเหมาะสมแบบอย่างมารยาทของชาติไทยเป็นหลักการที่ไม่ลำตมัย จึงใช้ได้ในทุกโอกาส ทุกสมัย และทุกสถานที่ มารยาทที่ดีของสังคมไทยสามารถนำไปใช้ในสังคมชาติอื่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ ท่านผู้หญิง ดุษฎีมาลา มาลากุล ยังได้ให้ความหมายของมารยาทไว้วามรรยาท คือกิริยา วาจาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อย อันประกอบด้วย การเสียสละ ความพอใจส่วนตัว

เพื่อทำความพอใจของผู้อื่น ท่านผู้หญิงหัว อนุรักษ์ราชมณเฑียร (2526) ยังได้กล่าวว่า ความมีมารยาท หมายถึง การมีกิริยา วาจา ใจสุภาพเรียบร้อย

2.1 มารยาททางกาย

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การแสดงมารยาทแบบไทย ในการแสดงกิริยาต่าง ๆ เช่น การเดิน ยืน นั่ง กราบ ไหว้ รับส่งของให้ผู้ใหญ่ นั้นไม่เพียงแต่แสดง อริยาบถได้ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังต้องประกอบด้วย

1. กิริยาที่สุภาพเรียบร้อย รวมทั้งการตกแต่งร่างกาย อาทิเช่น เสื้อผ้า หน้าตา ตลอดจนทรงผม ต้องถูกระเบียบสมส่วน
2. อริยาบถต้องอยู่ในท่าธรรมชาติ ไม่ฝืน อดอง แต่ไม่แข็งกระด้าง สุภาพไม่ หัวเราะเปิดเผย ไม่หลุกหลิก และไม่กระตาคอขาย
3. การแสดงมารยาทงามไม่จำเป็นต้องซ้ำเกินควร แต่ต้องไม่ลุกลกนชาติไทยได้กำหนดแบบอย่างของมารยาทไทยไว้หลายอย่าง ซึ่งก็ล้วนแล้วแต่เหมาะสมและดัดแปลงแก้ไขให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและกาลสมัยได้ กิริยามารยาทไทยแต่ละท่าล้วนดูงดงามและถูกต้องตามหลักของกายวิภาค

2.2 มารยาทในการรับประทานอาหาร

การรับประทานอาหารในงานใด ๆ ก็ตาม ถือเป็นมารยาทที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง และพึงระมัดระวังเพื่อมิให้เกิดกรณีเก้อเขิน สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและเสริมบุคลิกภาพ

สุทธิ ภิบาลแทน (2527) ได้กล่าวถึง การไปงานเลี้ยง ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. การรับประทานอาหารแบบตั้งโต๊ะ ซึ่งมี 2 แบบ คือเลี้ยงแบบอาหารไทยที่มีอาหารตั้งไว้เรียบร้อยแล้ว และแบบที่ค้อย ๆ ทอยส่งจนหมด เช่น อาหารจีน หรืออาหารฝรั่ง การนั่งโต๊ะรับประทานอาหารจึงควรปฏิบัติดังต่อไปนี้
2. ถ้าไปในงานไม่ได้ ก็ควรแจ้งให้เจ้าภาพทราบล่วงหน้า เพื่อเจ้าภาพจะได้รู้จำนวนแขกที่มาในงาน แต่โดยทั่วไปแล้วควรจะบอกก่อนวันงานไม่ว่าจะไปไม่ได้หรือไม่ก็ตาม
3. เตรียมเครื่องแต่งตัวไปในงานให้พร้อม
4. ควรจะไปในงานก่อนงานเริ่มสัก 10 นาที ไม่ควรไปเร็วหรือช้ากว่านั้น เพราะจะทำให้เจ้าภาพลำบากใจ เช่นไปเร็วเกินไป เจ้าภาพกำลังยุ่ง ไปช้าเกินไปเจ้าภาพก็อาจจะยุ่งยากในการจัดเข้าประจำโต๊ะอาหาร

5. ควรจะทักทายพบปะกับเจ้าภาพ หรือแขกที่มาร่วมงานเมื่อไปถึงในงาน แม้เจ้าภาพจะยุ่งกับการต้อนรับคนอื่น เราก็ควรรหาโอกาสไปทักทายในภายหลัง
6. เวลาที่นั่งโต๊ะ ควรให้แขกผู้ใหญ่นั่งก่อน แล้วเราค่อยนั่งตามโดยเฉพาะสามี ภรรยาไม่ควรนั่งโต๊ะติดกัน
7. เวลาเดินเข้าประจำโต๊ะ สุภาพบุรุษควรช่วยเหลือสุภาพสตรีที่นั่งข้าง ๆ ให้นั่งก่อน โดยการยกเก้าอี้เลื่อนให้เล็กน้อยเพื่อง่ายต่อการนั่ง สุภาพสตรีนั่งแล้วสุภาพบุรุษจึงค่อยนั่งตาม โดยสุภาพสตรีต้องนั่งทางขวาของสุภาพบุรุษ
8. ก่อนนั่งโต๊ะ ควรดื่มน้ำหรือ แม้นั่งโต๊ะเรียบร้อยแล้วก็ไม่ควรดื่ม เพราะมีสุภาพสตรีนั่งอยู่ข้าง ๆ
9. การนั่งโต๊ะ ต้องนั่งตัวตรง อย่างนั่งพิงเก้าอี้ นั่งเอนหลัง หรือคอมหลังจนตัวงอ อย่างนั่งชิดหรือห่างจากเก้าอี้ หรือเอาเท้าวางบนเก้าอี้ เอาศอกวางบนโต๊ะ
10. อย่าอ่านหนังสือใด ๆ บนโต๊ะอาหาร นอกจากรายการอาหาร

2.3 มารยาทในการพูด

กนก จันทรขจร (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า การพูด ถือว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง คนที่มีศิลปะในการพูดย่อมช่วยเหลือตัวเอง และผู้อื่นได้ ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานที่ใด และเกิดสถานการณ์อย่างไร คนที่จะรักหรือเกลียดก็อยู่ที่คำพูดของเรานี้เอง หลักของการพูดนั้น ต้องอย่าพูดมากจนกลายเป็นคนพูดเพ้อเจ้อ หรือกระทบกระแทกผู้อื่น และอวดฉลาดจนเกินไป การพูดควรใช้ หลักที่ว่า สงวนคำพูด ซึ่งหมายถึง พูดพอสมควร ไม่มากหรือน้อยไป คนเราถึงจะมีฐานะดี หรือสวยงามปานใดก็ตาม แต่ถ้ามีกริยาวาจาที่ไม่สุภาพ พูดกระโชกโฮกฮาก หรือพูดไม่มีหางเสียง ย่อมไม่เป็นที่นิยมของผู้อื่น มารยาทที่ดีในการพูดควรปฏิบัติดังนี้

1. การสนทนา ต้องรู้จักใช้ถ้อยคำอันไม่ก่อความเดือดร้อน ไม่สบคายแก่ผู้ฟัง และต้องใช้คำสุภาพเรียบร้อย มีความไพเราะอ่อนหวานอยู่เสมอ
2. การใช้คำ “ขอโทษ” และ “ขอบคุณ” ต้องใช้ทุกโอกาสหากเป็นผู้น้อย ต้องการขอโทษต่อผู้ใหญ่ ประเพณีไทย นิยมแสดงการกราบไหว้ แทนการกล่าวคำ “ขอโทษ” และ “ขอบคุณ” ซึ่งควรเป็นไปตามควรแก่โอกาส หรือฐานะของบุคคลผู้พูดด้วย
3. ผู้ที่มีมารยาทดีย่อมไม่พูดจาต่อเสียด ถากถาง เยาะเย้ย หรือล้อเลียนผู้อื่น
4. ไม่พูดจาหุ่ หรือตวาดผู้อื่น ตลอดจนไม่กล่าวคำหยาบใด ๆ ซึ่งเป็นการแสดงความไม่สุภาพอย่างยิ่ง

5. มีสัมมาคารวะ รู้จักที่ต่ำที่สูง และให้เกียรติผู้ใหญ่ เช่น ไม่พูดจาตะโกน ข้ามผู้อื่น หรือไม่วิ่งตัดหน้าขณะผู้ใหญ่ยืนอยู่
6. รู้จักใช้ถ้อยคำ สำเนียงนุ่มนวลอ่อนหวาน ชัดถ้อยชัดคำ ไม่ทำเสียงกระโชก กระชาก ดึงดัน หยาบคาย
7. รู้จักใช้ถ้อยคำสำนวน ให้เหมาะสมแก่ชั้นวรรณะ และถูกกาลเทศะเช่น รู้จักใช้ถ้อยคำสุภาพหรือใช้ถ้อยคำที่เรียกว่า “ราชาศัพท์” ตามฐานะของบุคคล
8. ไม่กล่าวร้าย ล้วงเกินผู้อื่น ตลอดจนรู้จักใช้ถ้อยคำยกย่อง สรรเสริญแต่พอเหมาะพอควร

2.4 มารยาทในการฟัง

1. ต้องฟังผู้พูด เช่น ครู อาจารย์ หรือวิทยากรที่มาพูดด้วยความตั้งใจตลอดเวลาในการฟัง ไม่ว่าจะใช้เวลาในการฟังยาวนานเท่าใด
2. ต้องไม่พูดคุยกันในขณะที่ฟัง หรือ ไม่ทำตนเป็นที่รบกวนสมาธิของเพื่อนข้างเคียง หรือ เป็นที่รบกวนสมาธิของผู้พูด
3. ต้องนั่งตัวตรงในท่าที่สุภาพ แต่ไม่ใช่เกร็งตัว ไม่นั่งเอนเอกเซนก ไม่นั่งท้าวคาง ไม่นั่งหลับ ในขณะที่ฟัง
4. ต้องไม่รับประทานขนมหรือของว่าง ซึ่งเป็นการทำลายสมาธิของเพื่อนข้างเคียง และผู้พูด ในขณะที่ฟัง ถ้าจำเป็นต้องการอมลูกอม ต้องทำด้วยความเงียบสงบ
5. ต้องไม่ให้ ฮาปาก ผู้พูด เมื่อผู้พูดผิดพลาด พูดในสิ่งที่ตลกขบขัน พูดถูกใจก็ไม่ควรแสดงออกอย่างลึงโลด ให้ฮาปาก หรือ เป่าปากเอะอะ
6. ต้องมีมารยาทในการซักถาม ควรซักถามเมื่อผู้พูดเปิดโอกาสให้ซักถาม และถามด้วยความจริงใจ อย่าถามแบบก่อกวน ลองเชิง และเสียดสีผู้อื่น อีกทั้งควรถามในเนื้อหาที่ฟัง
7. ต้องให้เกียรติผู้พูด มีการปรบมือให้เกียรติผู้พูด เป็นการทักทาย ขอขอบคุณ และอำลาผู้พูดอย่างสุภาพ

2.5 มารยาทการแต่งกาย

การแต่งกายเป็นเรื่องแสดงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม และยังแสดงถึงอุปนิสัยใจคอ จิตใจ รสนิยม ตลอดจนการศึกษาและฐานะของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้จะเข้าสังคมใด ๆ ก็ตามจำต้องระมัดระวังเรื่องการแต่งกายเป็นขั้นแรก หลักสำคัญเกี่ยวกับการแต่งกาย มีอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความสะอาด เป็นเรื่องที่ต้องเอาใจใส่ก่อนเป็นพิเศษเริ่มต้นด้วยเครื่องแต่งกาย อันได้แก่ เสื้อผ้า ถุงเท้า รองเท้า เครื่องประดับ กระเป๋าถือ เหล่านี้ต้องสะอาดหมดจด เครื่องสำอางถ้าจะใช้ก็ต้องให้มีสีสันทันที่พอเหมาะพอควร และส่วนของร่างกายนั้นต้องให้สะอาดหมดจดทุกส่วนตั้งแต่ผม ปาก ฟัน หน้าตา มือ แขน ลำตัว ขา และเท้า ตลอดจนเล็บมือ เล็บเท้า สิ่งที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษคือ กลิ่นตัว ต้องอาบน้ำฟอกสบู่ให้หมดกลิ่นตัว ถ้าไม่หมดจำเป็นต้องใช้น้ำหอมก็ให้ใช้แต่พอดี อย่าให้หอมจนจนไป

2. ความสุภาพเรียบร้อย คือ เครื่องแต่งกายนั้นต้องอยู่ในลักษณะสุภาพเรียบร้อย ไม่รุ่มร่ามหรือรัดตัวจนเกินไป ไม่ใช่สีสันทันที่ดูฉูดฉาด ไม่เป็นเสื้อที่มีรูปแบบสมัยแตกต่างกับของผู้อื่นควรจะแต่งเข้าไปร่วมในสังคมนั้น ความสุภาพเรียบร้อยในเรื่องนี้รวมไปถึงการใช้เครื่องประดับ กระเป๋าถือ ถุงมือ รองเท้า และการแต่งหน้าแต่งผมด้วย

3. ความถูกต้องกาลเทศะ การแต่งกายให้ถูกต้องกาลเทศะ เป็นเรื่องสำคัญมาผู้มีมารยาทดีย่อมต้องเอาใจใส่ในเรื่องนี้เป็นพิเศษอีกเรื่องหนึ่ง

กองวัฒนธรรม (2503) จึงได้กำหนดหลักในการแต่งกายที่ถูกต้องตามแบบวัฒนธรรมไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. การแต่งกายที่มีวัฒนธรรมนั้นต้องมีความเรียบร้อย การตัดเย็บต้องประณีตพอดีกับตัว เมื่อสวมแล้วรู้สึกสบายไม่กั๊กวล
2. การแต่งกายที่มีวัฒนธรรมต้องมีความสะอาด
3. การแต่งกายที่มีวัฒนธรรมต้องมีความเหมาะสม

ชาติไทย นอกจากเป็นชาติที่มีการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์ของตนเองแล้ว หากคนไทยแต่งกายได้ถูกต้องตามแบบวัฒนธรรมไทยอีกก็จะได้ว่า เป็นผู้ที่มีมารยาทในการแต่งกายอีกด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมด้านมารยาทของไทยส่วนใหญ่มีลักษณะที่เป็นสากล ที่นานาประเทศได้ยึดถือปฏิบัติกัน ทั้งในเรื่องของมารยาททางกาย การรับประทานอาหาร การพูด การฟัง และการแต่งกาย วัฒนธรรมด้านมารยาทบางส่วนได้รับมาจากตะวันตกและไทยเราได้นำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสังคมไทย เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งกาย เป็นต้น

3. ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม

3.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี

ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเครื่องผูกพันคนให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ทั้งที่เป็นกลุ่มใหญ่เช่น ระดับชาติ และที่เป็นกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยที่สำคัญๆ ได้แก่

พระราชประเพณี คือประเพณีที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีที่ชมงคล พระราชพิธีจักรมงคล เป็นต้น

ประเพณีชาวบ้าน คือประเพณีที่ประพฤติปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป ซึ่งคนส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติตามกันมายาวนาน แต่ก็ไม่มีการบังคับว่าจะต้องปฏิบัติตามเสมอไป ผู้ที่ยึดถือปฏิบัติตามนั้นมีความเชื่อว่าถ้าประพฤติปฏิบัติตามแล้วจะเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว ซึ่งจะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต อาชีพและการงานต่อไป เช่น ประเพณีการโกนจุก โกนผมไฟ การทำบุญวันเกิด การแต่งงาน เป็นต้น (ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537)

ประเพณีทางศาสนา เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมาจากพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ตักบาตรเทโว เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน ผ้าป่า เป็นต้น

3.2 ความเชื่อทางศาสนา

ทุกศาสนาจะมีระบบศีลธรรมสอดแทรกอยู่เสมอ ศาสนาพุทธมีธรรมะเป็นของพุทธศาสนาเอง คือ เรื่องของการดับแห่งทุกข์ ส่วนในทางศีลธรรมพระพุทธรักษาสอนเช่นเดียวกับศาสนาของผู้อื่น ๆ ที่ดี ปรัชญาก็ดี ไม่ว่าจะป็นปรัชญาคติใดศาสนาใด ย่อมจะตั้งอยู่บนความจริงเสมอ ความจริงที่แต่ละศาสนาและปรัชญาถือกันนั้นอาจแตกต่างกันได้ ซึ่งความจริงของศาสนาพุทธนั้นมี 2 ระดับ คือ

1. อริยสัจ (เป็นรากฐานแห่งโลกุตระธรรม) คือ ความจริงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ คือ

1.1 ทุกข์ ความรู้แจ้งหรือความจริงเกี่ยวกับทุกข์ อันได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น พลัดพรากจากสิ่งที่ตนรัก ความไม่สมหวัง อยู่กับสิ่งที่ตนไม่รัก คับแค้นใจ ฯลฯ เป็นเรื่องของชีวิตที่ทุกคนต้องประสบ เพราะเมื่อมีชีวิตก็ต้องมีทุกข์(การเกิดการตายจึงเป็นทุกข์)

1.2 สมุทัย ความรู้แจ้งในเหตุแห่งทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ก็คือตัณหา หรือความอยากต่าง ๆ ความใคร่ ความกระหาย หรือให้พ้นจากสิ่งที่ไม่ต้องการ ซึ่งตัณหา 3 ประการที่ก่อให้เกิดทุกข์ก็มีดังต่อไปนี้ คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

1.3 นิโรธ คือความดับแห่งทุกข์ ได้แก่ การดับสิ้นแห่งตัณหา และความทะเยอทะยานให้หมดสิ้นโดยไม่กับตัณหาอีกต่อไป เป็นสภาพที่ไม่มีทุกข์อีกต่อไป

1.4 มรรค เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งทุกข์หรือนิพพานคือ มีความพอดีพอควร ซึ่งประกอบด้วยองค์ 8 หรือมรรค 8 หรือหนทาง 8 สาย หรือ “มัชฌิมาปฏิปทา” แปลว่า ทางสายกลางแห่งการควบคุมจิตใจของตนเอง ทางสายกลางคือ ความเชื่อที่ถูกต้อง ความตั้งใจที่ถูกต้อง มีวาจาที่ถูกต้อง การกระทำที่ถูกต้อง อาชีพที่ถูกต้อง ความเห็นที่ถูกต้อง และเพ่งภาวนาที่ถูกต้อง ซึ่งช่วยให้ดับทุกข์ได้

2. สมมติสังข (เป็นรากฐานแห่งโลกียธรรม) คือความจริงที่เรายอมรับในข้อสมมติ หรือ ใช้พูดกันในภาษาโลก ที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นความจริง เช่น เกิดเป็นคน เป็นหญิง เป็นชาย คือความมีตัวตนเป็นของเราเอง

ศีลธรรมของพระพุทธศาสนา

ศีล 5 คือไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมยทรัพย์ ไม่มีผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ไม่กล่าวเท็จ ไม่ดื่มมึนเมา ธรรม 5 คือ มีเมตตา มีอาชีพสุจริตพึงพอใจในสามีนหรือภริยาตน อยู่ในสังขจะและให้ตั้งอยู่ในสติ

ฉะนั้น พุดอย่างมีโลกียธรรม คือ การทำความดีละเว้นความชั่ว และทำใจให้บริสุทธิ์ และการกระทำต่างๆ ย่อมเกิดผล คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

จะเห็นได้ว่าการสอนแต่โลกุตระธรรมแต่อย่างเดียว คือ การกระทำให้ดับทุกข์เป็นสิ่งถูกต้องและเคร่งครัด ชาวโลกก็มักจะไม่ค่อยเข้าใจ พุทธศาสนา จึงมีวิธีเข้าถึงคน โดยพูดอย่างทางโลกียธรรมด้วย คือ การเน้นให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว เพราะจะทำให้คนอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า โลกุตระธรรมไม่มีประโยชน์ เพราะอย่างน้อยถ้าเรียนรู้ภายในขอบเขตแล้วช่วยสอนให้บุคคลไม่ยึดมั่นในสิ่งใดจนเกินไป คือ สามารถจะเปลี่ยนได้ตามสภาพของเหตุการณ์ แต่การยึดมั่นอาจจะดีหรือไม่ดีก็ได้เพราะยังพิสูจน์ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่ยึดมั่นจนเกินไป อาจจะทุกข์ไม่มาก

3.3 ค่านิยม

ค่านิยม(Values) ของสังคม หมายถึง สิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้

ปราถนาจะเป็น หรือกลับกลายมาเป็น เป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่องและมีความสุขที่จะได้เห็นได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคมจึงเป็น วิถีของการจัดรูปความประพฤติ ที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติของคนในสังคม (ไพฑูรย์ เครือแก้ว, 2518)

เมื่อ พ.ศ. 2535 คณะกรรมการวัฒนธรรมได้บัญญัติค่านิยม 5 ประการที่เห็นว่าคนไทยทั้งหลายโดยเฉพาะนักเรียน ซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ควรปฏิบัติตามค่านิยม 5 ประการดังนี้

1. การพึ่งตนเอง การขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและการออม
3. การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

3.4 ค่านิยมในการรักชาติ

ชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่อาศัยอยู่ในแผ่นดินชวาทางตอนนี้เป็นเวลาช้านาน แผ่นดินไทยเป็นแผ่นดินของความอุดมสมบูรณ์ ทั้งทางด้านทรัพยากร และวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา แผ่นดินไทยเคยถูกหมายปองจากประเทศอื่น ๆ อันเนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินนั่นเอง แต่บรรพบุรุษของไทย ก็ได้ยอมสละชีวิต เลือดเนื้อ และเอาเลือดอาบแผ่นดินเพื่อปกป้องแผ่นดินนี้ตลอดเวลา แม้ในปัจจุบันความพยายามของประเทศอื่นที่ต้องการจะได้ประเทศไทยไปเป็นของเขานั้น ก็ยังมีได้ลดลง แต่โดยเนื้อแท้ของชีวิตและวิญญาณของคนในชาติไทยแล้ว เราจะถูกปกครองโดยคนชาติอื่นนั้นยาก ลักษณะของคนไทย อยู่ใต้อำนาจใครไม่ได้ นาน รักความเป็นไทยของตนเอง หวงแหนทุกอย่างที่เป็นของชาติไทย จึงมีผลให้ไทยหลุดรอดพ้นจากภัยมหาอำนาจมาจนทุกวันนี้

ค่านิยมในชาติ รวมถึง ความรักชาติ ซึ่งหมายถึง ความรักไทย นิยมไทยโดยสำนึก และภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความผูกพันหวงแหนมาตุภูมิ และมุ่งมั่นส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งรักษาเกียรติภูมิของชาติ ซึ่งรวมถึง ความผูกพันและห่วงใย ในผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ โดยอุทิศตนเพื่อปกป้องเอกราช และความมั่นคงของชาติ ช่วยทำนุบำรุงส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เผยแพร่ และจัดหาทุนเกียรติคุณของชาติ

การปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความรักชาตินี้ ควรจะเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ โดยความร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่าย ทุก ๆ สถาบัน คือ บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ พระสงฆ์ ผู้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจน สถาบันทางศาสนา และองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วย

หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อชาติมีดังนี้

1. เคารพต่อพระราชกำหนดกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักในการปกครองประเทศ ให้ร่มเย็นเป็นสุข และความเสมอภาค
2. ช่วยเหลือประเทศชาติบ้านเมือง ด้วยการเสียภาษีอากร เพื่อนำเงินมาทำนุบำรุงบ้านเมือง
3. ช่วยกันป้องกันประเทศชาติ โดยการประกอบอาชีพที่ช่วยเหลือชาติ เช่น ตำรวจ ทหาร ฯลฯ ตลอดจนคอยสอดส่องดูแลเหตุการณ์ หรือภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และก่อให้เกิดความเสียหายต่อชาติ และคนในชาติ
4. ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของทุกคน
5. ประกอบอาชีพให้เป็นหลักฐาน ใช้จ่ายอย่างประหยัด และอดออม
6. หมั่นศึกษาหาความรู้ เพื่อให้เป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ของบ้านเมืองและโลก
7. สนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ไม่หลงเชื่อคำยุแยง หลงผิดของผู้อื่น ๆ ง่าย ๆ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526)

3.5 ค่านิยมในความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

ในสังคมปัจจุบัน บทบาทพระมหากษัตริย์ไม่ได้อยู่ในฐานะสมมติเทพ หรือ เจ้าซึ่งอยู่เหนือชีวิตและความทุกข์ยากของคนทั้งปวงอย่างแต่ก่อน แต่มาเป็นพระมหากษัตริย์อันเป็นของปวงชน มีความใกล้ชิดกับราษฎรเพียงแต่เอื้อมถึงพระองค์ได้ และทรงร่วมทุกข์สุข เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนทั้งปวง และในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจของพระองค์ท่านแม้จะลดน้อยลง แต่พระบรมเดชานุภาพมิได้ลดน้อยถอยลงไป แต่กลับมีบทบาทมากขึ้นทั้งในด้านพิธีการ สังคม และ การปกครอง ตลอดเป็นผู้นำในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ของราษฎร พระองค์ท่านมีแต่ “ให้” เช่น เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรตามที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็แดนทุรกันดารเพียงใด และช่วยเหลือ หรือพระราชทานสิ่งของแก่ผู้ที่ประสบความทุกข์ยากทั้งที่เป็นพลเรือน

ทหาร ตำรวจ เป็นต้น ท่านจึง เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ และแม้พระองค์จะ “รับ” เช่น รับพระราชทานสิ่งของร่วมการกุศลตามพระราชอัธยาศัย แต่รับเพื่อไปให้ เช่น พระราชทานแก่นักเรียนที่ขาดแคลน ราษฎรที่ยากจน สร้างโรงเรียน ฯลฯ อาจจะกล่าวได้ว่า พระองค์ท่านเป็นกำลังสำคัญในการให้ชาวไทยมีกำลังใจ และมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการอยู่รอดและการรักษาเอกราชของไทย โดยเฉพาะในภาวะสังคมปัจจุบัน ที่ประสบภัยจากรอบทิศ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2526)

3.6 ค่านิยมแบบไทย

1) นับถือศาสนา เป็นสิ่งที่เคารพอย่างสูงสุด เพราะเป็นแหล่งที่สั่งสอนคนให้เป็นคนดีโดยเฉพาะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีปรัชญาอย่างลึกซึ้งที่สอนคนให้มีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี ไม่เบียดเบียนกัน เป็นการสอนคนให้ยึดมั่นและปฏิบัติในสิ่งที่ดีมีศีลธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ชาวไทยส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนา แต่ก็มีข้อสังเกตว่าในเมืองนั้นคนจะไปวัดหรือทำบุญตักบาตรน้อยมาก นอกจากในวันสำคัญๆ ของชาติหรือศาสนาผู้คนจึงจะไปทำบุญตักบาตรทั้งในวัดและนอกวัดมากขึ้น ฉะนั้นจึงเป็นการเคารพนับถือในรูปของคำพูดมากกว่าการปฏิบัติ

ส่วนในชนบทจะมีผู้มีจิตศรัทธาไปวัดมากกว่าคนในเมือง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการยึดมั่นเลื่อมใสทั้งในด้านคำพูดและการปฏิบัติ ทั้งนี้อาจจะเป็นได้ว่าสังคมชนบทไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจมากเท่ากับในเมือง วัดจึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ พบปะญาติมิตรเพื่อนฝูง ฯลฯ แต่ในเมืองนั้นชีวิตขึ้นอยู่กับสิ่งเฝ้ายวนต่าง ๆ นอกจากนี้ที่พักผ่อนหย่อนใจก็มีมาก เช่น โรงภาพยนตร์ ทีวี วิทยุ ในที่คลับ ภัตตาคาร อาบอบนวด ร้านเสริมสวย เป็นต้น คนจึงห่างวัดออกไปทุกทีๆ วัดในบางแห่งในเมืองจึงต้องช่วยตัวเองด้วยการชวนชวนหาปัจจัยต่างๆ เพื่อจะได้สามารถดำรงอยู่ได้

2) ความเป็นไทย ฟิลลิปส์(Phillips) กล่าวว่า คนไทยเป็นพวกรักอิสระไม่ขึ้นกับใคร คือความเป็นอิสระเสรีภาพไม่ยอมตกเป็นเมืองขึ้นของชาติใด โดยดูได้จากประวัติศาสตร์ของชาติไทย ที่ไทยพยายามคงความเป็นไทยตลอดมาด้วยวิธีการต่างๆ พื้นฐานอันนี้จึงทำให้ชาวไทยมีวิถีชีวิตเสรีแบบไทยๆ และความเป็นไทยนี้มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้คนไทยเกิดการรวมตัวกันเมื่อคิดว่ามีศัตรูมาคุกคามสวัสดิภาพของประเทศเรา เป็นการแสดงความเป็นไทยของเราว่ามีอิสระเสรีภาพ หรือมีเอกราชของเราเอง ไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ใดทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง(อ้างถึงใน ไพฑูรย์ เครือแก้ว, 2518)

3) การยกย่องผู้ที่มีความดี ความดีเป็นเครื่องค้าในโลก ความดีช่วยเหลือสังคม เราควรส่งเสริมยกย่องผู้ที่ทำคุณความดีให้ประจักษ์ เพื่อเขาจะได้มีกำลังใจทำดีต่อไป เช่น คนที่สละตัวเพื่อเพื่อนมนุษย์ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น หรือคนที่เสียสละเพื่อประเทศชาติ

เมื่อเราเห็นว่าใครทำความดี เราควรจะทำอย่าง และรู้จักนำแบบอย่างที่ดีมาปฏิบัติ ในขณะเดียวกัน หากมีใครว่ากล่าวให้ร้ายผู้ทำความดีไม่ว่าจะโดยวิธีใด ผู้มีใจเป็นธรรมควรจะช่วยปกป้อง เพื่อให้ผู้ทำความดีได้มีกำลังใจที่จะทำความดีต่อไป ไม่ให้คนชั่วได้มีโอกาสทำให้คนดีเสียหาย

4) การรักพวกพ้อง เป็นการแสดงความรักออกมาในรูปรักกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกหรือมีพื้นเพมาจากที่เดียวกัน ซึ่งเห็นได้ชัดตั้งแต่ในวัยเรียน ที่ส่วนใหญ่จะรักสถาบันที่ตนรำเรียนมา และถ้าใครลบหลู่หรือดูถูกหรือคุกคามกลุ่มของตน จะมีการรวมตัวกันแสดงความรักพวกพ้องที่ต่อต้านกลุ่มที่ตนคิดว่าเป็นปฏิปักษ์กับกลุ่มของตน

5) การนิยมของไทย ไม่เห็นของต่างประเทศดีกว่าของเรา ต้องนึกเสมอว่า หากเรานิยมของนอก เท่ากับเราทำ หนี้สิน ให้กับประเทศชาติและเป็นการ ดูถูก ของในชาติของตนว่าดีสู้ของชาติอื่นไม่ได้ เราควรยึดหลัก ไทยทำไทยใช้ไทยเจริญ

6) รักของส่วนรวม ช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ เพื่อผลประโยชน์ของสังคม ส่วนใหญ่ต้องนึกถึงเสมอว่า ของส่วนรมนั้นเป็นของเราด้วย ไม่ควรทำลาย เช่น รักษาโต๊ะ เก้าอี้ หนังสือของโรงเรียน เพราะของเหล่านั้นเป็นสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียนส่วนใหญ่ หรือหากนักเรียนจบการศึกษาแล้วไปทำงาน ก็ต้องรักษาสิ่งของในที่ทำงาน

7) เคารพผู้อาวุโส โดยทั่วไปบิดามารดาผู้ปกครองจะสอนลูกหลานเสมอว่า ต้องมี สัมมาคารวะ คือ การรู้จักที่ต่ำที่สูง เด็กเล็ก ๆ ก็สอนให้เชื่อฟังรุ่นพี่ที่ถัดไป หรือรู้จักเคารพที่ป้าน้าอา โดยเฉพาะจะต้องให้ความรักและเคารพแก่บิดามารดา พอโตเข้าโรงเรียนได้ก็ต้องให้ความเคารพแก่ครูบาอาจารย์และคารวะรุ่นพี่ ยิ่งในระบบมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียนทหาร ตำรวจ ก็ตาม ระบบอาวุโสจะรุนแรง

8) ความไม่ผูกพยาบาท ชีวิตมนุษย์จะให้สุขสบายไปตลอดนั้นเป็นไปได้ ฉะนั้นบางครั้งเราอาจจะถูกใครทำให้เจ็บช้ำหรือทุกข์ ซึ่งย่อมทำให้เราไม่สบายใจ และเกิดความโกรธแค้น คิดที่จะตอบแทนให้สาสมใจ หากเราคิดอยู่อย่างนี้ เราก็คงไม่มีเวลาไปคิดอย่างอื่น ๆ จิตใจเราก็มีแต่ขุ่นมัวไม่สบายใจ ตัวเราเองจึงเป็นทุกข์ตลอดเวลา ฉะนั้น เราควรยึดหลักของศาสนาพุทธ ที่ว่า การจองเวรมีแต่ทุกข์ เราควรจะต้องใจเสีย นึกว่าเป็นของธรรมดาของชีวิต ไม่มีใครจะสุขได้ตลอดเวลา

9) ยกย่องผู้ที่มีความรู้ คนที่มีความรู้จะเป็นคนที่รอบรู้และน่าเชื่อถือ จากการที่สังคมยกย่องผู้ที่มีความรู้ตัวเองจึงมีการเลื่อนฐานะของตนเอง เพราะการมีความรู้หมายถึงการทำงานที่มีเกียรติ มีตำแหน่งที่ดี ซึ่งอันที่จริงผู้มีความรู้นั้นอาจมีความรู้ปลอมก็ได้ คือ หมายถึงรู้ไม่จริง รู้ไม่ลึกซึ้ง ซึ่งอาจเป็นเพราะสังคมไปกะเกณฑ์ให้เขามีความรู้ จนเขาปฏิเสธไม่ได้ และมีบางพวกทำเป็นรู้ทั้งที่ไม่รู้จริง ทั้งนี้เพื่อ ตำแหน่ง และ ผลประโยชน์ก็ได้ ซึ่งในการยอมรับนับถือผู้ที่มีความรู้ จะต้องพิจารณาให้ดี

3.7 ค่านิยมแบบประชาธิปไตย

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2518) ได้กล่าวถึงว่า ประชาธิปไตย หมายถึง สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค แต่สิทธิในระบบประชาธิปไตย นั้นประกอบด้วยการรู้จักหน้าที่ เสรีภาพในระบบประชาธิปไตย คือเสรีภาพที่จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเดินทางไปทางใด และความเสมอภาคในระบบประชาธิปไตย คือความเสมอภาคในโอกาสที่จะทำงานทุกชนิด ตลอดจนเสมอภาคในการที่ก้าวออกไปในกิจการงานนั้น

สาโรช บัวศรี (2523) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตย เป็น 3 สถานะที่เรียกว่า องค์ 3 ของประชาธิปไตย คือ

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในสติปัญญาเหตุผล และความสามารถของมนุษย์ เทอดทูลอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์
2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง และวิธีจัดระเบียบการปกครอง หมายถึง ระบบการเมืองที่ว่า อำนาจเป็นของประชาชน หรือมาจากประชาชน มีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้
3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน หมายถึง การอยู่ร่วมกันปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งทางกายและวาจา ไม่ก้าวก่ายในสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกันรับผิดชอบ และทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนใช้สติปัญญา และความเฉลียวฉลาด ในการแก้ปัญหาทั้งหมด

นอกจากนี้ยังได้สรุปความหมายของประชาธิปไตยในแง่กระบวนการศึกษาว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนสอน เพื่อให้ผู้เรียนยึดมั่นในค่านิยม สำนึกศีลธรรมและปัญญาธรรม โดยที่ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบ นับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน ใช้ปัญญาเป็นหลัก

ในการทำงานและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจแยกแยะความหมายในแง่ดี เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การวชิรธรรม ได้แก่ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การเคารพซึ่งกันและกันทางร่างกาย เคารพกันทางวาจา เคารพในสิทธิผู้อื่น เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น และเคารพในกฎระเบียบของสังคม
2. สามัคคีธรรม ได้แก่ การร่วมมือในการทำงานทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ และทางความคิด เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
3. ปัญญาธรรม ได้แก่ การรู้จักใช้สติปัญญา ความคิดอย่างมีเหตุมีผล ในการกระทำหรือการตัดสินใจทุกครั้ง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม จะเกี่ยวเนื่องกับศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย คือ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีจะมีประเพณีการทำบุญเนื่องในโอกาสต่าง ๆ และวันสำคัญทางศาสนา ด้านความเชื่อจะเชื่อถือตามหลักคำสั่งสอนของศาสนา ส่วนค่านิยมก็ได้รับอิทธิพลจากศาสนาเช่นกัน จะเห็นได้ว่า ลักษณะเด่นของคนไทย คือ การเป็นคนอ่อนน้อม รักสนุก นับถืออาวุโส มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

4. วัฒนธรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยรากศัพท์แล้ว คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามที่เราควรประพฤติปฏิบัติ ส่วนจริยธรรม หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามที่สังคมยอมรับ เพื่อให้บรรลุถึงสภาพชีวิตที่มีคุณค่า อันพึงประสงค์ของตนและสังคม ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้แก่เด็กวัยอนุบาลนั้นมี 9 อย่างคือ (สมคิด ไชยยันบุตรณ์, 2535)

4.1 การประหยัด การประหยัด หมายถึง การใช้จ่ายอย่างมีขอบเขต และระมัดระวัง ไม่สุรุ่ยสุร่าย และการใช้จ่ายในทางที่จำเป็นเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า มัธยัสถ์ การประหยัดนี้ยังรวมไปถึง การรู้จักเก็บหอมรอบริบ เพื่อไว้ใช้ในโอกาสที่จำเป็น ลักษณะของการประหยัดมีดังนี้

1. รู้จักใช้จ่ายทรัพย์สิน
2. รู้จักใช้เวลาให้คุ้มค่า
3. รู้จักใช้ชีวิตเพื่อมีชีวิตที่ยืนยาว ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และอุบัติเหตุ
4. รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณค่า

4.2 ความขยันหมั่นเพียร ความขยันหมั่นเพียร คือ การทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดยั้ง ไม่อยู่นิ่งเฉย เอาใจใส่ในการทำงานนั้น และพยายามทำงานนั้นให้ดีที่สุด แม้ว่าจะประสบกับอุปสรรคใด ๆ ก็ไม่ย่อท้อ ยังคงที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

ความขยันนั้นจะเกิดขึ้นโดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ และไม่เจาะจงชนิดของงานที่จะทำ คือ ถ้าเรามีความตั้งใจจะทำงานนั้น ๆ และลงมือกระทำไป ด้วยความวิริยะอุตสาหะ เรา ย่อมได้รับผลของงาน ลักษณะของความขยันหมั่นเพียร มีดังนี้

1. มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เพื่อให้งานนั้นประสบผลสำเร็จ
2. มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น
3. ไม่อยู่นิ่งเฉย เมื่อว่าก็จะหากิจกรรมที่เกิดประโยชน์ทำตลอดเวลา
4. จะไม่ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ และไม่เจาะจงชนิดของงานที่จะทำ คือ เมื่อเรา จะขยัน เมื่อเราอยู่ที่ใด ถ้าใจเราอยากทำ เราจะสามารถทำได้
5. ไม่หาความรู้ยู่ตลอดเวลา
6. มีความรับผิดชอบ ทั้งตัวเอง และสังคม

คนที่มีความขยันหมั่นเพียรจะเป็น คนที่จะประสบผลสำเร็จในชีวิต มีความก้าวหน้า รุ่งเรือง และเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นที่รักใคร่ของผู้คน ไม่ว่าจะทำงานใดก็จะได้รับผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจ เช่น คนที่มีฐานะปานกลาง แต่มีความรู้ ถ้ารวมกับความขยันหมั่นเพียร ย่อมทำให้ร่ำรวยในที่สุด

4.3 ความอดทน ความอดทน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตของคนเรามาก เพราะในการดำเนินชีวิตประจำวัน และในด้านการประกอบอาชีพ ถ้าบุคคลใดไม่มีความอดทนต่อปัญหา หรืออุปสรรคที่พบก็จะไม่สามารถควบคุมจิตใจของตนได้ และเมื่อไม่สามารถควบคุมจิตใจได้ เขาก็จะไม่เกิดปัญญาในการคิดแก้ปัญหา รวมถึงเกิดความรู้สึกท้อแท้ในชีวิตได้ ในทางตรงข้ามถ้าผู้ใดมีความอดทน เขาก็จะเกิดปัญญาคิดแก้ปัญหาได้ และประสบความสำเร็จในชีวิตในที่สุด ลักษณะของความอดทน มีดังนี้

1. อุดหนุนต่อความอดอยาก
2. อุดหนุนต่อความยากลำบาก
3. อุดหนุนต่อความโกรธ
4. อุดหนุนต่อคำติเตียน ดุด่า ว่ากล่าว
5. อุดหนุนต่อความผิดหวัง เสียใจ
6. อุดหนุนต่อความทุกข์ทรมารร่างกาย

4.4 ความมีระเบียบวินัย ความมีระเบียบวินัย คือ การรู้จักเคารพกฎเกณฑ์ และปฏิบัติตนอยู่ในกฎเกณฑ์ เช่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ปฏิบัติตามกฎหมาย

ความมีระเบียบวินัยไม่เฉพาะมีระเบียบวินัยในสังคมเท่านั้น แต่รวมถึงการมีระเบียบวินัยต่อตนเองด้วย เช่น การดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบ ระยะเวลาเรียน เวลาเล่น ลักษณะของคนที่มีระเบียบวินัย มีดังนี้

1. เป็นคนที่แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามกฎเกณฑ์และกาลเทศะ
2. ทำงานต่าง ๆ สำเร็จ ผลงานออกมามี สะอาดเรียบร้อย ตรงต่อเวลาที่กำหนด
3. เคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา และระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นผู้ตามที่ดี

4.5 รักสะอาด รักสะอาด หมายถึง แต่คนที่ “สะอาด” ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นการรู้จักรักษาความสะอาดของรูปร่างหน้าตา และเสื้อผ้าที่สวมใส่ ไม่สกปรกมอมแมม ความสะอาดนี้จะรวมถึงการรักษาความสะอาดของที่อยู่อาศัย และของสมบัติส่วนรวมด้วย ผู้ที่รักสะอาดจริงจะต้องรวมถึงมีความ “สะอาด” ในจิตใจด้วย คือ จิตใจดี ไม่อิจฉาริษยา ไม่ประกอบกรรมชั่ว เช่น ลักขโมย ทำร้ายกัน ฯลฯ ลักษณะของการรักสะอาดมีดังนี้

1. ดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย และเครื่องใช้ของตน
2. ดูแลรักษาความสะอาดของที่อยู่อาศัย และสาธารณสมบัติ
3. มีความสะอาดในจิตใจ คือ มีจิตใจดี

4.6 ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ หมายถึง คนที่ทำอะไรด้วยความจริงใจ ตรงไปตรงมา ไม่คดโกงผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตลอดจนการกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความซื่อตรง

ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำการสิ่งใดที่เป็นโทษต่อตนเอง ผู้อื่น และบ้านเมือง ลักษณะของผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีดังนี้

1. ไม่คิดที่จะเอาของของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตน
2. ทำการงานด้วยความซื่อตรง และจริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
3. ไม่ฉกฉวยโอกาสที่ผู้อื่นได้กระทำในสิ่งไม่ดี
4. รักษาความลับ ที่ให้คำมั่นสัญญากับผู้อื่น

4.7 ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะของความรับผิดชอบมีดังนี้

1. การรู้จักสิทธิ และหน้าที่ของตน คือ การเป็นผู้รู้จักตนเองว่ามีหน้าที่ สถานภาพอย่างไรและปฏิบัติตามหน้าที่ของตน อย่างมีประสิทธิภาพ
2. การรู้จักเสียสละ คือ การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมายโดยการให้เวลา ใจ แรงงาน และใช้สมองให้กับงานมากที่สุด
3. การรักความก้าวหน้า ทำให้เกิดความมุมานะในการทำงาน เพื่อผลสำเร็จ และผลงานที่ดี ผลงานที่ดี เป็นสิ่งบอกความีความตั้งใจ พยายาม และเสาะแสวงหาของผู้ปฏิบัติขนาดไหน ทำงานด้วยใจรัก พยายามแก้ไขข้อบกพร่อง ริเริ่ม และปรับปรุงงาน

4.8 ความกตัญญูกตเวทีกตัญญู หมายถึง การรู้คุณ รู้จักบุญคุณที่ผู้อื่นเคยทำต่อตน กตเวทีก หมายถึง การตอบแทนบุญคุณที่ผู้อื่นเคยกระทำต่อตน บุคคลที่ควรได้รับความกตัญญูกตเวทีก พ่อแม่ คนทั่วไปที่ทำความดีกับเรา ครูบาอาจารย์ กษัตริย์ พระเจ้าแผ่นดิน และญาติพี่น้อง ลักษณะของความกตัญญูกตเวทีก มีดังนี้ คือ

1. ตอบแทนด้วยสิ่งของ ยกย่อง ชมเชย เทิดทูนผู้มีพระคุณ
2. ไปเยี่ยมเยียนญาติผู้ใหญ่ในโอกาส และวาระสำคัญต่าง ๆ
3. รับใช้ ปรมณินัติผู้มีพระคุณ
4. ช่วยเหลือผู้มีพระคุณในยามเจ็บป่วย
5. เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอน
6. ทำตัวเป็นคนดี

4.9 ความเมตตา กรุณา ความเมตตาและกรุณา เป็นธรรมะที่อยู่ในหัวข้อพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา คนที่เมตตา คือ คนที่เมื่อเห็นผู้อื่นไม่สบายกาย ไม่สบายใจ หรือมีความทุกข์ ก็จะไม่มีความสุข สงสารเขา อยากเห็นเขามีความสุข ส่วนคนที่มีเมตตา กรุณา คือ เมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ ก็เข้าไปช่วยเหลือให้เขาพ้นทุกข์ ลักษณะของผู้ที่มีความเมตตา กรุณา มีดังนี้คือ

1. เห็นอกเห็นใจผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก
2. มีน้ำใจช่วยเหลือผู้ที่ประสบความทุกข์ โดยการปลอบโยน หรือให้กำลังใจ
3. ให้ความช่วยเหลือ เมื่อพบว่าผู้อื่นได้รับอันตราย โดยนำส่งโรงพยาบาล หรือติดต่อร้องเรียกให้ผู้อื่นช่วยเหลือ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมจะมีลักษณะที่เป็นวัฒนธรรมสากล คือ เป็นลักษณะที่มีอยู่ในทุก ๆ สังคม คุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้เป็นหลักสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้สังคมมีความสงบสุขและมีคุณภาพ

5. วัฒนธรรมด้านศิลปกรรม

ศิลปะ เป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีคุณสมบัติทางความงาม (Aristic creativity) ซึ่งผลงานศิลปะทั้งหมด เป็นการถ่ายทอด ความรู้สึก ความคิด ความฝัน ความประทับใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างของผู้สร้างงานให้ปรากฏออกมาอย่างเด่นชัด เพื่อให้ผู้อื่นรับรู้และชื่นชมได้ ซึ่งเป็นผลงานที่มีทั้งรูป 2 หรือ 3 มิติ ซึ่งหมายถึง เป็นวัตถุที่เป็นชิ้น เป็นอัน สามารถจับต้องได้ มีอยู่ 4 สาขา คือ 1) จิตรกรรม 2) ประติมากรรม 3) สถาปัตยกรรม 4) ศิลปะพื้นบ้านหรือศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน (พยุร โมลิกรัตน์, 2532) ดังนี้

1. งานจิตรกรรม งานจิตรกรรมทั่วไปจะเป็นทัศนศิลป์ประเภท 2 มิติ ประกอบด้วย ภาพเขียน ลายเส้น ภาพเขียนระบายสี ภาพที่สร้างขึ้นด้วยกรรมวิธี อื่น ๆ เช่น การติดปะ การพัน การพิมพ์ ฯลฯ ที่มีลักษณะ เป็นภาพ 2 มิติ คือมีความกว้างและความยาว ไม่มีความหนาและความลึกจริงๆ หากมีความลึกก็เป็นการลวงตาให้เห็นว่าลึก (Illusive dimension) แต่ก็มีส่วนจิตรกรรมส่วนหนึ่งที่มีลักษณะ 3 มิติจริง ๆ หรือบางส่วนจะมีลักษณะ ก้ำกึ่งกันเพราะมีความหนา แต่ไม่ถึงกับให้กลายเป็นรูปทรง 3 มิติทำให้ยากแก่การวินิจฉัยว่า จะจัดเป็นงานประติมากรรมหรือจิตรกรรม

2. งานประติมากรรม งานประติมากรรม คืองานทัศนศิลป์ประเภท 2 และ 3 มิติ ประกอบด้วยภาพ จล ภาพแกะ รูปปั้น รูปหล่อ รูปจำหลัก และรูป 2 หรือ 3 มิติ ที่ทำขึ้นโดยกรรมวิธีอื่น ๆ อาทิการปะเชื่อมโลหะ การประติด้วยกระดาษ ฯลฯ โดยทั่วไปผลงานประติมากรรมจะเป็นรูป 3 มิติ คือมีระยะส่วนกว้าง ระยะส่วนยาว และส่วนหนาหรือส่วนลึกที่เป็นจริง แต่ก็มีบางส่วนที่มีมิติด้านลึก ไม่มีความหมายหรือไม่ทำให้เกิดเป็นมิติที่ 3 ขึ้น คือภาพจลและภาพแกะเป็นรอย หรือร่องลึก และบางส่วนมิติที่ 3 ไม่เป็นจริงตามที่ตาเห็น คือมีการลวงตาคล้ายงานจิตรกรรม แต่มีส่วนความเป็นจริงอยู่บ้างนั่นคือ งานประติมากรรมประเภทนูนต่ำ (Las or low relief) และประติมากรรมประเภทนูนสูง (High relief)

3. งานสถาปัตยกรรม เป็นงานศิลปกรรมประเภทงานก่อสร้าง มีรูปทรงเป็น 3 มิติ คือมีระยะความกว้าง ระยะความยาว และระยะความสูง งานสถาปัตยกรรม ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับที่ว่างอย่างมาก ทั้งที่ว่างภายในตัวสถาปัตยกรรมนั้นและที่ว่างโล่งภายนอก ผลงานสถาปัตยกรรมถ้าจำแนกตามความสำคัญของที่ว่างจะได้เป็น 2 ชนิด คือชนิดสถาปัตยกรรมปิด (Closed Architecture) หมายถึง งานสถาปัตยกรรมประเภทให้ความสำคัญแก่ที่ว่างภายในน้อย คือเป็นสถาปัตยกรรมที่ไม่มุ่งประโยชน์ใช้สอยภายใน เช่น ประปรางค์ เจดีย์ อนุสาวรีย์ ต่างๆ ฯลฯ กับชนิดสถาปัตยกรรมเปิด (Opened Architecture) หมายถึงสถาปัตยกรรมที่ให้ความสำคัญแก่ที่ว่างภายใน มุ่งประโยชน์ใช้สอยภายในสถาปัตยกรรมนั้น ๆ ได้แก่ เรือน โบสถ์ วิหาร อาคารสำนักงานต่างๆ เป็นต้น

4. งานศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้าน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532) งานศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมเกษตรของไทยมาช้านาน เป็นทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งผลิตที่สร้างขึ้นเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มชน และซื้อขายแลกเปลี่ยนกับปัจจัยที่จำเป็นที่มาจากต่างถิ่น นอกจากนี้บางกลุ่มชนยังมีความสามารถ มีความชำนาญในการผลิตหัตถกรรมบางประเภทเป็นพิเศษ จนผลิตเป็นอาชีพเสริมหรือผลิตเป็นอาชีพหลักเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัวก็มี ซึ่งงานศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้านแบ่งได้เป็น 10 ประเภทได้ดังนี้

4.1 เครื่องเซรามิก (Ceramics) ได้แก่ ภาชนะเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งที่เป็นดินเผาธรรมดาและดินเผาที่เคลือบชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่เกือบทุกภาคของประเทศ ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่ทำกันในท้องถิ่นต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โถงอ่าง กระถาง ถ้วย โถโอ ชาม ไห กระปุก ครก น้ำเต้า ฯลฯ และเครื่องประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือน เช่น กระเบื้องลูกกรง ตลอดจนถึงเครื่องประดับต่าง ๆ เป็นต้น

2. งานประติมากรรม งานประติมากรรม คืองานทัศนศิลป์ประเภท 2 และ 3 มิติ ประกอบด้วยภาพ จล ุ ภาพแกะ รูปปั้น รูปหล่อ รูปจำหลัก และรูป 2 หรือ 3 มิติ ที่ทำขึ้นโดยกรรมวิธีอื่น ๆ อาทิการปะเชื่อมโลหะ การปะติดด้วยกระดาษ ฯลฯ โดยทั่วไปผลงานประติมากรรมจะเป็นรูป 3 มิติ คือมีระยะส่วนกว้าง ระยะส่วนยาว และส่วนหนาหรือส่วนลึกที่เป็นจริง แต่ก็มีบางส่วนที่มีมิติด้านลึก ไม่มีความหมายหรือไม่ทำให้เกิดเป็นมิติที่ 3 ขึ้น คือภาพจลและภาพแกะเป็นรอย หรือร่องลึก และบางส่วนมิติที่ 3 ไม่เป็นจริงตามที่ตาเห็น คือมีการลวงตาลักษณะงานจิตรกรรม แต่มีส่วนความเป็นจริงอยู่บ้างนั่นคือ งานประติมากรรมประเภทนูนต่ำ (Las or low relief) และประติมากรรมประเภทนูนสูง (High relief)

3. งานสถาปัตยกรรม เป็นงานศิลปกรรมประเภทงานก่อสร้าง มีรูปทรงเป็น 3 มิติ คือมีระยะความกว้าง ระยะความยาว และระยะความสูง งานสถาปัตยกรรม ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับที่ว่างอย่างมาก ทั้งที่ว่างภายในตัวสถาปัตยกรรมนั้นและที่ว่างโล่งภายนอก ผลงานสถาปัตยกรรมถ้าจำแนกตามความสำคัญของที่ว่างจะได้เป็น 2 ชนิด คือชนิดสถาปัตยกรรมปิด (Closed Architecture) หมายถึง งานสถาปัตยกรรมประเภทให้ความสำคัญแก่ที่ว่างภายในน้อย คือเป็นสถาปัตยกรรมที่ไม่มุ่งประโยชน์ใช้สอยภายใน เช่น ประปรางค์ เจดีย์ อนุสาวรีย์ ต่างๆ ฯลฯ กับชนิดสถาปัตยกรรมเปิด (Opened Architecture) หมายถึงสถาปัตยกรรมที่ให้ความสำคัญแก่ที่ว่างภายใน มุ่งประโยชน์ใช้สอยภายในสถาปัตยกรรมนั้น ๆ ได้แก่ เรือน โบสถ์ วิหาร อาคารสำนักงานต่างๆ เป็นต้น

4. งานศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้าน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532) งานศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมเกษตรของไทยมาช้านาน เป็นทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งผลิตที่ทำขึ้นเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มชน และซื้อขายแลกเปลี่ยนกับปัจจัยที่จำเป็นที่มาจากต่างถิ่น นอกจากนี้บางกลุ่มชนยังมีความสามารถ มีความชำนาญในการผลิตหัตถกรรมบางประเภทเป็นพิเศษ จนผลิตเป็นอาชีพเสริมหรือผลิตเป็นอาชีพหลักเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัวก็มี ซึ่งงานศิลปะและหัตถกรรมพื้นบ้านแบ่งได้เป็น 10 ประเภทได้ดังนี้

4.1 เครื่องเซรามิก (Ceramics) ได้แก่ ภาชนะเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งที่เป็นดินเผาธรรมดาและดินเผาที่เคลือบชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่เกือบทุกภาคของประเทศ ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่ทำกันในท้องถิ่นต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โถงอ่าง กระถาง ถ้วย โถโอ ขาม ไห กระปุก ครก น้ำเต้า ฯลฯ และเครื่องประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือน เช่น กระเบื้อง ลูกกรง ตลอดจนถึงเครื่องประดับต่าง ๆ เป็นต้น

4.2 การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย (Textile and Embroidery) ได้แก่ การทอผ้าในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งการทอผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย และการทอผ้าชนิดอื่น ๆ ในภาคต่าง ๆ รวมถึงการเย็บปักถักร้อย เพื่อการตกแต่งด้วย เช่น การทอยกดอก การทอจกและการประดับตกแต่งด้วยลูกบิดและกระจกไปจนถึงการทอธงหรือธงของภาคเหนือและอีสานสำหรับใช้ในงานเทศกาลต่าง ๆ

4.3 การแกะสลัก (Carving) ได้แก่ การแกะสลักเพื่อเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น การทำครกหินที่อ่างศิลา จังหวัดชลบุรี การแกะสลักไม้สำหรับทำเครื่องเรือน หรือตกแต่งอาคารของภาคเหนือ การแกะสลักไม้เป็นรูปเคารพของภาคอีสาน การแกะสลักตัวหนังสือสูงของภาคใต้ การแกะงาช้างที่จังหวัดนครสวรรค์ ไปจนถึงการแกะเขาสัตว์ กระดุกสัตว์

4.4 หัตถกรรมโลหะ (Metal works) ได้แก่ งานหัตถกรรมโลหะชนิดต่างๆ ตั้งแต่การทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยเหล็ก เช่น จอบ เสียม มีด พร้า การปั้นหล่อ และเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยทองเหลือง ทองแดง สำริด ตะกั่ว รวมถึงการทำเครื่องประดับตกแต่งด้วยเงิน ทอง เป็นต้น

4.5 เครื่องจักสาน (Basketry mats) เครื่องจักสานได้แก่หัตถกรรมพื้นบ้านที่ทำขึ้นด้วยวิธีการจักสานและถัก โดยใช้วัสดุธรรมชาติชนิดต่างๆ เช่น ไม้ไผ่ หวาย กระจูด ใบลำเจียก ใบเตย ย่านลิเภา เป็นต้น ซึ่งมีการผลิตอยู่ทั่วไปแทบทุกภาค ซึ่งบางแหล่งทำในช่วงว่างเว้นจากอาชีพหลักประจำปี บางแหล่งก็ทำเป็นอาชีพหลักตลอดปี เช่น จังหวัดนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี อ่างทอง ชลบุรี พัทลุง ปัตตานี กระบี่ เป็นต้น

4.6 การก่อสร้าง (Architectures) ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมพื้นบ้านทั่วไป ตั้งแต่การสร้างอาคารบ้านเรือนและการก่อสร้างเพิงพักชั่วคราว และการก่อสร้างอาคารที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา งานประเภทนี้จะมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามความนิยมของท้องถิ่น เช่น เรือนเครื่องสับ หรือเรือนไทยภาคกลาง หรือเรือนกาแลของภาคเหนือ เรือนเล้าลอยของภาคใต้ และเรือนพื้นบ้านของอีสาน เป็นต้น นอกจากนี้มีอาคารสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ศาลาการเปรียญ โบสถ์ วิหาร และสถูป เจดีย์ เป็นต้น

4.7 ภาพเขียน (Painting and Drawing) ได้แก่ งานจิตรกรรมหรือภาพเขียนระบายสี และภาพลายเส้น งานประเภทนี้มักจะเกี่ยวเนื่องกันกับพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก สำหรับภาพจิตรกรรมที่มีลักษณะเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านแท้ ๆ นั้นหายากแต่ก็มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง โบสถ์วิหารและศาลาการเปรียญบางแห่งที่เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้านอย่างเด่นชัด เช่น จิตรกรรมฝาผนังบ้านล้านนาบางแห่ง การเขียนแผ่นภาพในงานเทศกาลต่าง ๆ การตกแต่งเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวชนบท เช่น การตกแต่งเรือกอบของภาคใต้ การตกแต่งเกวียนหรือระตะของภาคเหนือ เป็นต้น

4.8 การปั้นรูปและลวดลายประดับ (Sculpture and Decorating motive) ได้แก่ งานประติมากรรมทั้งหลาย เช่น การปั้นตุ๊กตา เช่น ตุ๊กตาเสียนบาล ตุ๊กตาเด็กเล่น รวมถึงการปั้นลวดลายประดับอาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องขึ้นกับพุทธศาสนา

4.9 การทำเครื่องกระดาษ (Paper mache) ได้แก่ การทำกระดาษพื้นบ้าน เช่น การทำกระดาษสาของภาคเหนือ การทำกระดาษข่อยของภาคกลาง เป็นต้น และการทำกระดาษสำหรับใช้ในงานเทศกาล หรืองานนัดชดฤกษ์ต่าง ๆ แต่เดิมทำแพร่หลาย มักตัดเป็นริ้วธงและรูปพวงมาลัย ดอกไม้นานาชนิด รวมไปถึงการทำร่ม ทำวาว การทำหัวโขน และหน้ากากต่าง ๆ จิตรกรรมที่มีลักษณะเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านแท้ ๆ นั้นหายากแต่ก็มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง โบสถ์วิหารและศาลาการเปรียญบางแห่งที่เป็นฝีมือของช่างพื้นบ้านอย่างเด่นชัด เช่น จิตรกรรมฝาผนังพื้นบ้านล้านนาบางแห่ง การเขียนแผ่นภาพในงานเทศกาลต่าง ๆ การตกแต่งเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวชนบท เช่น การตกแต่งเรือของภาคใต้ การตกแต่งเกวียนหรือกระทะของภาคเหนือ เป็นต้น

4.10 ประเภทเบ็ดเตล็ด เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่อาจจัดเข้าเป็นประเภทใดได้แน่นอนและไม่ใคร่มีทำแพร่หลายมีอยู่หลายชนิด เช่น การจัดดอกไม้ การแกะสลักผลไม้ การแทงหยวก การทำหุ่นกระดาษ เครื่องเงิน ทำเครื่องดนตรี การทำลูกบิด และเครื่องประดับอื่น ๆ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมด้านศิลปกรรมเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพต่าง ๆ เช่น การทอผ้า เย็บปักถักร้อย งานสานประเภทต่าง ๆ งานไม้ การปั้นภาชนะเครื่องใช้ เป็นต้น และวัฒนธรรมด้านศิลปกรรมบางส่วนได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา เช่น การหล่อพระพุทธรูป สร้างโบสถ์ เจดีย์ ศาลา วัด เป็นต้น

6. การละเล่น ดนตรี และศิลปะการแสดง

6.1 การละเล่นและของเล่นของเด็กไทย

การละเล่นและของเล่นของเด็กไทยนั้น เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศไทย และสืบทอดกันมาในวิถีชีวิตของคนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง ผะอบ โปยะกฤษณะและคณะ (2522) ได้กล่าวถึงลักษณะของการละเล่นของเด็กไทยมีดังนี้

1. การละเล่นของเด็กไทย มีทั้งลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของไทย และลักษณะที่เป็นสากล ซึ่งเด็กชาติต่างๆ นิยมเล่นเหมือนๆ กัน มีทั้งการละเล่นประเภทกลางแจ้ง และประเภทในร่ม
2. วัสดุที่ใช้ในการละเล่น มักเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น ไม้ไผ่ ก้านกล้วย หญ้า และเมล็ดผลไม้ต่าง ๆ เป็นต้น
3. เด็กๆ ชอบเล่นกันเป็นหมู่คณะ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือกติกาการเล่นขึ้นอย่างเป็นระเบียบถือเป็นแบบแผนสืบทอดต่อกันมา
4. การละเล่นบางอย่างมีบทประกอบ ทำให้เด็กสนุกสนานไปกับจังหวะ และเสียงสัมผัสคล้องจองเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กไปพร้อมๆ กับพัฒนาการด้านอื่นๆ นับว่ามีคุณค่าทางด้านภาษา
5. เด็กไทยปัจจุบัน ไม่ค่อยรู้จักการละเล่นของเด็กไทยสมัยก่อน หากไม่มีการอนุรักษ์ไว้การละเล่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยอาจสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

คุณค่าของการละเล่นของเด็กไทย

1. คุณค่าทางด้านวัฒนธรรม ตามความหมายของวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความมั่งคั่ง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ เด็กๆ ก่อนที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่จนสามารถทำหน้าที่พลเมืองดีของชาติได้นั้น จะต้องมีการเล่นต่าง ๆ มาแล้วไม่มากนัก โดยการเล่นต่าง ๆ เริ่มต้นด้วยลักษณะที่เป็นธรรมชาติก่อน เช่น การวิ่งเล่น การเคลื่อนไหวร่างกายในอิริยาบถต่าง ๆ การเก็บชิ้นส่วนของพืชและที่พบเห็นใกล้ตัวในธรรมชาติมาใช้เป็นของเล่น ต่อมาการเล่นเหล่านั้นก็มีวิวัฒนาการคลี่คลายขยายตัวจากลักษณะง่าย ๆ ตามธรรมชาติมาเป็นลักษณะซับซ้อนขึ้น มีการรับเอาการเล่นของเด็กชาติอื่น ๆ ที่ได้คบหาสมาคมกันเข้ามาปะปนอยู่ในการเล่นของเด็กไทยด้วย แสดงว่ามีความเจริญงอกงามไปตามกาลเวลาและแสดงถึงลักษณะของความเจริญงอกงามปรากฏอยู่ในการเล่นเหล่านั้น อย่างชัดเจน หากมองในแง่ความเจริญงอกงามในตัวเด็ก ก็เห็นชัดว่าการละเล่นต่างๆ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ปัญญา อารมณ์ และสังคม
2. คุณค่าด้านสังคม การละเล่นของเด็ก บทประกอบการเล่น ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่เด็กๆ ใช้เป็นของเล่นสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและความเชื่อของคนไทยในสมัยก่อนได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

2.1. สภาพความเป็นอยู่และอาชีพของชาวบ้าน

2.1.1 สภาพความเป็นอยู่ของเด็ก เช่น เด็กเล่น อ้ายเซ่ อ้ายโงง เป็นการละเล่นที่สะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของเด็ก ๆ ที่มีบ้านอยู่ริมน้ำและในแม่น้ำนั้นมีจระเข้ แต่จระเข้นั้นคงหมดพิษสงไปแล้ว เพราะกัดใครก็ไม่เข้า เด็ก ๆ จึงนำเรื่องราวเกี่ยวกับจระเข้มาร้องเล่นเป็นการล้อเลียน บทร้องล้อเลียนเกี่ยวกับผมของเด็ก ก็แสดงลักษณะการไว้ผมของเด็กไทยในสมัยก่อนซึ่งมีทั้งผมจุก ผมเปีย ผมแกละ เช่น ผมจุกคูกน้ำปลา เห็นซีห์มา นั่งไหว้กระจงหง่อง

2.1.2 สภาพความเป็นอยู่ของผู้ใหญ่ บทร้องจ้ำจี้ ซึ่งร้องแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆ ก็สะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยในสมัยก่อนหลายอย่าง เช่น จ้ำจี้มะเขือเปราะ กล่าวถึงการอาบน้ำของหนุ่มๆ สาวๆ ซึ่งนิยมไปอาบน้ำที่ท่าวัดมีการใช้เรือเป็นพาหนะ มอญช่อนผ้ามีบทร้องที่ขึ้นต้นด้วยการออกชื่อชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอยู่เมืองไทย คือ พวกมอญ

2.1.3 อาชีพหลักของคนไทย การทำนา มีการละเล่นหลายอย่าง ที่มีบทร้องกล่าวถึง ข้าว และ วัชควาย ที่ช่วยไถนาดังตัวอย่าง วีรข้าวสาร มีบทร้องที่กล่าวถึงข้าวที่มีทั้งข้าวสารข้าวเปลือกและข้าวสุก (คุดข้าวใส่จาน) รวมอยู่ในบทเดียวกัน การเล่นช่อนหาไม้มีบทร้องที่แข่งคนปิดตาไม่มีดว่า พ่อแม่ทำนาอย่าให้ได้ผลดี (ได้ข้าวเม็ดเดียว) นอกจากนี้ยังมีอาชีพอาชีพประมง อาชีพชาย ดังตัวอย่าง โพงพาง มีบทร้องกล่าวถึงปลาตาบอดที่เข้าลอดโพงพางอันเป็นเครื่องมือจับปลาของชาวประมง

2.1.4 การละเล่นที่จัดอยู่ในประเภทการพนัน สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อผู้ใหญ่ชอบเล่นการพนัน เด็ก ๆ ก็เล่นเอาอย่างผู้ใหญ่ด้วย ดังจะเห็นได้จากการเล่นลูกหิน ทอยกอง ล้อต๊อก บันแปะ ในการเล่นสิ่งเหล่านี้ผู้ชนะจะได้สิ่งของต่าง ๆ จากผู้แพ้ เด็ก ๆ จึงชอบเล่น

2.2 ด้านความเชื่อ การละเล่นบางอย่างสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวบ้านในเรื่องไสยศาสตร์ได้แก่การละเล่นที่มีคนทรง เช่น ยาดัง มีบทร้องดังนี้ ยาดังเอย ลงมาเร็ววรา หาผักหาปลาหาหญ้าพันตำผ่นลงเล่นน้ำ ทะเลพาไป ได้เล่า 2 โห ไก่น้อย 2 ตัว กระเทียม 2 หัว คำขวัญยาดัง การเล่นมีสุม มีบทร้องกล่าวถึงปลา ดังนี้ เข้ามารุมๆ แม่สุมแต่ปลา ตัวเล็กไม่เลือก ตัวเผือกไม่ว่า สุมหักครอบปลา พญาสุมเอย (ข้า) แม่นางสุมเอย สุมปลาในหนอง สุมปลาในคลอง สุมปลาในห้วย บินมาพริ้มๆ บินมาพับๆ แม่นางสุมเอย

2.3. ด้านค่านิยม ได้แก่ค่านิยมเกี่ยวกับกิริยามารยาท ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัวค่านิยมเกี่ยวกับการบวช ค่านิยม ที่ยกย่องผู้มีตำแหน่งสูง วาย่อมมีโอกาสได้ผลประโยชน์ดีกว่าผู้อยู่ในตำแหน่งต่ำ เห็นได้จากบทร้องประกอบการเล่น ชักล้าว

3. คุณค่าด้านภาษา ในการวิเคราะห์คุณค่าภาษาที่ใช้ในการละเล่นของเด็กไทยมี แนวสำหรับพิจารณา 2 แนว ดังนี้

3.1 คุณค่าด้านภาษาในแง่วรรณศิลป์ คำว่า “วรรณศิลป์” ในที่นี้จะใช้ในความหมายเดียวกับคำว่า “ศิลปะการประพันธ์” ซึ่งหมายถึงกลวิธีต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการแต่งบท ร้อยกรอง บทร้องประกอบการละเล่นของเด็กไทย ที่มีลักษณะเป็นบทร้อยกรอง อาจอนุโลมจัดไว้ในประเภทคำเพลงต่าง ได้ตามที่มีการจำแนกประเภทคำกาพย์ของไทยไว้ในตำรา อันหลักเกณฑ์ เมื่อพิจารณาในแง่วรรณศิลป์ ก็อาจวิเคราะห์ได้ดังนี้ รูปแบบของคำประพันธ์ ที่ไม่จำกัดตายตัว เป็นวรรคสั้น ๆ เช่น โองพงงเอย ปลาเข้าลอด ปลาตาบอด เข้าลอดโองพงง และการใช้คำที่ เลียนเสียงต่าง ๆ หรือที่ออกเสียงแปลก ๆ เช่น เสียงธรรมชาติ เสียงมนุษย์ เสียงสัตว์และคำที่ ออกเสียงแปลก ๆ และไม่มี ความหมาย ตัวอย่างเช่น “แปะแปะ” “แงแง” “เท่งเต่ง” “โองเตง โองเว้า” เป็นต้น

3.2. คุณค่าด้านภาษาในการสื่อสาร

3.2.1 บทร้องและบทเจรจาโต้ตอบประกอบการละเล่นของเด็กไทย เป็นที่น่า สังเกตว่า บทร้องและบทเจรจาดังกล่าวนั้นมีคุณค่าในการสื่อสารอยู่มาก กล่าวคือ ทำให้เด็ก ๆ ได้คุ้นเคยกับคำที่ใช้เรียกชื่อ หรือที่ใช้บอกกริยาอาการต่าง ๆ เป็นการช่วยให้เด็กได้มีพัฒนาการ ทางภาษาโดยไม่รู้ตัว เด็กจะชอบฟังคำที่มีเสียง คล้องจองกัน เพราะชวนให้จำง่าย และเมื่อ ร้องเล่นบ่อย ๆ เขาก็จะได้ฝึกทักษะทางภาษาไปในตัว ส่วนในบทเจรจาดังกล่าวนั้น ก็เป็นคำถาม คำตอบสั้น ๆ มีเนื้อความเป็นเรื่องเป็นราว เป็นคำพูดในชีวิตประจำวันบ้าง ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างการเล่น แมงู วัชชีวารสาร มะลือกตอกแต๊ก อะไรโนโต เป็นต้น

3.2.2 การใช้ภาษาในการละเล่นที่ไม่มีบทร้อยกรอง

แม้ในการละเล่นที่ไม่มีบทร้อยกรอง เด็กก็มีโอกาสได้ฝึกทักษะทางภาษาตาม สมควร เช่น การเล่น เป็นพ่อ แม่ การเล่นขายของ การเล่นตุ๊กตา ในการละเล่นเหล่านี้เด็กจะแต่ง บทขึ้นเอง เช่น การพูดเลียนแบบพ่อ พูดกันบ้าง พูดซื้อขายสิ่งของ พูดกับตุ๊กตา การที่เด็กได้มี โอกาสพูดตามสถานการณ์สมมติดังนี้ กระตุ้นให้เด็กได้ใช้ความคิด และสามารถแสดงความคิด ออกมาเป็นคำพูดได้อย่างเป็นเองเป็นราว หรืออย่างสมเหตุสมผล จึงนับว่าการละเล่นต่าง ๆ เหล่า นี้ได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาของเด็กไทยเป็นอย่างดี

6.2 ดนตรีไทย

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม มีพัฒนาการควบคู่กับสังคมมนุษย์มาเป็นเวลานาน มนุษย์คุ้นเคยกับดนตรีมาตั้งแต่เกิด จากเสียงเพลงเห่กล่อมให้นอนอันเป็นดนตรีจากเสียงของแม่ ซึ่งเป็นเสียงที่เด็กเข้าใจได้ง่ายกว่าภาษาพูด เมื่อเติบโตขึ้น ดนตรียังคงเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ มนุษย์ใช้ดนตรีในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความเพลิดเพลิน ประกอบพิธีกรรม หรือแม้แต่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่าดนตรีเป็นเสียงที่สัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ตลอดมา

สังัด ภูเขาทอง (2532) ได้กล่าวว่า “ดนตรี คือ เสียงที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เสียงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อาทิ เสียงลมพัด เสียงสัตว์ เสียงน้ำตก ไม่จัดว่าเป็นเสียงดนตรี เสียงดนตรีเป็นเสียงที่มีท่วงทำนอง จังหวะ และลีลาที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ ก่อให้เกิดอารมณ์ และความรู้สึกตามลีลาจังหวะ และทำนองของดนตรี” ดนตรีมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ 1) เสียงที่เกิดจากการบรรเลง เครื่องดนตรีที่รู้สึก และเรียกกันว่า เพลงบรรเลง 2) เสียงขับลำนำของมนุษย์ที่เรียกว่า บทขับร้อง หรือเพลงขับร้อง

6.2.1 เพลงบรรเลง ดนตรีพื้นบ้านภาคกลางประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทตีและเป่ารวมเรียกว่า “เครื่องตีเป่า” เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ประโคมแห่มาดั้งเดิม และจัดว่าเก่าแก่ที่สุด วงปี่พาทย์ดั้งเดิมประกอบด้วย ปี่ และกลอง เป็นดนตรีหลัก และมีเครื่องประกอบจังหวะอื่น ๆ สำหรับกลองไซ้กลองที่มีเสียงไต่ระดับสูง กลอง ต่ำ รวม 3 ใบ วงปี่พาทย์จึงเป็นวงดนตรีที่มีเครื่องดนตรี 4 ประเภท คือ ตี ตี ตี เป่า และเสียงบรรเลง 5 เสียง

ปี่พาทย์เป่าได้พัฒนามาเป็น “ปี่พาทย์กลองและฆ้อง” ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ “ปี่พาทย์ชาตรี” ใช้บรรเลงประกอบการแสดงชาตรี ประกอบด้วย ปี่ ทับ โทน กลอง ฆ้อง เหน่ง และเครื่องประกอบจังหวะ คือ ฉิ่ง และกรับ จากปี่พาทย์กลองและฆ้อง มีการปรับปรุงมาเป็นปี่พาทย์ ฆ้องวง และระนาด หรือที่เรียกว่า “ปี่พาทย์เครื่องห้า” ประกอบด้วย ระนาดเอก ฆ้องวง ปี่ กลองทัด และเครื่องประกอบจังหวะในสมัยรัตนโกสินทร์ ปี่พาทย์ได้พัฒนาให้มีแบบแผนมากขึ้น และประสมวงหลายแบบ ได้แก่ “ปี่พาทย์เครื่องคู่” “ปี่พาทย์เครื่องใหญ่” และวงมโหรี (เป็นการประสมปี่พาทย์กับเครื่องสาย

ปี่พาทย์เป็นดนตรีที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากดนตรีพื้นบ้านภาคอื่น ๆ กล่าวคือเป็นวงดนตรีที่มีพัฒนาการในลักษณะประสมประสานกับดนตรีหลวง นอกจากนี้มักบรรเลงแยกจากการละเล่นพื้นบ้าน

เพลงบรรเลงของปี่พาทย์มักจะมีการบรรเลงเป็นหมู่ (วง) และบรรเลงเดี่ยวด้วยเครื่องดนตรี เพลงบรรเลงของปี่พาทย์มี 5 ประเภท คือ

1) เพลงใหม่โรง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงก่อนเริ่มแสดง เพื่อให้ทราบว่าการแสดงกำลังเริ่มแสดงแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นเพลงบรรเลงประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา และพิธีไหว้ครู เพื่อเป็นสิริมงคล และเป็นกำลังใจแก่ผู้ร่วมในพิธีกรรม เพลงใหม่โรง เป็นเพลงบรรเลงเป็นชุด ได้แก่ เพลงใหม่โรงเช้า เพลงใหม่โรงกลางวัน เพลงใหม่โรงเย็น เป็นต้น

2) เพลงหน้าพาทย์ เป็นเพลงบรรเลงประกอบอากัปภิกขยาของตัวละคร ในอดีตไม่มีเนื้อร้อง ปัจจุบันใส่เนื้อร้องมากมาย นอกจากนี้บางเพลงยังถือว่าเป็นเพลงครู เป็นเพลงศักดิ์สิทธิ์ใช้บรรเลงสำหรับอัญเชิญ เทพ ฤาษี และครูนาฏศิลป์ดนตรี ให้มาชุมนุมในพิธี เพลงหน้าพาทย์มีชั้นหรือศักดิ์ของเพลง การบรรเลงสอดคล้องกับฐานะตัวละคร หรือเทพ เช่น การแปลงกายของมนุษย์ และสิงห์เพลงครุฑนิมิตร ถ้าเป็นนางใช้เพลงชานาญ ถ้าเป็นพระใช้เพลงดำเนินพราหมณ์ เป็นต้น

3) เพลงเรื่อง เป็นเพลงบรรเลงเพื่อความสนุกสนาน ครึกครื้น ทั้งในงานมงคล และอวมงคล เพลงเรื่องเป็นเพลงที่มี 3 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วยเพลงที่มีท่วงทำนอง และจังหวะลีลาช้าหรือเร็ว บรรเลงร่วมกันเป็นชุด มีเนื้อร้องประกอบ และมักจบด้วยการบรรเลงหางเครื่อง

4) เพลงหางเครื่อง หรือเพลงลูกหมัด เป็นเพลงบรรเลงต่อท้าย เพลงหลัก หรือเพลงใหญ่ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นจังหวะเร็ว นิยมใช้เพลงภาษามาออกหางเครื่องเพลงหลัก เช่น เพลงหลักเป็นเพลงเถาจีนแสด 3 ชั้น ก็ออกหางเครื่องเพลงจีนต่าง ๆ เป็นต้น

5) เพลงภาษา เป็นเพลงแต่งเลียนหรือดัดแปลงสำเนียงภาษาชนิดต่าง ๆ ให้ฟังสนุกสนาน มีรสชาติ ชื่อเพลงเรียกตามชื่อชาตินั้น ๆ เช่น เพลงแขกบรเทศ ฝรั่งเศส เป็นต้น

6.2.2 เพลงขับ หรือนักดนตรีนิยมเรียกว่า “เพลงร้อง” เป็นการร้องคำร้องท่อนหนึ่ง ๆ เมื่อจบแล้วดนตรี ดนตรีจะบรรเลงรับ เพลงที่บรรเลงนี้อาจจะบรรเลงโดยไม่มีกรับร้องก็ได้ ที่นิยมบรรเลงประกอบการขับร้องได้แก่ เพลงเถา เพลงด้น เพลงเกร็ด และเพลงเบ็ดเตล็ด

1) เพลงเถา เป็นเพลงบรรเลงรับการขับร้องประกอบด้วยทำนอง 3 อัตรารวมเริ่มด้วยเพลงอัตรารวม 3 ชั้น และต่อด้วย 2 ชั้น และชั้นเดียวต่อเนื่องกันไป

2) เพลงด้น เป็นเพลงบรรเลงรับการร้อง 2 แบบ คือ ถ้านำบทของหลายบทมารวมเป็นชุด เรียกว่าด้นเพลง หรือแต่งเนื้อเรื่องใหม่ให้มีเรื่องราวต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน เรียกว่า ด้นเรื่อง เพลงด้นจะมีทำนองเข้ากับบทร้อง ไม่จำเป็นต้องบรรเลงเพลงเดียวกัน ตัวอย่าง

เช่น เพลงตับพระลอ เริ่มด้วยเพลงลาวเจิญศรีต่อด้วยเพลงลาวเล่นน้ำ ลาวกะตุ๊กก็ และจบด้วย เพลงลาวกระแตเล็ก เป็นต้น

3) เพลงเกร็ด เป็นเพลงบรรเลงขับร้องที่มีความยาวไม่มาก บรรเลงจบในเวลาสั้น ๆ มักเลือกบรรเลงเพลงที่มีทำนองไพเราะ และเนื้อร้องกินใจ

4) เพลงเบ็ดเตล็ด เป็นเพลงบรรเลงที่คัดเลือกนำมาเล่นให้เหมาะกับการขับร้อง การเล่นดอกสร้อยสักวา และเพลงกล่อมเด็ก

นอกจากเพลงบรรเลง และเพลงขับร้องที่กล่าวมาแล้ว ยังมีการเล่นดนตรีก่อนจบรายการ โดยขับร้อง และบรรเลง “เพลงส่งท้าย หรือเพลงลาโรง” เพื่อเป็นการรำลา และให้ศิลปินพร

6.3 ศิลปะการแสดง

นอกเหนือจากพฤติกรรมการทำมาหากินของมนุษย์แล้ว มนุษย์ยังต้องการความบันเทิง เพื่อเป็นอาหารทางใจยามว่างจากการประกอบอาชีพ มนุษย์จึงแสวงหาความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ การแสดงจึงจัดว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิงแก่มนุษย์มาเป็นเวลาช้านาน

ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกัน คนไทยมองเห็นความสำคัญของความบันเทิงเป็นอย่างยิ่ง ดังคำกล่าวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2522) ที่ว่า คนไทยเป็นชนชาติที่เห็นว่าคุณค่า และ ความรื่นเริง เป็นความประสงค์สำคัญของชีวิต หากชีวิตมีความสุข และความรื่นเริง ชีวิตนั้นก็จะเป็นชีวิตที่ดี และสมบูรณ์

ศิลปะการแสดงของไทยในแต่ละภาคจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง เนื่องมาจาก สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อของคนในสังคมนั้น ๆ สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (อ้างถึงใน สุวรรณี อุดมผล, ม.ป.ป.)กล่าวถึงเอกลักษณ์ของแต่ละภาคที่เป็นผลสะท้อนให้แต่ละภาคมีการละเล่นพื้นเมืองที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

ภาคกลาง ลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่ประชาชนจะเป็นเกษตรกร มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับสังคมเมือง การละเล่นพื้นเมืองของภาคกลางจะเด่นที่ลำนำ เนื้อหาจะเน้นการสมมติเพื่อฝัน และตลกไปกษา บริเวณภาคกลางนับได้ว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมแห่งหนึ่งที่ชาวบ้านได้สร้างสรรค์เพลงพื้นเมืองได้มากมายหลายสิบชนิด เพลงพื้นเมืองภาคกลางจะมีเนื้อหาในทางเกี่ยวพาราสีเป็นส่วนใหญ่ และยังคงแสดงให้เห็นถึงความเป็นกวีปากเปล่าของชาวบ้านอีกด้วย ในบทเพลงเหล่านี้ได้บรรจุเรื่องของชนบประเพณี ลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ความเชื่อถือ ค่านิยม แนวความคิด ตลอดจนความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่สืบต่อกันมาแต่โบราณแทรกอยู่ด้วยเสมอ

ภาคเหนือ สภาพภูมิศาสตร์เป็นภูเขา มีธรรมชาติสวยงาม ชาวเหนือจึงรักความงาม เป็นเลิศ มีความอ่อนหวาน และอ่อนไหว ดังนั้นลีลาเสียงซึ้งของภาคเหนือจึงมีความอ้อยสร้อย อ่อนหวาน ศิลปะการฟ้อนจะเนิบช้า นุ่มนวล หวานซึ้ง ละเมียดละไมมีความประณีตประจง อย่างยิ่ง

ภาคอีสาน เป็นที่ราบสูง สภาพดินไม่ชุ่มน้ำ ฤดูแล้งยาวนาน การทำงานต้องต่อสู้ มากกว่าภาคอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ เสียงแคนของอีสานจึงมีลีลาเศร้าเต็มไปด้วยวิญญาณของความทุกข์ การปลุกปลอบและรูกเราให้ต่อสู้โดยปริยาย

ส่วนภาคใต้ อากาศร้อนจัด ฝนตกชุก ลมมรสุมแรง พืชพันธุ์อุดมสมบูรณ์จึงทำให้ ชาวบักขี้เต๋ มีนิสัยแข็งกร้าว ปึกบึน มีท่วงท่าเกร็งขมความอ่อนหวาน การแสดงของภาคใต้จึง เด่นที่จังหวะดนตรีจะเป็นเครื่องตีมากกว่าเครื่องดีด ลีลาการรำว่าจะมีจังหวะเฉียบขาดจับใจ

ประทีร เทพรานนท์ (2522) ได้แยกประเภทเพลงพื้นเมืองของภาคกลางเป็น 3 ประเภท คือ

1. เพลงที่เล่นตามเทศกาล ได้แก่ เพลงระบำชาวไร่ เพลงพวงมาลัย เพลงพิชฐาน เพลงเหย่อย เพลงแม่ศรี ล้วนเป็นเพลงที่เล่นในวันสงกรานต์ทั้งสิ้น ส่วนเพลงที่นิยมเล่นในเทศกาลเข้าพรรษา ออกพรรษา กฐิน และผ้าป่า ได้แก่ เพลงเรือ เพลงหน้าผาก เพลงดอกสร้อยลักวา

2. เพลงที่เล่นตามฤดูกาล ได้แก่ ฤดูเก็บเกี่ยวข้าวจะมีเพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำรำ เคียว เพลงสงฟาง เพลงซอกกระดาน ฤดูน้ำหลาก ได้แก่ เพลงเรือ เพลงทั้ง 2 ประเภทนี้เล่นเพื่อพักผ่อนหย่อนใจในเวลาว่าง หรือผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากการประกอบอาชีพอันหนักจากการทำนา ทำสวน และทำไร่

3. เพลงทั่วไป เล่นไม่จำกัดฤดูกาล ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงอีแซว เพลงระบำ บ้านนา เพลงแอมเคลลาซอ เพลงลำตัด เพลงโคราช เพลงข่อย เพลงปรบไก่ เพลงพาดควาย เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทเพลง และการละเล่นพื้นบ้าน เป็นกิจกรรมอันดับแรกที่ทำให้ชาวบ้าน ได้รับความบันเทิงใจ เนื้อเพลงจะสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต และความเป็นอยู่ตลอดจน ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของชาวบ้าน

การถ่ายทอดวัฒนธรรม

บุคคลคนเดียวไม่สามารถจะทำให้เกิดมีวัฒนธรรมขึ้นมาได้ พฤติกรรมของบุคคลคนเดียวถึงแม้จะเป็นพฤติกรรมที่ดี แต่ถ้าขาดการถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นแล้ว เมื่อบุคคลนั้นตายไป พฤติกรรมนั้นก็สลายไปด้วย ไม่มีโอกาสจะเป็นแบบแผนพฤติกรรมสืบทอดให้คงอยู่และพัฒนาต่อไปได้ ดังนั้น การถ่ายทอดวัฒนธรรม จึงเป็นกระบวนการสื่อความหมายเพื่อให้บุคคลในชุมชนเข้าใจในเหตุผลและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมนั้น ๆ และยึดเป็นแบบแผนสืบต่อไป (นิคม ทาแดง, 2523)

นิคม ทาแดง (2523) ได้กล่าวถึงสถาบันของสังคมที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกของสังคมจากอดีตจนกระทั่งปัจจุบันไว้ดังนี้

1. ครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคมถือเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดและเป็นสถาบันแห่งแรกของสมาชิกในชุมชนในการถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยได้ทำหน้าที่นี้อย่างสืบเนื่องกันมา วัฒนธรรมจากอดีตจึงได้รับการถ่ายทอดสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ครอบครัวจะสั่งสอนและอบรมให้สมาชิกรู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี กิริยา มารยาท และรู้จักปรับปรุงตนเองให้เข้ากับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

2. ศาสนา ศาสนาจะสอนให้สมาชิกของสังคมเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม จริยธรรมและค่านิยมในการดำเนินชีวิตถูกต้อง

3. โรงเรียน โรงเรียนได้รับมอบหมายจากสังคมให้ทำหน้าที่โดยตรงในการถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างมีระบบและมีมาตรฐานมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ

4. สถาบันอื่น ๆ ของสังคม อันได้แก่ สื่อมวลชนต่างๆ นั้นเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนับได้ว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อสมาชิกของสังคมในการเรียนรู้วัฒนธรรมเป็นอันมาก เพราะสื่อมวลชนสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมได้รวดเร็วกว่าสื่ออื่น ๆ

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนนั้นเป็นสถาบันหนึ่งที่ได้รับการคาดหวังและศรัทธาจากสังคม ในการปลูกฝังและถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนรุ่นหลัง ดังนั้นควรที่จะได้มีการสอดแทรกวัฒนธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นให้เด็กได้ปฏิบัติจริง

การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กวัยอนุบาล

เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่มีอายุ 3 - 5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก อันได้แก่ บุคคลในครอบครัว พ่อ แม่ พี่น้อง ดังนั้นสังคมที่บ้านจึงมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มเข้าโรงเรียน สังคมในโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อตัวเด็กเช่นกัน ซึ่งการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กในวัยนี้ ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2526) ได้กล่าวว่า เด็กวัยอนุบาลมีการเรียนรู้ทางสังคมดังนี้

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้รับมาจากสภาพแวดล้อม โดยการกระทำ การรับรู้ และการพบเห็น เป็นต้น ประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อมของเขานั้นมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก และต่อการสร้างเสริมสิ่งต่าง ๆ ที่ดี ให้แก่เด็ก เช่น ค่านิยม ความเชื่อและลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนี้ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็ก คือ การให้แรงเสริมทางบวก และการลงโทษ

2. การเรียนรู้จากการบอกเล่า การเรียนรู้ของเด็กวัยอนุบาลนอกจากการเรียนรู้โดยการมีประสบการณ์ตรงแล้ว เด็กวัยอนุบาลยังสามารถที่จะเรียนรู้ได้จากการบอกเล่าของบุคคลต่าง ๆ หรือการบอกเล่าจากหนังสือ ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม เนื่องจากเด็กไม่ได้มีประสบการณ์ตรงต่อสิ่งเหล่านั้น ตัวอย่าง เช่น การที่ครู บอกเด็กว่า “อย่าพูดปด เพราะจะทำให้เป็นเด็กที่ไม่น่ารัก และไม่มีใครเชื่อถือ” พร้อมกับยกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เด็กได้ทราบแน่ชัดว่าการพูดปดนั้นไม่ดี ด้วยการเล่านิทาน เรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ” และในขณะที่เล่าอาจจะนำภาพมาให้เด็กดูด้วยก็จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ซึ่ง อมาโต ไชเกอร์ (Amato Ziegler) และ อีมานส์ (Emans) (อ้างถึงใน ประภาพรรณ สุวรรณสุข, 2526) ได้พบว่า การที่เด็กได้รับการบอกเล่า เรื่องราวต่าง ๆ นั้น ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ ด้วยการนำเอาเรื่องนั้น มาแสดงละคร และสามารถทำให้เด็กเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ดีอีกด้วย

การเรียนรู้จากการบอกเล่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบ แต่ต่างกัน คือ การเรียนรู้จากการบอกเล่านั้นเด็กจะสร้างภาพพจน์ขึ้นในสมองของตนแทนที่จะได้เห็นตรง จากตัวแบบที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ในบางครั้งครูไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงได้ ครูก็อาจจะเลือกใช้วิธีการบอกเล่าแทน ซึ่งเรื่องที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟังนั้น จะต้องเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก สนุกสนาน แต่ก็มีข้อที่ให้ความรู้แก่เด็กด้วย

3. การเรียนรู้จากการสังเกต พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกส่วนใหญ่ นั้น อาจกล่าวได้ว่า เกิดจากการเรียนรู้ จากการสังเกตตัวแบบนั่นเอง ซึ่งในระยะแรกเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ใกล้ตัว ได้แก่ พ่อ แม่ หรือญาติพี่น้องนั่นเองจากนั้นเมื่อเด็กเริ่มเข้าสังคมก็รู้จักที่จะเลียนแบบตามพฤติกรรมของบุคคลที่เขาสนใจนั้น ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้เร็วกว่าการที่ไม่มีตัวแบบ แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการสังเกตนั้น พัฒนาโดยนักจิตวิทยา คือ แบนดูรา (Bandura) และต่อมา คือ วอลเตอร์ (Walter) (สุรางค์ ไควตระกูล, 2536) ทั้งแบนดูราและวอลเตอร์ ได้อธิบายว่า การเรียนรู้จากการสังเกตนี้ จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีตัวแบบที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจที่จะสังเกตเสียก่อน ซึ่งตัวแบบจะต้องมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับพฤติกรรมของผู้สังเกตนั่นเอง เมื่อเด็กสนใจตัวแบบแล้ว เขาก็มีแนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมนั้น นอกจากนั้น สิ่งที่ตัวแบบอาจจะทำให้เด็กเกิดความสนใจได้ อาจจะเป็นเพศ สภาพแวดล้อม ความมีชื่อเสียง และจำนวนของตัวแบบ เป็นต้น ซึ่งหากให้เด็กเห็นตัวแบบบ่อย ๆ และเป็นประจำ ตลอดจนมีการเสริมแรงที่ เหมาะสม เด็กก็สามารถที่จะจำแบบอย่างพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2537) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคม ดังนี้

1. การจัดเงื่อนไข (Manipulation of Antecedents) ซึ่งเทคนิคนี้มีความเชื่อว่าเด็กนั้นมีทักษะทางสังคมที่ต้องการให้แสดงออกอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าเด็กยังไม่แสดงออกมา ทั้งนี้เพราะว่าเด็กยังสับสนและไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเงื่อนไขใดควรจะแสดงพฤติกรรมใด เนื่องจากเมื่อแสดงพฤติกรรมแล้วอาจไม่ได้ผลลัพท์บวก ดังนั้น ถ้าเราสามารถจัดเงื่อนไขให้ชัดเจนว่า เด็กควรจะแสดงพฤติกรรมใดในเงื่อนไขใด ก็จะทำให้เด็กได้มีโอกาสเพิ่มทักษะทางสังคมมากขึ้น
2. การจัดผลกรรม (Manipulation of Consequences) เทคนิคนี้มุ่งเฉพาะการเสริมแรงบวกเท่านั้น ซึ่งก็มีความเชื่อว่าเด็กนั้นมีทักษะทางสังคมอยู่แล้ว เพียงแต่ขาดการเสริมแรงที่เหมาะสม จึงควรที่จะจัดการเสริมแรงที่เหมาะสมแก่เด็ก ได้แก่ เทคนิคการเสริมแรงทางสังคม (Social reinforcement) และเบี้ยอรรถกร (Tokens Economy)
3. การใช้ตัวแบบ (Modeling) ซึ่งมาจากทฤษฎีของ แบนดูรา โดยการที่เด็กสังเกตตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม ทั้งตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live model) และตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic model) ตัวแบบสัญลักษณ์นั้นมีลักษณะเหมือนตัวแบบ เพียงแต่ต้องเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิดีทัศน์ ภาพยนต์ และหนังสือ เป็นต้น ซึ่งนิยมใช้มากกว่าตัวแบบที่เป็นชีวิตจริงเนื่องจากสะดวกและควบคุมสภาพแวดล้อมได้ดีกว่า เทคนิคตัวแบบนี้มีประสิทธิ

ภาพอย่างมากในแง่การสร้างเสริม ระวังและพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็ก ซึ่งหากมีการใช้ร่วมกับเทคนิคอื่น ๆ เช่น การใช้วีดิทัศน์แนะนำพร้อมกับเสนอตัวแบบและมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเมื่อผู้สังเกต ทำตาม เป็นต้น

4. การใช้เทคนิคผสมผสาน ซึ่งได้นำเอาหลาย ๆ เทคนิคมารวมกัน และจัดเป็นโปรแกรมต่าง ๆ ประสิทธิภาพของโปรแกรมก็ขึ้นอยู่กับเทคนิคการพัฒนาทางสังคมที่นำมาใช้เป็นหลักและการรวมเทคนิคต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ย่อมจะส่งผลดีกว่าการใช้เทคนิคใดเทคนิคหนึ่งอย่างเดียว

จากที่กล่าวมาอาจจะสรุปได้ว่า การเรียนรู้ทักษะทางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กวัยอนุบาล เด็กจะเรียนรู้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเรียนรู้โดยทางตรง คือ การที่ครูหรือผู้ปกครองบอกเล่า หรือสั่งสอนโดยบอกตรง ๆ ว่า สิ่งไหนดี ควรปฏิบัติ สิ่งไหนไม่ดี ไม่ควรปฏิบัติ และการเรียนรู้ทางอ้อมนั้น เด็กจะสังเกตและเลียนแบบจากบุคคลที่อยู่รอบ ๆ ตัว ซึ่งการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและวัฒนธรรมนี้ หากได้นำมาจัดให้เด็กได้มีประสบการณ์ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนก็สามารถปลูกฝังทักษะทางสังคมและวัฒนธรรมได้ เป็นอย่างดี

การปลูกฝังวัฒนธรรมและการจัดประสบการณ์เพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรม

การการจัดประสบการณ์เพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมให้แก่เด็กวัยอนุบาลนั้นนับว่า มีความสำคัญมาก เพราะเด็กวัยอนุบาลเป็นวัยทองสำหรับการพัฒนาทางด้านบุคลิกภาพทั้งด้านสังคมและลักษณะนิสัยต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมด้วย ตามแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับการปลูกฝังวัฒนธรรม คือ ส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม มี ความรัก ซื่อสัตย์และภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงามของชาติ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2537)

สุพัตรา สุภาพ (2528) กล่าวถึงวิธีการปลูกฝังวัฒนธรรม 2 ลักษณะ คือ

1. การปลูกฝังโดยตรง (Direct socialization) เป็นการอบรมในรูปแบบที่ต้องการให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ ซึ่งการอบรมโดยตรงนี้ ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างแจ่มแจ้งพอควร เพราะเป็นการบอกว่าจะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ อะไรผิดอะไรถูก ซึ่งนับว่าได้ผลต่อการพัฒนาเด็กมาก เนื่องจากมีการชี้ทางและแนะแนวทางให้ปฏิบัติ

อย่างจริงจังและเจตนา การอบรมโดยตรงนี้เรามักจะพบเห็นในหมู่ครอบครัว โรงเรียนและวัด เช่น ครอบครัวจะปลูกฝังในลักษณะการว่ากล่าว ดุด่า ตักเตือน ชมเชย เป็นต้น ส่วนโรงเรียนและวัดจะปลูกฝังวัฒนธรรมเป็นทางการมากกว่าครอบครัว เพราะมีการปลูกฝังเด็กจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์การอบรมแบบเป็นทางการ และเป็นการอบรมสั่งสอนโดยตรง

2. การปลูกฝังโดยอ้อม (Indirect socialization) เป็นการปลูกฝังที่ได้จากการเลียนแบบคนอื่นที่เด็กได้พบเห็นหรือผู้ที่ใกล้ชิด โดยบางครั้งเป็นการเลียนแบบที่เด็กไม่รู้ตัว เช่น เมื่อพ่อแม่พูดไม่ไพเราะเด็กก็จะพูดไม่ไพเราะด้วย นอกจากพ่อแม่แล้วบุคคลที่เด็กจะเลียนแบบได้อีก คือ กลุ่มเพื่อน ครู และ ผู้ที่เด็กชื่นชอบ

การจัดประสบการณ์เพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมในโรงเรียนนั้นมีกิจกรรมมากมายหลายรูปแบบที่สามารถสอดแทรกให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยด้านต่าง ๆ ดังที่ ชีววัฒนนิเจนตร (2528) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติในการปลูกฝังวัฒนธรรมให้แก่เด็กในโรงเรียนดังนี้

1. การสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น ภาษา หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม ฯลฯ ไม่ควรสอนแต่ทฤษฎีอย่างเดียว ควรเน้นการปฏิบัติจริงด้วย
2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การจัดตั้งชุมนุมวัฒนธรรม การนำนักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อชมศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมในสถานที่ต่างๆ
3. ควรสอดแทรกวัฒนธรรม (โดยเฉพาะจริยธรรม) ไว้ในการเรียนการสอนของทุกวิชา โดยการใช้สื่อทัศนูปกรณ์เข้ามาช่วย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นแบบอย่าง หรือมีประสบการณ์ตรง
4. ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง และเข้าไปร่วมกิจกรรมกับผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ผู้เรียน
5. ร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น การจัดงานประเพณีต่างๆ เป็นต้น
6. ศึกษาวิจัยเพื่อให้ทราบแก่นแท้ของวัฒนธรรม ทั้งในแง่ที่มา ความหมาย คุณค่า หรือประโยชน์ แล้วเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอันนำไปสู่ความภูมิใจ และความเชื่อมั่นที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อไป

กิติพงษ์ เทียมตระกูล (2530) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่เน้นพัฒนาการทางศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

1. การจัดนิทรรศการ ซึ่งประกอบด้วย การแสดงผลงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ คือ

- การจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
 - การสาธิตวัฒนธรรมทางด้านความเป็นอยู่
 - การจัดฉายภาพยนตร์ ฉายวิดีโอ ฉายสไลด์ ที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
 - การแสดงการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น ดนตรี ฟ้อน รำ เฆ็ง เป็นต้น
 - การจัดแข่งขัน และประกวดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
 - การอภิปราย โต้วาที ยอวาที เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
 - การเชิญวิทยากรมาบรรยาย สาธิตและแสดง เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
2. กิจกรรมการตั้งชมรมต่าง ๆ
 3. กิจกรรมการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่ม

กิตติพงษ์ เทียมตระกูล (2530) ได้กล่าวถึง กิจกรรมที่เน้นพัฒนาการทางจริยธรรมและ
ขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนี้

1. การเล่านิทาน เล่าเรื่องจริง เล่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเกี่ยวกับจริยธรรม เช่น นิทานเด็ก
เลี้ยงแกะ เป็นต้น ซึ่งเรื่องที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟังจะต้องมีความเหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. การแสดงบทบาทสมมติและการแสดงละคร เป็นการแสดงที่เปิดโอกาสให้เด็กได้
เป็นทั้งผู้แสดง ผู้ชม และประเมินผลตีชม ซึ่งจะสร้างความประทับใจและสร้างความสนใจของเด็กได้
มากทางหนึ่ง
3. การนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องใน
วันสำคัญต่าง ๆ เช่น ตักบาตรเทโว วันมาฆบูชา เป็นต้น
4. การอภิปราย เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านสติปัญญา
5. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และผล
งานของบุคคลสำคัญ บุคคลตัวอย่าง โดยรวบรวมจากหลาย ๆ แหล่ง
6. ศึกษาเปรียบเทียบผลดีและผลเสียของจริยธรรมและประเพณี ได้แก่ เรื่องความไม่
รับผิดชอบ การบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญของชาติ วัฒนธรรมประเพณีของไทยในอดีตกับ
ปัจจุบัน เป็นต้น แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียเพื่อให้นักเรียนได้เห็น
7. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปราย โต้วาที การเชิญวิทยากร จัดนิทรรศการ
การประกวดต่าง ๆ
8. การประกาศชมเชย มอบรางวัล นับว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้ได้กระทำเกิดความ
ภาคภูมิใจและปฏิบัติต่อไปยิ่งขึ้น

9. การบันทึกเกี่ยวกับตนเอง ในเรื่องของพฤติกรรมประจำวัน ความประทับใจ และความรู้สึกที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีไทย

10. การรวบรวม จัดทำสมุดภาพ ที่เกี่ยวกับประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ

นอกจากนี้ ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2524) ได้เสนอวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านภาษาและวรรณคดี

1.1 การจัดกิจกรรมทางด้านภาษา ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เพื่อใช้เป็นสื่อในการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น ครูควรฝึกให้เด็กได้รู้จักใช้ภาษาให้ถูกต้อง ทั้งทางด้านกรรพุด อ่าน เขียน พร้อมทั้งคำราชาศัพท์ นอกจากนี้ยังมีภาษาที่เป็นภาษาถิ่นอื่น ครูควรฝึกให้เด็กรู้จักใช้ภาษาท้องถิ่นของตนให้ถูกต้องด้วย และถ้ามีโอกาส ควรจัดการแสดงให้เด็กได้ทราบเกี่ยวกับภาษาท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ทราบถึงความแตกต่างของภาษาท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นอีกด้วย กิจกรรมสามารถจัดได้หลายวิธี เช่น การให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การโต้วาที การเป็นโฆษก การทายเป็นปัญหา เป็นต้น

1.2 การจัดกิจกรรมทางวรรณกรรม วรรณกรรมของไทยมีหลายชนิด ทั้งที่เป็นร้อยกรองและร้อยแก้ว วรรณกรรมเหล่านี้ส่วนมากจะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทยในอดีต พร้อมทั้งให้คติต่าง ๆ ไว้มากมาย นอกจากนั้นแล้ววรรณกรรมบางประเภทยังให้ความรู้ทางวิชาการ และความสนุกสนานควบคู่กันไปด้วย กิจกรรมที่จัด คือ

1) จัดนิทรรศการทางวัฒนธรรมขึ้น โดยหาหนังสือวรรณกรรมภาพต่าง ๆ มาแสดงให้เด็กดู

2) จัดแสดงละครโดยเลือกเอาวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่หรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน

3) เชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับวรรณกรรมสมัยต่าง ๆ

4) จัดแฟนซีโชว์ การแต่งกายของนางวรรณคดีต่าง ๆ

5) จัดประกวดการแต่งร้อยแก้ว ร้อยกรอง และการอ่านทำนองเสนาะ

6) จัดทำสมุดภาพ

2. การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมทางมารยาท มารยาทถือว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคมซึ่งแสดงออกทางความคิดและทางกิริยา เมื่ออยู่ในสังคมจะต้องแสดงมารยาทที่ดี ที่สังคมยอมรับ กิจกรรมที่ฝึกทางด้านมารยาท คือ

- 2.1 เชิญวิทยากรมาสาธิตให้เด็กดู และให้นักเรียนปฏิบัติตาม
- 2.2 ประกวดมารยาท
- 2.3 จัดให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมติ
- 2.4 จัดฉายภาพยนตร์หรือสไลด์เกี่ยวกับมารยาท
- 2.5 จัดทำสมุดภาพ

3. จัดกิจกรรมด้านพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมทางศาสนาที่กระทำอยู่ คือ พิธีเกี่ยวกับการนำเพ็ญกุศล ซึ่งมีการจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ครูควรฝึกให้เด็กรู้จักกับเครื่องใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น รูป เทียน ดอกไม้ พาน เป็นต้น เพื่อที่ว่าเด็กจะปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง และสามารถช่วยเหลือผู้ปกครองได้เมื่อถึงโอกาส แลควรฝึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุสงฆ์ ด้วย กิจกรรมที่จัดให้แก่เด็ก คือ

3.1 เชิญวิทยากรมาสาธิตให้เด็กดู

3.2 เมื่อโรงเรียนมีงานนำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในพิธีกรรมทางศาสนาด้วย

4. วัฒนธรรมเกี่ยวกับการแสดงหรือการเล่นพื้นบ้าน ในชุมชนของนักเรียนย่อมมีการแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ครูควรฝึกให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการแสดงของท้องถิ่นตนเสียก่อน แล้วจึงค่อยให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงของท้องถิ่นอื่น ๆ ในการฝึกควรที่จะให้บุคคลที่มีความรู้ในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่เด็ก ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่มีความผิดพลาด หรือบิดเบือนไปจากความจริง

5. วัฒนธรรมการแต่งกาย คนไทยมีการแต่งกายที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ ที่สวยงามแต่คนไทยส่วนใหญ่มักจะมองข้ามไป ดังนั้นครูควรจะได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นมาสนใจต่อวัฒนธรรมด้านการแต่งกายมากขึ้น ครูควรจัดแสดงให้เด็กได้เห็นถึงการแต่งกายสมัยต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นว่าการแต่งกายของไทยนั้นมีวิวัฒนาการมาอย่างไร การจัดกิจกรรมด้านนี้ ครูอาจจัดโดยการประกวดการแต่งกายของทุกสมัย จัดทำสมุดภาพ จัดให้มีการแสดงแฟชั่นโชว์ จัดนิทรรศการ ฉายภาพยนตร์หรือสไลด์

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่เด็กวัยอนุบาลสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ 1) การเป็นแบบอย่างของครู 2) การให้เด็กฝึกปฏิบัติ 3) การจัดทำสภาพแวดล้อม 4) การให้เด็กพบเห็นแบบอย่างที่ดี 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน โดยจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

1. การเป็นแบบอย่างของครู

ครูในฐานะที่เป็นผู้ดูแลอบรมสั่งสอนเด็กวัยอนุบาลที่โรงเรียน นับว่ามีความสำคัญต่อนักเรียนไม่น้อยไปกว่าพ่อแม่ของเด็กเอง การเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กนี้เข้ากับคำกล่าวของไทยที่ว่า ครูเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ดังนั้นวิธีการที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนในทุก ๆ ด้าน จึงเป็นการเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก การเป็นแบบอย่างมจึงมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมให้แก่เด็กเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งครูมีลักษณะหลายประการที่ดึงดูดให้นักเรียนทำตามอย่าง กล่าวคือ การมีสถานภาพสูง การมีอำนาจมาก และการมีความสามารถสูง ส่วนลักษณะอีกอย่างหนึ่งที่ครูอนุบาลส่วนมากมีอยู่ คือ ความรักเด็กด้วยความจริงใจ ซึ่งจะช่วยให้ครูมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก ซึ่งเอื้อต่อการปลูกฝังวัฒนธรรมได้มาก ดังที่ ทิศนา แชนมณี (2527) ได้กล่าวไว้ว่า ครูมีบทบาทในการสร้างความรู้สึกและเจตคติต่าง ๆ ต่อบุคคลโดยเฉพาะ ผู้เรียนในวัยเด็กจะมีความเคารพเชื่อฟังในตัวครูมาก ครูจึงสามารถถ่ายทอดเจตคติ ความเชื่อถือต่าง ๆ ของตนเอง ให้ไปสู่ผู้เรียนได้โดยง่าย กล่าว คือ หากครูประสงค์จะปลูกฝังวัฒนธรรมข้อใดให้แก่เด็ก ครูก็พึงปฏิบัติตัวแบบนั้นให้เด็กดูเป็นแบบอย่างก่อน และการปฏิบัตินี้จะต้องปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวาระหว่างครูหลายคนและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

จากงานวิจัยของ ไบรอันและวอลเบค(Bryan and Walbek, 1970 อ้างถึงใน ชีระพร อูวรรณโกน, 2526) ได้ทดลองการสอนให้เด็กทำกุศลและมีความละโมภโดยการพูดและโดยการแสดงให้เด็กดู ผลการวิจัยพบว่า เด็กทำตามการกระทำของผู้ใหญ่ที่แสดงให้เห็นมากกว่าการพูดสอน ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการสนับสนุนให้กุศลหรือการแสดงความละโมภ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจะเป็นแบบอย่างให้แก่เด็กอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูจำเป็นต้องหาทางเรียนรู้วิธีการให้เด็กสนใจ ใส่ใจต่อการกระทำของครูเสียก่อน จากนั้นครูก็ปฏิบัติซ้ำ ๆ ให้เด็กได้เห็นหลายครั้ง เด็กจะจดจำ และเมื่อเด็กมีโอกาสเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของครู หากครูมีการเสริมแรง ให้กำลังใจแก่เด็ก ก็จะส่งผลให้การปลูกฝังวัฒนธรรมได้ผลดียิ่งขึ้น

2. การให้เด็กฝึกปฏิบัติ

การให้เด็กฝึกปฏิบัตินั้นเป็นวิธีการปลูกฝังวัฒนธรรมที่ได้ผลดีอีกวิธีหนึ่ง เพราะการที่เด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เมื่อเด็กอยู่

ในสังคมเด็กก็สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง กิจกรรมที่让孩子ฝึกปฏิบัติ ชีระพร อูรรณ (2526) ได้เสนอแนะดังนี้

1. ฝึกในเรื่องมารยาทต่าง ๆ ครูสามารถที่จะสอดแทรกมารยาทต่าง ๆ ได้แก่ เรื่อง การเดิน การนั่ง การไหว้ การยืน การรับของส่งของ การพูดเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ในกิจกรรมประจำวัน เช่น ในตอนเช้า เมื่อเด็กพบครูให้เด็กไหว้ทักทาย เมื่อเด็กเดินผ่านผู้ใหญ่หรือครูจะต้องโค้งตัว รับของหรือส่งของให้ผู้ใหญ่จะต้องไหว้ เป็นต้น โดยครูพยายามย้าให้เด็กปฏิบัติทุกครั้งที่มีโอกาส

2. การฝึกการทำงานร่วมกัน ครูอาจให้เด็กแบ่งหน้าที่กันทำความสะอาดห้องเรียน เช่น บางคนเก็บขยะ บางคนเช็ดโต๊ะ หรือแบ่งหน้าที่กันสร้างสวนปลูกต้นไม้ในโรงเรียน โดยบางคนพรวนดิน บางคนถอนหญ้า บางคนรดน้ำต้นไม้ เป็นต้น งานสำคัญที่ครูควรดูแลอย่างสม่ำเสมอ คือ ดูแลให้เด็กทำงานโดยร่วมมือกัน ประสานงานกัน และเมื่อแบ่งกลุ่มให้เด็กทำงาน ควรให้มีการตั้งหัวหน้ากลุ่ม เพื่อที่จะได้ดูแลการทำงานของสมาชิกกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ

3. การฝึกให้เด็กได้ช่วยเหลือครู เพื่อน และพ่อแม่ ครูอาจทำโดยฝึกให้เด็กอาสาสมัครในการช่วยเหลือ ซึ่งไม่ใช่การบังคับ ได้แก่ ช่วยครูขนอุปกรณ์การสอนไปเก็บที่ ช่วยครูหยิบสิ่งของที่ครูต้องการ ช่วยเพื่อนเก็บของเล่น ส่วนการช่วยเหลือพ่อแม่ที่บ้าน ครูให้เด็กฝึกปฏิบัติตรงไม่ได้ แต่ครูอาจฝึกทางอ้อมเช่น สอนสิ่งที่เด็กอาจช่วยเหลือพ่อแม่ที่บ้านได้ ได้แก่ การเก็บข้าวของตนเองให้เป็นที่ ช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้วครูสอบถามเด็กภายหลัง ถึงสิ่งที่เด็กได้ช่วยเหลือพ่อแม่เมื่ออยู่บ้าน

4. การฝึกความสำรวมในการฟังผู้อื่นพูด ฝึกเริ่มตั้งแต่ความสำรวมในการฟังครูพูด หรือเล่านิทาน จนถึงความสำรวมในการฟังเพื่อนพูด โดยครูอาจทำแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มจากเวลาน้อย ๆ ก่อน เช่น 5 นาที 10 นาที และ 15 นาที การฝึกความสำรนวนนี้หากพิจารณาในอีกแง่หนึ่ง ก็เรียกได้ว่า เป็นการฝึกสมาธิเช่นกัน คือ เป็นสมาธิในการฟังผู้อื่นพูดนั่นเอง

5. การฝึกความเมตตาโดยให้เด็กให้อาหารสัตว์ เป็นการฝึกที่มุ่งจะให้เด็กได้แสดง ความเมตตาต่อสัตว์ เช่น ครูอาจให้เด็กนำข้าวที่รับประทานไม่หมดไปวางไว้กลางแจ้งในที่ที่เหมาะสม เพื่อเป็นอาหารของนกหรือสุนัข หากครูมีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ โดยการพาเด็กไปเที่ยวสวนสัตว์ หรือตามแหล่งเลี้ยงสัตว์ ครูอาจจัดอาหารสัตว์ให้เด็ก เพื่อที่จะได้นำไปเลี้ยงสัตว์ หรือหากมีพื้นที่ในโรงเรียนก็สามารถจัดให้มีการเลี้ยงสัตว์ได้ เช่น การเลี้ยงปลา แล้วให้เด็กทำหน้าที่ในการให้อาหารปลา เป็นต้น

6. การฝึกให้เด็กได้ดูแลรักษาระเบียบวินัยกันเอง โดยครูอาจแบ่งเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในแต่ละกลุ่มเลือกเด็กที่มีความประพฤติดีที่สุด ให้เด็กเป็นผู้ดูแลกลุ่ม และเน้นให้สมาชิกกลุ่มทุกคนเคารพผู้ดูแลกลุ่ม โดยครูคอยดูแล ติดตามในการทำงานของกลุ่ม เมื่อกลุ่มใดทำดีก็มีการตีตราประกาศให้ทราบทั่วกัน เมื่อครูต้องการให้เด็กนั่งเรียบร้อยในห้องเรียน ครูไม่ต้องประกาศว่าให้ทุกคนนั่งให้เรียบร้อย แต่ประกาศว่า ดูสิกลุ่มไหนจะนั่งเรียบร้อยก่อนกัน ครูสามารถฝึกให้เด็กดูแลกันเอง ได้ในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในห้องเรียน การรับประทานอาหาร หรือการเล่นร่วมกัน ครูจึงมีหน้าที่ดูแลให้ภายในกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่น และเข้าไปแก้ปัญหาเพียงบางครั้งเท่านั้น หากพบว่าการขัดแย้งกันภายในกลุ่ม

7. การฝึกให้เด็กปฏิบัติในค่านิยมในความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งได้แก่การให้เด็กได้เข้าแถวและปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง การเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา การสวดมนต์ไหว้พระตอนเช้า การท่องคำปฏิญาณตน การสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน การนั่งสมาธิ และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญต่าง ๆ ของไทย เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การให้เด็กฝึกปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมนั้น จะเป็นกิจกรรมที่สามารถฝึกให้เด็กได้ตลอดทั้งวัน ตั้งแต่เด็กมาโรงเรียนในตอนเช้าจนกระทั่งเย็น ซึ่งการที่เด็กได้ฝึกฝนบ่อย ๆ นี้ ทำให้เด็กสามารถจดจำได้และเคยชิน จนนานไปได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ

3. การจัดสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ร่างกาย ของสิ่งที่มีชีวิต ที่มีปฏิริยาหรือปฏิสัมพันธ์กับร่างกาย ทำให้สิ่งมีชีวิตนั้นมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น แต่สภาพแวดล้อมในที่นี้ คือ สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ คือสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ทั้งปรารถนา ตามเจตนาของผู้สอน ส่วนทางกายภาพ หมายถึง วัสดุสิ่งของที่สามารรถสัมผัสแตะต้องได้ หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของผู้เรียน

ดังนั้น สภาพแวดล้อมทางกายภาพของการเรียนรู้ จึงหมายถึง สภาพการเป็นอยู่ มีอยู่ หรือสภาพการจัดบริเวณ อาคาร สถานที่ ห้องเรียน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสื่อต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

สภาพแวดล้อมทางกายภาพเหล่านี้ แม้ว่าในระยะเวลาอันสั้น เราจะมองไม่เห็นหรือไม่รู้สึกในอิทธิพลของมันต่อพฤติกรรมของผู้เรียน แต่ความเคยชินและการที่รับรู้ได้ติดต่อดำเนินกับสิ่งเหล่านี้วันแล้ววันเล่า จะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนได้ถูกสร้างสม ความรู้สึกนึกคิด ความชอบ ความขัง คุณค่า ระบบค่านิยม ตลอดจนสร้างพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียนให้โน้มเอียงไปตามลักษณะสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้ โดยบุคลิกของบุคคลจะถูกหล่อหลอมด้วยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเงื่อนไขของเวลาและสถานการณ์ ถ้าศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ละเอียดแล้ว เราสามารถทายลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่在那ันได้ (นิคม ทาแดง และ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2524)

ธีระพร อูวรรณโณ (2526) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรม ว่าการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ให้เป็นระเบียบเหมาะสม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยให้แก่เด็กได้ ดังนั้น สภาพแวดล้อมในห้องเรียนจึงจำเป็นต้องมีความสะอาดและมีระเบียบ โดยจัดให้นักเรียนได้ช่วยกันดูแลทำความสะอาด การจัดให้มีที่นั่งชยะอย่างเพียงพอ มีแนวทางเดินที่เป็นลูกศร ที่กันสำหรับเข้าแถวรับประทานอาหาร การจัดระบบเหล่านี้ เป็นการเอื้ออำนวยให้เด็กได้ปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น

การจัดมุมต่าง ๆ ในห้องเรียนของเด็กวัยอนุบาล สามารถที่จะจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลูกฝังวัฒนธรรมไทยได้ เช่น ในการจัดมุมบ้าน หรือมุมศิลปะพื้นบ้าน โดยให้มีเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เป็นของท้องถิ่น ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสานต่าง ๆ ภาพวาด กลอง กรับ หรือจัดให้มีการเปิดเทปเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยให้เด็กฟัง มุมของเล่นก็สามารถจัดหาของเล่นพื้นบ้านหรือของเล่นที่ทำมาจากวัสดุท้องถิ่น นอกจากนี้จะเป็นประหยัดแล้ว เป็นการฝึกให้เด็กเห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นด้วย

นอกจากนี้ การตกแต่งห้องเรียนด้วยวัสดุท้องถิ่นที่เป็นงานศิลปะหัตถกรรม ก็จะทำให้บรรยากาศในห้องเรียนอบอุ่น รมเย็น เป็นกันเอง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้ซึมซับวัฒนธรรมไทยเหล่านี้ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ สุมิน ออมรวีวัฒน์ (2537) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

1. บุคคลที่สามารถเรียนรู้และซึมซับได้ดี ในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติและเป็นธรรมดา เพราะว่าไม่มีประสบการณ์ใดที่ฝังแน่นในความคิด ความรู้สึกของมนุษย์เท่ากับสิ่งที่เขาได้ผ่านพบในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง ซ้ำ ๆ กัน เป็นเวลาอันยาวนาน ดังนั้นการดำเนินชีวิตตามปกติธรรมดา จึงเป็นบรรยากาศการเรียนรู้วัฒนธรรมที่เป็นแก่นแท้ ซึ่งพิชัยศักดิ์ หรยางกูร และสุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (อ้างถึง ใน สุมิน ออมรวีวัฒน์, 2537) ต่างก็ เน้นถึงมโนทัศน์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมว่า ต้องคำนึงถึงคุณค่า อันเป็นวัฒนธรรมที่เป็นธรรมชาติ ไม่ใช่แต่เพียงผลผลิตของวัฒนธรรมเท่านั้น

2. บุคคลสามารถเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมได้ดีในบรรยากาศที่มีสุนทรียภาพ สะอาด ประณีต สวยงาม มีรสนิยม โรงเรียนและห้องเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบ มีบรรยากาศที่ร่มรื่น น่าอยู่ ย่อมช่วยปลูกฝังนิสัยความเป็นระเบียบวินัยอันดีให้แก่เด็ก บรรยากาศที่เป็นประเพณี พิธีกรรม หรือศิลปะต่าง ๆ ล้วนช่วยขัดเกลาจิตใจและสร้างเสริมสุนทรียภาพให้แก่เยาวชนได้ดี ตลอดจนพฤติกรรมและรสนิยมของครูก็เป็นแบบอย่างที่นักเรียนได้ซึมซับอยู่ทุกวัน อีกทั้งการสอดแทรกเนื้อหาของวัฒนธรรมในวิชาต่าง ๆ และในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดวัน และปลูกเร้าให้นักเรียนได้เข้าไปมีประสบการณ์ในวัฒนธรรมเหล่านั้น เข้าถึงรสนิยม ความงาม ความประณีต ของศิลปวัฒนธรรม ย่อมถือได้ว่า โรงเรียนได้จัดวัฒนธรรมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. บุคคลสามารถเรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมได้ดี เมื่ออยู่ในบรรยากาศและกิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วม การที่เด็กได้มีส่วนร่วมทางกิจกรรมวัฒนธรรม ไม่ว่าจะมิลักษณะที่มีรูปแบบ (Formal activities) หรือไร้รูปแบบ (Nonformal activities) ก็ตาม ย่อมเป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้สัมผัสผ่าน พบ เผชิญและแก้ปัญหา และเข้าถึงสาระอันเป็นแก่นแท้ของวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็น “ผู้ที่ปฏิบัติทางวัฒนธรรม” มากกว่าจะเป็น “ผู้บริโภคทางวัฒนธรรม”

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจึงเป็นเทคนิควิธีที่จะส่งเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ดีวิธีหนึ่ง

4. การให้เด็กพบเห็นแบบอย่างที่ดี

การให้เด็กพบเห็นแบบอย่างที่ดีนั้น นับว่า เป็นการเรียนรู้ที่ดีอีกวิธีหนึ่ง ที่เด็กได้มีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ เด็กจะได้จดจำและมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น อีกทั้งการหา

แบบอย่างที่ดีมา让孩子ได้พบเป็นการสร้างความสนใจให้แก่เด็กมีความใส่ใจกับตัวแบบที่ตนนั้น และเมื่อเด็กชื่นชม ชื่นชอบตัวแบบ เด็กก็จะเลียนแบบตัวแบบที่ตนนั้น ซึ่งเป็นผลให้การปลูกฝัง วัฒนธรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น การให้เด็กได้พบเห็นแบบอย่างที่ดีนั้น สามารถทำได้ หลายวิธี คือ การพาเด็กไปทัศนศึกษา การเชิญวิทยากร และการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่อง วัฒนธรรมต่าง ๆ

การพาเด็กไปทัศนศึกษาหรือการพาเด็กไปศึกษานอกสถานที่นั้น จัดได้ว่าเป็น กิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของครูเป็นอย่างมาก ซึ่งเมื่อนักเรียนได้เรียนบทเรียน และครูพานักเรียนเหล่านั้นไปดูสถานที่จริง จะทำให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งใน การจัดนักเรียนไปทัศนศึกษาไม่จำเป็นต้องพาไปสถานที่ไกล ๆ และเสียค่าใช้จ่ายแพง ๆ แต่ ทว่าครูสามารถจัดให้ค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดและใช้เวลาในการเดินทางไม่มากนักได้ โดยการใช ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเป็นหลัก เช่น การพาเด็กไปชมโรงงานเครื่องปั้นดินเผาที่อยู่ใกล้โรงเรียน ซึ่งหากไม่สามารถพาเด็กไปดูสถานที่จริงได้ อาจพาเด็กไปดูสถานที่จำลอง เช่น เมืองโบราณ ซึ่งนักเรียนจะเห็นสถานที่จำลองที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับของจริง

การเชิญวิทยากรนั้น อาจเชิญวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่เด็กใน เรื่องศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือเป็นบุคคลอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนนั้น หรืออาจเป็นครูในโรงเรียน ก็ได้

สำหรับการจัดนิทรรศการนั้น อาจจัดเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทาง ศาสนาต่าง ๆ วันแม่ วันพ่อ หรือเป็นเรื่องที่อยู่ในเนื้อหาที่เด็กเรียน ซึ่งเด็กจะได้มีแบบอย่างที่ดี และมีการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น

6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การปลูกฝังวัฒนธรรมให้แก่เด็กได้อีกวิธีหนึ่ง คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมนั้น ชีระพร อูวรรณโณ (2526) ได้กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรม ดังนี้

6.1 การเล่านิทาน ในการเล่านิทานนั้น สื่อที่ใช้ประกอบอาจเป็นหนังสือนิทานที่ เกี่ยวกับวัฒนธรรม หรืออาจเป็นรูปภาพ ภาพพลิก ภาพเคลื่อนไหว และหุ่นเชิด ต่าง ๆ ซึ่ง สื่อเหล่านี้ จะสร้างความสนใจของเด็กเป็นอย่างมาก นิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมนั้น

หากตัวละครในเรื่องเป็นสัตว์ หรือเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยายต่าง ๆ จะเป็นที่ยินชอบของเด็กมาก เด็กจะเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ โดยที่เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย

6.2 การสอนโดยทันทีทันใดจากเหตุการณ์ปัจจุบัน ชาว หรือจากประสบการณ์ของเด็ก ซึ่งเมื่อครูพบว่าเด็กมีพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม ครูก็จะสอน ดักเตือนโดยทันทีให้เด็กได้เข้าใจและมีพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์ต่อไป หรือครูอาจจะถามเด็กให้เด็กเล่าถึงประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับวัฒนธรรม หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ชุมชน ท้องถิ่นของเด็กได้จัดขึ้น ซึ่งครูสามารถจะนำสิ่งเหล่านี้มาสอนให้เด็กได้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของกิจกรรมทางศาสนาเหล่านั้น การนำเรื่องที่เด็กมีประสบการณ์มาสนทนากับเด็กนี้ ทำให้เด็กอื่น ๆ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและได้เรียนรู้ด้วย หรือครูสามารถนำข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ มาสอนหรือสนทนากับเด็กก็ได้

6.3 การร้องเพลงประกอบทำทาง เพลงที่ครูเลือกมาให้เด็กร้องควรมีทำนองหรือใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลง หรือควรมีเนื้อหาทางจริยธรรมสอดแทรกอยู่ หรือสามารถประกอบทำง่าย ๆ ได้ เช่น เพลงรำวงปีใหม่ รำวงวันลอยกระทง เพลงโก่ เป็นต้น ซึ่งอาจใช้เพลงหลาย ๆ ลักษณะ เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงไทย เพลงสากล เพลงลูกทุ่ง เพลงปลุกใจ เป็นต้น หรือดัดแปลงเพลงยอดนิยมให้มีเนื้อตรงกับเรื่องที่เราจะสอนได้ เมื่อร้องเพลงจบครูควรนำเด็กสนทนาต่อถึงเนื้อหา จังหวะ ที่มีอยู่ในเพลงด้วย

6.4 การเล่นเกมบทบาทสมมติ การเล่นเกมบทบาทสมมติทำได้หลายอย่าง เช่น เล่นสมมติโดยให้เด็กแต่ละคนสวมบทบาทต่าง ๆ กัน เล่นสมมติกับตุ๊กตา หรือภาพตัดต่อ เช่น ภาพคน สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น เรื่องที่นำมาให้เล่นสมมติอาจเป็นเรื่องจากนิทาน ประสบการณ์ของเด็ก หรือ เลียนแบบทำทางสัตว์ต่าง ๆ หรือเป็นกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ก็ได้

6.5 การฉายภาพยนตร์ สไลด์ หรือภาพยนตร์ ให้เด็กดู เรื่องที่จะให้เด็กดู ควรเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาจริยธรรมสอดแทรก เรื่องงานพิธีต่าง ๆ และควรเป็นสิ่งที่ครูประสงค์จะให้เด็กปฏิบัติตาม เมื่อดูเสร็จแล้วควรที่จะสนทนากับเด็ก ชี้แนะให้เด็กเข้าใจว่าควร หรือไม่ควรทำตาม

6.6 การใช้เกมเป็นสื่อในการสอน เกมเป็นสถานการณ์ในการสอนอย่างหนึ่งที่กำหนดกติกาการเล่น กำหนดกระบวนการเล่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ มีความสนุกสนาน ซึ่งมีทั้งที่เล่นเป็นกลุ่มและเล่นเดี่ยว การเล่นเกมจะเกิดทำให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้ การสอนโดยใช้เกมเป็นสื่อ นั้น ช่วยให้ครูและนักเรียนได้แสดงออกซึ่ง ความสามารถ ความคิด และคุณธรรมในจิตใจของเด็กแต่ละคน

เกมที่ใช่ในการปลูกฝังวัฒนธรรมนอกจากจะเป็นเกมการศึกษาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมแล้ว เกมการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ก็สามารถนำมาให้เด็กเล่นได้ ซึ่งเด็กจะได้รับการพัฒนาจากการเล่นนั้น อีกทั้งเป็นการสอนให้เด็กได้เห็นถึงคุณค่าของเกมการละเล่นของไทยอีกด้วย

6.7 การสาธิต การสาธิต หมายถึง การทำให้เห็น การทำให้ดู การชี้แนะให้ทำตาม เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ดีกว่าการบรรยาย อธิบาย หรือการบอกเล่าของครู

การสาธิตในเรื่องของวัฒนธรรม ครูอาจจัดโดยสาธิตในเรื่องเกี่ยวกับมารยาทต่าง ๆ การแสดงพื้นบ้าน การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น แล้วให้เด็กได้ลองปฏิบัติตามที่ครูสาธิต ซึ่งเมื่อเด็กมีโอกาสได้แสดงด้วยตนเอง เด็กก็สามารถจะจำและปฏิบัติได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์เพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมให้แก่เด็กวัยอนุบาลนั้น สามารถสอดแทรกไว้ ๆ ได้ตลอดทั้งวันของการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและด้านมารยาท ดังนั้นหากครูผู้สอนชั้นอนุบาลมีความใส่ใจและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย คอยที่จะย้ำ และเน้นให้เด็กได้ปฏิบัติตามในกิจกรรมในแต่ละวัน เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ ซึมซับ และซาบซึ้งในวัฒนธรรมที่ดังามเหล่านี้ นับว่าเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่เยาวชนรุ่นหลังและสืบทอดวัฒนธรรมต่อไป

วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี

สุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี ในเขตภาคกลางตอนล่าง ด้านตะวันตกของประเทศไทย จัดว่าเป็นจังหวัดที่มีความยิ่งใหญ่ ทางด้านประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ยุคโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ท้องที่เมืองสุพรรณบุรีจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นเมืองเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของอยุธยาด้านตะวันตกในประวัติศาสตร์ไทย ปรากฏมา จำนวน 33 ครั้ง การรบที่ดุเดือดและเป็นเกียรติประวัติอันยาวนาน คือ สงครามยุทธหัตถี ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและพระมหาอุปราชาที่ดอนเจดีย์ สุพรรณบุรีเดิมเป็นที่ตั้งของอาณาจักรทวารวดี โดยมีเมืองอู่ทองเป็นศูนย์กลางตลอดตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 17 ต่อมามีการตั้งเมืองทวารวดีศรีสุพรรณขึ้นมาใหม่ แถบฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสุพรรณบุรี ในปี 1893 ชาวสุพรรณบุรีสร้างประสาธ

ราชมณฑลเขี้ยวขึ้นที่หนองโสน ต่อมาเมื่อกรุงศรีอยุธยาสิ้นราชธานี สุพรรณบุรีจึงกลายเป็นเมืองร้างชั่วระยะหนึ่ง จนเริ่มมีผู้คนอพยพมาอยู่ด้วยความสมัครใจ และในฐานะเชลยศึก จึงทำให้ประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรี มีเชื้อสายมาจาก ไทย มอญ ลาว ซึ่งมีทั้ง ลาวเวียง ลาวโขง และลาวพวน จนปี 2394 ในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าให้สร้างศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัดปกครองเมืองมาจนถึงปัจจุบัน สุพรรณบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท นครปฐม สิงห์บุรีและกาญจนบุรี

มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 5,368,008 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,348,765 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ ภูมิประเทศ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบสูง มียอดเขาสูงที่สุดประมาณ 1,002 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง การคมนาคมสามารถติดต่อได้ทั้งทางรถไฟ ทางรถยนต์ และการคมนาคมทางน้ำ

สภาพอากาศโดยทั่วไป จะมีมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านในเดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และมีมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่านในเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม นอกจากนี้ยังมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จากทะเลจีนใต้พัดผ่านในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม จากอิทธิพลของลมมรสุมดังกล่าวทำให้เกิดฤดูกาล 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูร้อน

สภาพดินในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี มีความเหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช อาทิ การทำนา การเพาะปลูกพืชไร่ การเพาะปลูกไม้ยืนต้น และไม้ผลต่าง ๆ การปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ แหล่งน้ำธรรมชาติ ประกอบไปด้วย แม่น้ำลำคลองต่าง ๆ คือ แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี ห้วยกระเสียว คลองสองพี่น้อง เป็นต้น แหล่งน้ำเหล่านี้นอกจากใช้เพื่ออุปโภค บริโภค และการเพาะปลูก แล้ว ยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาตามธรรมชาติของจังหวัดสุพรรณบุรีอีกด้วย ลักษณะป่าไม้ของจังหวัดสุพรรณบุรี เดิมเป็นป่าไม้เบญจพรรณแต่ปัจจุบันสภาพป่าถูกรบกวนรุกทำกินหลายแห่งถูกเปลี่ยนสภาพเป็นไร่อ้อย มันสำปะหลัง ทำนา เป็นต้น แร่ธาตุที่พบมากได้แก่ ดินบุก

ประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีทั้งเชื้อชาติไทย พวน จีน ลาวหรือ โขง กระเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ (99.89 %) มีประชากรรวมทั้งสิ้น 825,451 คน (ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2535) จำแนกเป็น ชาย 406,792 คน หญิง 419,259 คน มีอาชีพ ในการกสิกรรม ปศุสัตว์ การประมง อุตสาหกรรมและการหัตถกรรม การหัตถกรรม ที่ทำกัน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผักตบชวา กระเป๋ากรงแมว ตะกร้า ถาดใส่ของ ผลิตภัณฑ์ไม้กวาดโยมะพร้าว จักสานหวาย ตะกร้าหวาย ตะกร้อ หวาย กระเป่า กระจาด ผ้าทอพื้นเมือง ห่อเสื่อกก เจียรในพลอย ผลิตภัณฑ์จากทองเหลืองรูปสัตว์ ของชำร่วย ของที่ระลึก รูปสัญลักษณ์ของชนชาติต่าง ๆ

แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ วัดป่าเลไลยก์ วัดไม้โรงวัว อุทยานมัจฉาวัดพระลอย
อนุสรณ์ดอนเจดีย์

สินค้าพื้นเมือง ได้แก่ ขนมสาเล่ หัว หัวจีน, กระจับ ลูกตาลในน้ำเชื่อม ผลิตภัณฑ์
งานช่างจรเข้ เครื่องเคลือบดินเผาและเครื่องเบญจรงค์

สภาพสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดสุพรรณบุรี แยกออกเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1. เชื้อชาติ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดสุพรรณบุรีได้ตั้งรกรากสืบสกุลเป็นชาว
จังหวัดสุพรรณบุรีมาช้านาน หลายชั่วอายุคนนับเป็น 10 ศตวรรษ ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายไทย มี
ผู้สืบเชื้อสายรองลงมาคือ จีน ลาว เขมร กระเหรี่ยง ญวน ละว้า รวมอยู่ไม่มากนัก ส่วนน้อย
เหล่านี้ได้มาตั้งถิ่นฐานนับเป็นร้อยๆ ปี มาแล้ว และมีการผสมเผ่าพันธุกับคนเชื้อชาติไทย จึงไม่
เป็นปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย หรือปัญหาทางด้านเชื้อชาติแต่อย่างใด ประชากรในสุพรรณบุรีที่เป็น
ไทยสืบเชื้อสายมาจาก เชื้อชาติอื่น ดังกล่าวข้างต้น ปัจจุบันได้กลายเป็นคนไทยโดยปริยายแล้ว
เราจึงนิยมเรียกชื่อคนเชื้อชาตินั้นๆ โดยใช้คำ "ไทย" นำหน้า ซึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีมีดังนี้

1.1 ไทยจีน มีอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะในย่านการค้าได้แก่ ในเมือง ตลาด หรือสถานที่
ชุมนุมชน

1.2 ไทยลาว มีชื่อต่างๆ กันคือ ไทยเวียง ไทยพวน ไทยโขง อาศัยอยู่กระจัด
กระจายทั่วไป ไทยเวียง มีมากในเขต อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ได้แก่ ตำบลสวนแตง ไร่ขวาง ท่า
ระหัด ดอนกำกาย (บ้านบางปลาหมอ พันตำลึง สามเหลี่ยม) และตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอบางปลา
ม้า มีไทยเวียงอยู่ในเขตหมู่บ้านไผ่ม่วง บ้านขนมจีน บ้านมณีวรรณ และบ้านท่าทราย ไทยพวน อยู่
ในเขตหมู่บ้านเก๊าห้อง บ้านดอนชาติ ดอนไร่เตา ดอนยอ ตะลุ่ม วัดโบสถ์ มะขามล้ม ท่าตลาด
และบ้านโพธิ์ศรี ไทยโขงอยู่แถวบ้านวังน้ำเย็น อำเภออู่ทอง มีไทยโขงอาศัยอยู่ตำบลบ้านดอน
ดอนมะเกลือ ทรายายโสม และหนองโอง ซึ่งทั้ง 4 ตำบลนี้ ไทยเวียงอยู่ในตำบลบ้านไร่ ดอนคา
พลับพลาไชย มีไทยโขง ประมาณ 14,949 คน นอกจากนี้ยังมีไทยโขงอาศัยอยู่ในตำบลบางกุ้ง
อำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี

1.3 ไทยกระเหรี่ยง(ชาวไทยภูเขา)อาศัยอยู่ในเขตอำเภอด่านช้าง ตำบลองค์พระ มี
อยู่หลายหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านทุ่งมะกอก บ้านกล้วย บ้านวังยาว บ้านห้วยหินดำ บ้านตะเพินดี
บ้านป่าแฝก และบ้านองค์พระ

1.4 ไทยละว้า เป็นชนชาติเก่าแก่ในแคว้นสุพรรณภูมิมาแต่โบราณกาล

ปัจจุบันนี้เกือบจะสูญพันธุ์ไปจากโลก แต่ยังมีหลงเหลืออยู่บ้างในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่บ้านกก
เซียง ตำบลห้วยขมิ้น อ.ด่านช้าง มีประมาณ 46 ครัวเรือน 242 คน ซึ่งเป็นละว้าแท้ๆ ประมาณ
30 คน และมีไทยละว้าที่บ้านวังควาย ต.องค์พระ อีกประมาณ 10 คน

1.5 ไทยเขมร อาศัยเป็นกลุ่มใหญ่ในเขต ตำบลบ้านโพธิ์ (แถบวัดประทุมชน) และ
ตำบลลิ่งชัน แถวหมู่บ้าน สามทอง สุวรรณนาคี อ.เมืองสุพรรณบุรี เชื่อกันว่าได้อพยพมาช้านาน
ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชปราบเขมร และประหารชีวิตพระยาละแวก แล้วกวาดต้อน
เอาชาวเขมรมาเป็นเชลยและส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสมัยราชการที่ 1

1.6 ไทยญวน อาศัยอยู่ที่ ต. ดับตาล อ.สองพี่น้อง ไทยญวนพวกนี้ ติดตาม
มองเชียงล้อเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสมัยรัชกาลที่ 1 ปัจจุบันได้ผสมเผ่าพันธุ์ กับคนพื้น
เมืองเป็นส่วนใหญ่

2. ศาสนา ประชากรในจังหวัดสุพรรณบุรี มีการนับถือศาสนาและและสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ดังนี้

2.1 ศาสนาพุทธ ประชากรเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธได้หล่อ
หลอมให้ประชาชนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมอันดี ซึ่งติดตามในศาสนาอย่างแนบแน่น
ค่านิยมทั้งทางจิตใจและในการปฏิบัติซึ่งจะเรียกว่าจริยธรรมและวัฒนธรรมนั้น ได้มีรากฐานมา
จากศาสนาพุทธเกือบทั้งสิ้น การประพฤติปฏิบัติอันเป็นกิจวัตรประจำวันของประชาชนทั้งในทาง
ส่วนตัวและต่อส่วนรวม เช่น การรักความสงบ สันโดษ การกินอยู่อย่างง่าย ๆ การเคารพเชื่อฟัง
ผู้ใหญ่ การเป็นคนใจบุญ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การยึดมั่นประเพณีตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ได้แก่
ประเพณีการทำบุญตักบาตรต่าง ๆ ตลอดทั้งในเรื่องความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์นั้นล้วนได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธเกือบทั้งหมดและมีความมั่นคง
ยากที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยง่าย

2.2 ศาสนาคริสต์ มีประชาชนเชื้อสายไทยญวน ซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอสองพี่น้อง
นับถือศาสนาคริสต์ มีโบสถ์ทางคริสต์ศาสนาอยู่ 1 แห่ง ที่ตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง และมี
คนไทยจำนวนน้อยในเขตท้องที่ตำบลอำเภอสามชูกนับถือศาสนาคริสต์ด้วย

2.3 ศาสนาอื่นๆ เช่น อิสลาม มีคนในหมู่บ้านแขกในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
นับถืออยู่บ้างและคนไทยเชื้อสายปากีสถาน 2-3 ครัวเรือน ซึ่งอาศัยอยู่ในท้องที่ ต.ดอนเจดีย์
อ.ดอนเจดีย์ นับถืออยู่ด้วย

2.4 การนับถือผีและทรงเจ้ามีอยู่บ้าน ไทยกะเหรี่ยง ไทยละว้า ไทยลาว นับถือ
ศาสนาพุทธและนับถือผีไปพร้อมกัน

3. ภาษา ชาวสุพรรณบุรีมีภาษาพูดดังนี้

3.1 ภาษาไทยกลาง ผู้คนที่อยู่ในเขตเมืองนี้เป็นกลุ่มคนไทยที่มีสำเนียงพูดมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงคือสำเนียงพูดที่เปล่งออกมา เป็นเสียง “เหน่อ” นับว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวสุพรรณ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจในเชิงนิรุกติศาสตร์ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ในหมู่บ้านที่อยู่ติดๆ กัน บางหมู่บ้านก็พูดเหน่อ บางหมู่บ้านก็ไม่พูดเหน่อ ซึ่งแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่น นับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง และไม่จำกัดอยู่เฉพาะเขตสุพรรณบุรีเท่านั้นยังแผ่ไปในเขตจังหวัดอื่น เช่น สิงห์บุรี อ่างทอง และกาญจนบุรีอีกด้วย แสดงการเคลื่อนย้ายขยายตัวของกลุ่มชุมชนในเขตเมืองสุพรรณบุรีไปยังเขตจังหวัดอื่น

ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภัทย์ (อ้างถึงใน วีระ บำรุงรักษา, 2526) ได้ค้นคว้าระบบเสียงภาษาสุพรรณ พบว่าภาษาพูดของชาวสุพรรณ เป็นสำเนียงภาษาที่ไพเราะ มีคุณค่าอย่างสำคัญ ควรที่อนุรักษ์ให้เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของสุพรรณบุรีตลอดไป

สำเนียงภาษาสุพรรณมีเสียงเด่นคือ เสียงวรรณยุกต์แตกต่างจากเสียงภาษามาตรฐาน ส่วนใหญ่สำเนียงภาษามีเสียงวรรณยุกต์ที่มีลักษณะเสียงเปลี่ยนระดับ กล่าว คือ มีระดับเสียงขึ้น ๆ ลง ๆ เกือบตลอดเวลา มีเสียงกลางและต่ำแทรกสลับเป็นระยะ ซึ่งช่วยเน้นเสียงขึ้น ๆ ลง ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ตัวอย่างคำ ภาษาไทยมาตรฐาน เปรียบเทียบกับคำสำเนียงภาษาสุพรรณ เช่น หนาว = น้าว, นาว พ่อ แม่ = พ่อ แม่ เรือน = เรือง ปลา = ปล่า ม้า = มา มา = หมา เป็นต้น แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ที่เมืองสุพรรณบุรีจะมีกลุ่มที่เป็นคนไทยแต่พวกเดียวตั้ง หลักแหล่งอยู่เท่านั้น สุพรรณบุรีก็เหมือนกับเมืองสำคัญ ๆ ทั้งหลายที่มีคนหลายเผ่าพันธุ์และหลากหลายชนชาติเข้ามาผสมปนเปกัน

3.2 ภาษาจีน ไซ้กันทั่วไปในหมู่คนเชื้อชาติจีน ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในตัวเมืองตลาด และย่านชุมชนคนจีน เหล่านี้พูดภาษาไทยกลางได้ชัดเจน โดยเฉพาะเด็กรุ่นหลังๆ

3.3 ภาษาลาว ทั้งไทยเวียง ไทยพวน มีลักษณะใกล้เคียงกันมาก พูดกันรู้เรื่องแต่สำเนียงเท่านั้นที่เพี้ยนกันไป ไซ้พูดเป็นภาษาถิ่นเฉพาะในถิ่นของตน พวกไทยไซ้มีภาษาเป็นของตนเอง และไม่ตรงกับภาษาไทยลาวอื่นๆ ภาษาที่ไซ้ เช่น “โง่ง” แปลว่าปิ่น “อ้าย” แปลว่าพ่อ “เอิม” แปลว่าแม่ “ฮี้” แทนตัวเองว่ากู แทนผู้ฟังว่า มึง โดยไม่คำนึงถึงอายุ ภาษาเหล่านี้มักไซ้เฉพาะไทยไซ้ด้วยกันเท่านั้น

3.4 ภาษาไทยกระเหรี่ยง ไซ้พูดกันในกลุ่มไทยกระเหรี่ยง ซึ่งอยู่ในอำเภอด่านช้าง เช่น ออ้งหมี แปลว่ากินข้าว ไอตี้ แปลว่า ต้มน้ำ ไอไซ้ แปลว่า ต้มเหล้า คนไทยกระเหรี่ยงเหล่านี้ฟังภาษาไทยกลางรู้เรื่องและพูดได้บ้าง

3.5 ภาษาไทยละว้า เป็นภาษาของไทยละว้าในอำเภอด่านช้าง มีภาษาของตนเอง เช่น “กาเว้ง” แปลว่ามาเที่ยว “เฮกข้างเว” แปลว่าทำอะไร “เต๊ะมางละลา” แปลว่ามากินข้าว

3.6 ภาษาไทยเขมร เป็นภาษาของคนไทยเขมรในเขต อ.เมืองสุพรรณบุรี ใช้พูดเฉพาะในกลุ่มของตน ปัจจุบันนิยมพูดภาษาไทยกลาง

3.7 ภาษาไทยญวน เป็นภาษาของคนไทยญวนซึ่งอาศัยอยู่ในท้องที่ ต. ต้นตาล อ.สองพี่น้องใช้พูดในหมู่ตนเองอยู่บ้าง

4. สภาพการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ คนไทยส่วนใหญ่นิยมรวมกลุ่มกันอยู่ในที่เจริญอย่างหนาแน่น เช่น ในเมือง ในเขตเทศบาล ส่วนในชนบทจะตั้งบ้านเรือนอาศัยรวมกันเป็นหย่อม ๆ ใหญ่บ้างเล็กบ้าง โดยยึดริมแม่น้ำลำคลองและถนนเป็นสำคัญ ส่วนคนไทยลาว ไทยกระเหรี่ยง ไทยละว้า ไทยเขมร และไทยญวน นิยมปลูกบ้านรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ

สถาบันครอบครัว ประชาชนส่วนใหญ่นับถือบิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ เป็นอย่างดี ผู้น้อยให้ความเคารพผู้ใหญ่ตามวัย สายสัมพันธ์ในครอบครัวช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามสภาพ อยู่รวมกันอย่างร่มเย็น คนไทยทุกเผ่ามักให้เกียรติเคารพกันตามลำดับญาติ เช่น ผู้สูงอายุกว่าจะเรียกผู้ชายที่มีอายุน้อยกว่าว่าลุง ถ้าผู้อายุน้อยกว่ามีศักดิ์เป็นลูกผู้พี่ ส่วนไทยโง้งบุตรชายนอกจากจะสืบสกุล สืบผี สืบแซ่ แล้วจะต้องเลี้ยงดูบิดามารดาต่อไปด้วย ลักษณะครอบครัว ส่วนใหญ่นิยมอาศัยรวมอยู่กับพ่อแม่ ถ้ามีครอบครัวจะแยกไปปลูกบ้านใหม่ก็มักจะไปปลูกอยู่ใกล้บ้านเดิม ไม่นิยมแยกย้ายหรือละทิ้งฐานเดิม นอกจากจำเป็นต้องย้ายไปประกอบอาชีพ หรือหาแหล่งทำกินที่อื่น

5. ลักษณะนิสัยใจคอและค่านิยม คนสุพรรณพูดจริงทำจริง มีความกล้าหาญ รักชาติบ้านเมืองมาก เพราะสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษผู้เป็นนักรบ ในขณะเดียวกันก็มีนิสัยสุภาพอ่อนโยน น้ำใจกว้างขวาง รักความสะอาดสบาย ไม่มีพิธีการมากนัก มีเมตตา สามัคคีกันดี พูดจริงทำจริง ไม่ลืมหินกำเนิดและพวกพ้อง คนสุพรรณที่ไปได้ดีมีชื่อเสียงในกรุงเทพและต่างจังหวัดหลายท่าน ได้กลับมาสร้างสรรค้สาธารณสมบัติในท้องถิ่นของตนเป็นอันมาก

คนสุพรรณรักเทิดทูลพระมหากษัตริย์ ยึดเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีความศรัทธายึดมั่นในศาสนา เชื่อในกฎแห่งกรรม ถ้าชีวิตไม่สมหวังก็เชื่อว่าเกิดจากเวรกรรมที่ทำมาแต่ชาติก่อน วัตถุประสงค์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของการจัดกิจกรรมในท้องถิ่น

คนสุพรรณในสมัยโบราณนิยมสร้างพระเครื่องและพระบูชา จากหลักฐานที่ปรากฏมีการบรรจุพระไว้ในโบราณสถาน และในถ้ำมากมาย ซึ่งคนรุ่นหลังได้ขุดมาบูชาเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันคนสุพรรณนิยมห้อยพระเครื่องหรือพกพาประจำกายเสมอ

คนไทยลว่า มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่กระตือรือร้นในการทำมาหากิน ชอบกินหมากและดื่มสุรา มักมีคู่ครองตั้งแต่อายุยังน้อย ๆ คืออายุประมาณ 14 - 16 ปี

คนไทยโง่ รักพวกพ้องเผ่าพันธุ์ รักความสงบ และขยันในการทำมาหากิน

6. ขนบธรรมเนียมประเพณี จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดเก่าแก่แต่โบราณจังหวัดหนึ่ง จึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามเป็นมรดกตกทอดมาถึงคนรุ่นหลังอยู่หลายอย่าง อย่างไรก็ตามประเพณีบางอย่างก็เหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ขึ้นบ้านใหม่ พิธีอุปสมบท พิธีแต่งงาน พิธีลอยกระทง เป็นต้น ในที่นี้จะกล่าวถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างซึ่งแตกต่างไปจากจังหวัดอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 งานทิ้งกระจาด พิธีทิ้งกระจาด เป็นพิธีทางพุทธศาสนาลัทธิมหายาน ซึ่งชาวจีนนับถือ ถือว่าเป็นการจำเริญเมตตารวมแก่ดวงวิญญาณ คือการนำเอาสิ่งของต่าง ๆ ของผู้ตาย เช่น เสื้อผ้า และของใช้ต่าง ๆ มาแจกจ่ายเป็นทานแก่ผู้ยากจนเชื่องๆ บางอย่างก็ให้กับบรรดาญาติ ลูกหลาน และมีตรสหาย พระสงฆ์มหายานจีนนิกายจะสวดมนต์อุโมทนาแม่เมตตาบุคคลแค้นดวงวิญญาณของผู้วายชนม์

งานทิ้งกระจาดนับว่าเป็นงานใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรีพอ ๆ กับงานรัฐพิธีถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ เป็นงานที่จัดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ซึ่งมีเป็นประจำทุกปีในวันเพ็ญเดือน 7 (ตามปฏิทินจีน) ประมาณปลายเดือนสิงหาคม หรือต้นเดือนกันยายน งานจัดเป็น 2 ระยะ คืองานทิ้งกระจาดฟ้า 5 วัน ต่อจากนั้นก็เป็งานทิ้งกระจาดดิน 5 วัน

6.2 งานรัฐพิธีถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ ซึ่งเป็นงานใหญ่ งานหนึ่งของจังหวัดจัดให้มีเป็นประจำทุกปี วันงานที่แท้จริง คือ วันที่ 25 มกราคม ซึ่งถือว่าเป็นวันที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงมีชัยในการกระทำสงครามยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชาแห่งพม่า เมื่อ พ.ศ. 2136 ทางราชการร่วมกับจังหวัดจัดงานเพื่อบวงสรวงดวงพระวิญญาณ และรำลึกถึงวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่พระองค์ทรงมีชัยชนะและกอบกู้เอกราชของชาติไว้

โดยทั่วไปงานจะจัดตั้งแต่วันที่ 24 -30 มกราคม ในวันที่ 24 มกราคม ซึ่งเป็นวันแรกของงาน จะมีพิธีบวงสรวงดวงพระวิญญาณของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีจะเป็นผู้กระทำพิธีบวงสรวงด้วยเครื่องสังเวทพิธีกรรม ต่อจากนั้นก็มีการชนไก่ สมมุติเป็นไก่ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับไก่ของพระมหาอุปราชา แล้วจะมีการพันดาบ ฟ้อนรำ กระบี่กระบอง และมวยไทย ถวายอีกด้วย ในวันที่ 25 มกราคม ในตอนเช้าจะมีพิธีบวงสรวงพวงมาลาถวายราชสักการะ ซึ่งมีพวงมาลามากมายจากหน่วยงาน ส่วนราชการ ห้างร้าน บริษัท ต่าง ๆ ต่อจากนั้นจะมีพิธีสงฆ์ เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลถวายแด่ดวงพระวิญญาณ ฯ ในวันที่

นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือผู้แทนพระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินทรงวางพวงมาลาและทรงกระทำพิธีถวายราชสักการะ จะมีประชาชนไปรอรับเสด็จมากมาย

6.3 งานมนัสการหลวงพ่อดาวัดป่าเลไลยก์ วัดป่าเลไลยก์วรวิหารเป็นอารามหลวงชั้นตรี ชนิด วรวิหาร เพียงวัดเดียวในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นวัดโบราณคู่บ้านคู่อำเภอเมือง วัดป่าเลไลยก์นี้มีกล่าวในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนหลายตอน เช่น พลายแก้วเคยมาบวชเณรที่วัดป่า ๔ นอกจากนี้ก็กล่าวถึงงานรื่นเริงต่างๆ เช่น ตระขงกรานต์ เทศกาลเทศน์มหาชาติ เป็นต้น แสดงว่าวัดป่าเลไลยก์เป็นวัดใหญ่และสำคัญมาแต่โบราณ

ในวิหารวัดป่าเลไลยก์มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ชาวบ้านเรียกกันว่า “หลวงพ่อด” นับถือกันว่าเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์มาก ทุก ๆ วันจะมีพุทธศาสนิกชนไปมนัสการมิได้ขาด งานมนัสการหลวงพ่อดมีมาแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน แต่ก่อนมีในวันขึ้น 7 - 8 - 9 ค่ำ เดือน 5 และเดือน 12 ปัจจุบันก็มีปีละ 2 ครั้ง เช่นกัน แต่มี 5 วัน 5 คืน คือ ขึ้น 5 - 9 ค่ำ เดือน 5 และเดือน 12

6.4 งานทำบุญกัณฑ์และทำบุญข้าวจี งานทำบุญกัณฑ์ เป็นประเพณีของชาวไทยพวน ในเขตอำเภอบางปลาม้า เช่น บ้านมะขามล้ม วัดโบสถ์ โพธิ์ศรี เป็นต้น คำว่า “กัณฑ์” แปลว่า ถือพ่า คือการบันทึบทวดาผู้เป็นใหญ่บนพ่า เป็นการบูชาเพื่อให้ฝนพ่าตกต้องตามฤดูกาล เป็นประเพณีที่นับถือกันมาแต่ครั้งโบราณ งานทำบุญกัณฑ์มีประจำทุกปีในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ในวันขึ้น 2 ค่ำเดือน 3 แต่ละบ้านจะเตรียมอาหารหวานคาว เพื่อนำไปทำบุญที่วัดในวันรุ่งขึ้น กลางคืนไปฟังพระสวดมนต์ที่วัด วันขึ้น 7 ค่ำ เดือน 3 อาหารที่สำคัญของการทำบุญกัณฑ์ก็คือข้าวหลาม

6.5 ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นประเพณีของไทยพวนและไทยเวียง เช่นหมู่บ้านวัดโบสถ์ มะขามล้ม โพธิ์ศรี กทม่วง อำเภอบางปลาม้า และหมู่บ้านไร่ บ้านขาม ดอนคา จ้าหนองโคก อำเภออุทุมพร คำว่า “บั้งไฟ” เป็นภาษาถิ่น ถ้าแปลให้ตรงกับภาษาไทยก็คือ “บ้องไฟ” ประเพณีบุญบั้งไฟโดยทั่วไปตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ตอนเย็นก็แห่ไปรวมกันที่วัด ทางวัดก็มีการสวดมนต์ บางที่ก็แห่ไปในตอนเช้า ซึ่งเป็นวันทำบุญวันเพ็ญเดือน 6 ครั้นถึงเวลาจะแข่งขันจุดบั้งไฟ แต่ละคณะจะแห่ด้วยเครื่องดีดสี่ตี

6.6 ประเพณีเล่นเฮือน เป็นพิธีหนึ่งของไทยไซ่ง โดยมากจะทำกันในเดือน 6 หรือเดือน 12 เป็นพิธีคล้ายกับการทำบุญบ้านของคนไทย หรือไหว้เจ้าในวันตรุษจีน ของคนจีน แต่ทำกัน 3 ปี ต่อ 1 ครั้ง ความมุ่งหมายก็เพื่อ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ ปู่ย่า ตายาย หรือบิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้ว ในวันพิธีเล่นเฮือน เจ้าของบ้านจะบอกญาติพี่น้องให้มากันอย่างมากมาย ถือว่าถ้ามีญาติพี่น้องมาร่วมมากก็เป็นคนมีหน้ามีตา จะทำมาค้าขึ้นและอยู่เย็นเป็นสุข

6.7 พิธีปากดง เป็นพิธีหนึ่งของไป๋ซ่งเช่นกัน เป็นการทำบุญลานข้าว ซึ่งจะทำกันตอนที่ได้ข้าวใหม่มา สมัยก่อนที่ไม่มีการทำนาปรัง ข้าวใหม่จะได้เวลาเดือนยี่หรือเดือน 3 อย่างช้าก็เดือน 4 โดยจะตำข้าวเม่าและข้าวฮาง (ข้าวเปลือกที่นำมาโม่ให้สุก แล้วนำไปตากแดดให้แห้งแล้วตำเป็นข้าวสาร แล้วนำมาโม่ให้สุกอีกครั้งหนึ่ง) กับข้าวที่ขาดไม่ได้ คือ แกงหน่อไม้ไล่หมู เนื้อหรือไก่ก็ได้ แกงหอยขม และผักจืด(ผักหลาย ๆ อย่าง คือ ถั่วลันเตา ถั่วฝักยาว ผักแว่น ผักบุ้ง นำมายำรวมกัน)

6.8 ประเพณีไหว้พระแช เป็นประเพณีของคนไทยเชื้อเขมร ในเขตตำบลบ้านโพธิ์ และตำบลดิ่งขันอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน เป็นพิธีบวงสรวงแด่ไหว้พระจันทร์(แช แปลว่า พระจันทร์ จัดขึ้นตามวัดต่าง ๆ เช่น วัดประทุมชน วัดสถูปถัมภ์ วัดสามทอง วัดสุวรรณาคี เป็นต้น

6.9 ประเพณีการแต่งงานของไทยซ่ง ประเพณีแต่งงานของไทยซ่งซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเมือหนุ่มสาวคู่ใดสมัครรักใคร่ชอบพอกัน ฝ่ายชายก็จะให้บิดา (อ้าย) และมารดา(เอม) ของตนไปทำการสู่ขอเหมือนกับประเพณีของคนไทย แต่ผิดตรงที่บิดามารดาของฝ่ายชายจะต้องแต่งกายชุดสีดำ (ผ้านุ่งของมารดา เป็นผ้านุ่งสีดำมีทิวสีขาว) ไทยซ่งถือว่าสีดำเป็นมงคลซึ่งตรงข้ามกับคนไทย ก่อนไปสู่ขอก็จะมีการดูฤกษ์ยามก่อน นิยมถือวันขึ้น 1 - 13 ค่ำ เดือน 5, 6, 8 และเดือน 12 เมื่อไปทาบทามสู่ขอตกลงกันแล้ว จะกำหนดวันพิธีแต่งงาน วันแต่งงานก็จะถือเอาวันเดือนปีที่กล่าวมาแล้ว (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2528, สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2528, สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2535, ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี, ม.ป.ป., นลินี ไกรคุณาศัย, 2535)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติและของท้องถิ่นเป็นมรดกที่บรรพบุรุษได้สะสมสร้างมาแต่โบราณกาล จึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนควรร่วมกันปกป้องรักษาและอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสมบัติของลูกหลานชั่วกาลนาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การนำวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอนมีดังต่อไปนี้ คือ

นพคุณ คุณาชีวะ (2516) ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาททางการศึกษาของปรีศนาไทย” โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ภาคละ 200 คน เป็นชาย 100 คน หญิง 100 คน รวม 800 คน ผลการวิจัยพบว่า ปรีศนาพื้นบ้านของไทยมีส่วนทำนายนายความคิด ปฏิภาณของเด็ก ช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการ เรียนภาษาและจินตนาการ ฉะนั้นปรีศนาพื้นบ้านของไทย จึงควรจะเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม การสอนภาษาและวรรณคดีไทย

วิมล คำศรี (2522) ทำการวิจัยเรื่อง “การสอนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้” ตัวอย่างประชากรคือ ครูอาจารย์ที่สอนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้ ทั้ง 5 แห่ง จำนวน 10 คน และนักศึกษาที่เรียนคติชนวิทยาในวิทยาลัยครูภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง จำนวน 100 คน จากการวิจัย สรุปผลได้ว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์และมองเห็นคุณค่า หรือความสำคัญของคติชน วิทยาหลักสูตร และเนื้อหาคติชนวิทยาน่าสนใจ เพราะก่อให้เกิดคุณค่าในด้านต่าง ๆ คือ ช่วยให้นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในรูปแบบของวัฒนธรรม และพฤติกรรมการสร้างสรรคของกลุ่มชนในท้องถิ่น ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับ ท้องถิ่น และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในกลุ่มชน และช่วยให้นักศึกษาได้อนุรักษ์ และ พัฒนาตลอดจนเผยแพร่วัฒนธรรมให้กว้างขวางขึ้น

กมล รอดคล้าย (2525) ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครู ในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมไทย” ตัวอย่างประชากรเป็นครูภาษาไทย จำนวน 233 คน ที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 20 โรงเรียน ผลการ วิจัยพบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีการฝึกมารยาท และการปฏิบัติตนที่ดี ครูควร จัดอบรมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ นักเรียน ครูควรมีบทบาทในการ ศึกษาค้นคว้า โดยรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมจากแหล่งความรู้ในชุมชน และควรเข้าร่วม

กิจกรรมและเผยแพร่ความรู้ในชุมชน ครูควรส่งเสริมให้เยาวชนไปทัศนศึกษาหรือเข้ารับการอบรม ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทย

สุนทรีย์ ดวงทิพย์ (2525) ทำการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์วรรณกรรมพื้นบ้าน” ตำบลท่าไม้ ตำบลพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร” กลุ่มตัวอย่างคือ ครูและอาจารย์จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน พบว่า ครูและอาจารย์ในจังหวัดกำแพงเพชร มีความเห็นว่า วรรณกรรมพื้นบ้าน มีคุณค่า และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการเรียนการสอนได้มาก แต่ครูและอาจารย์ยังขาดความรู้ และความประสพการณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน และขาดทักษะในการ นำวรรณกรรมพื้นบ้านไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง วรรณกรรมพื้นบ้าน และจัดบทเรียนให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เพื่อประโยชน์ในการ นำไปใช้ในด้านการเรียนการสอนต่อไป

ชำนานู แก้วคะตา (2526) ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาท ของครูภาษาไทยตะวันออกเฉียงเหนือในการอนุรักษ์และสืบทอดคตินานบ้านอีสาน” กลุ่ม ตัวอย่างประชากร คือครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัด กรมสามัญศึกษา จำนวน 172 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการอนุรักษ์ รวบรวมและศึกษา ครู ภาษาไทยส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดว่า ครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรทำการ รวบรวม และศึกษาคติชาวบ้านอีสาน และสนับสนุนให้ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้ารับการอบรมด้านคตินานบ้านอีสาน ในด้านการถ่ายทอดคตินานบ้าน ครูส่วนใหญ่เห็นด้วย มากที่สุด กับคำกล่าวของนักคติชนวิทยาที่ว่า หากไม่อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแท้ ๆ ไว้ จะทำให้ชาติต้องสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมไปในที่สุด และครูควรจัดกิจกรรม ทางคตินานบ้านอย่างสม่ำเสมอ ครูควรศึกษาอบรมเพิ่มเติม และควรจัดทัศนศึกษา ตลอดจน การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน

นวลละออ สุภาผล (2527) ทำการวิจัยเรื่อง “การทดลองสอนการถ่ายทอดมรดกทาง วัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยครู จันทบุรี จำนวน 60 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีความรู้ และเจตคติเพิ่มขึ้นมากกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และได้เสนอแนะว่าควรปลูกฝังค่านิยมด้านศิลป วัฒนธรรมของชาติ โดยจัดเป็นวิชาพื้นฐานไว้ในหลักสูตร

ชจร ลือชัย (2528) ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษาอาชีวศึกษาในเขตการศึกษา 11 เกี่ยวกับประเพณีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาอาชีวศึกษาจำนวน 370 คน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับ ประเพณีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 5 ประเภท คือ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและบุคคล ประเพณีเกี่ยวกับสังคม ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน นักศึกษาได้รับความรู้เหล่านี้จากครอบครัว และท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ครอบครัวและท้องถิ่นควรเป็นผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีเกี่ยวกับศาสนา และประเพณีเกี่ยวกับการแสดง และการละเล่นซึ่งนักศึกษาควรเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

สมจิตร เชื้ออรุณ (2528) ทำการวิจัยเรื่อง “การทดลองสอนนิสัยทางสังคม โดยใช้สื่อเน้นศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อสร้างเสริมเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยแก่นักเรียนก่อนวันเรียน” โดยทดลองสอนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และนักเรียนชั้นอนุบาลเด็กเล็ก จำนวน 40 คน ซึ่งแบ่งออกเป็นสองห้องเรียน โดยสอนห้องเรียนละ 5 คาบต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนตามแผนการสอน โดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทยมีเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการสอน โดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนโดยใช้สื่อที่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย มีเจตคติต่อวัฒนธรรมไทยสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการสอน โดยใช้สื่อที่ไม่เน้นศิลปวัฒนธรรมไทย

จารึก บุญไชย (2529) ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ของนักศึกษาในสหวิทยาลัยศรีอยุธยา” โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 350 คน จากวิทยาลัยครู 5 แห่ง ในสหวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเนื้อหาวิชาว่าควรมีลักษณะที่ระบุไว้ คือ การศึกษาปัญหาของท้องถิ่นในปัจจุบัน และวิธีการแก้ปัญหา การศึกษาประวัติศาสตร์ และคุณค่าของสถานที่สำคัญ และความสัมพันธ์กับชุมชนในท้องถิ่น สำหรับด้านการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า การให้ครูอาจารย์ผู้สอนบรรยาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถาม อภิปราย แสดงความคิดเห็น ควรมีการสำรวจชุมชน และออกปฏิบัติภาคสนาม การจัดทัศนศึกษา การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และการให้นักศึกษามีบทบาทในท้องถิ่น โดยการเข้าร่วมกิจกรรมในท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์ พัฒนาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ร่วมงานมหกรรม งานประเพณีท้องถิ่น สำหรับด้านสื่อการสอน นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ควรใช้วัตถุของจริง

ภาพยนตร์ สไลด์ พิพิธภัณฑน์ ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น แหล่งวิทยากรในชุมชนทั้งสถานที่ และบุคคล

สุจิต บัวพิมพ์ (2529) ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในสถาบันอุดมศึกษา” กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตนักศึกษาปีที่สุดท้ายในปีการศึกษา 2528 จากสถาบันอุดมศึกษา 11 สถาบัน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 3,388 คน ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมพื้นบ้านสร้างให้คนรัก และหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม และร่วมมือกันอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป นิสิตนักศึกษาจึงนิยมการจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีตามเทศกาลอยู่เป็นประจำ ในขณะเดียวกัน เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมประเพณีจะมีนิสิตนักศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมกันเป็นจำนวนมากทุกสถาบัน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะมีอาจารย์ผู้สอนร่วมกับนิสิตนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีสื่อมวลชนในท้องถิ่นเผยแพร่ข่าวให้ นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาให้ความสนใจต่อการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า สถาบันนิยมการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านมาบรรยาย และสนใจการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ในการเรียนการสอน นักศึกษาประสงค์ที่จะได้ไปชมการแสดงหรือการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมที่มีการจัดนอกสถาบันทั้งที่ดำเนินการโดยภาครัฐบาล และเอกชน

อัจฉรา ทองพลาย (2529) ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6” ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 จาก 18 แห่ง จำนวน 361 คน และ 570 ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า ในเขตการศึกษา 6 มี วัฒนธรรมพื้นบ้านด้านประเพณี และหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในโรงเรียนได้มาก ส่วนการเล่นพื้นบ้าน เมื่อจะนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันเสียก่อน ครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้านประเพณี การเล่นพื้นบ้าน และหัตถกรรมพื้นบ้านด้วยการศึกษาอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียน

วัลยา โกสุม (2530) ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการศึกษา เพื่ออนุรักษ์ และเสริมสร้างวัฒนธรรมไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดกรม

สามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และนักเรียน จำนวน 601 คน โดยเป็นครูผู้สอน 361 คน และนักเรียน 240 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกันว่าครูส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเรื่อง วัฒนธรรมจากสื่อมวลชนมากที่สุด เกี่ยวกับการจัดสภาพห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่อง วัฒนธรรมครูส่วนใหญ่ไม่จัดสภาพห้องเรียนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย สำหรับครูจะจัดป้าย นิเทศมากที่สุด

ชิต แก้วเพ็ง (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลกในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน” โดยใช้แบบสอบถามต่อครู ผู้สอนจำนวน 372 คน และสัมภาษณ์ผู้บริหาร 93 คน

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของโรงเรียนที่กระทำมากที่สุดในการอนุรักษ์ และสืบทอด วัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูเป็นแบบอย่างที่ดีพร้อมทั้งชักชวนให้ นักเรียนปฏิบัติตาม พานักเรียนไปบูรณะ ทำความสะอาดโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด และการ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ครูส่วนใหญ่นำวัฒนธรรมพื้นบ้านมา สอนสอดแทรกในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับบทบาทผู้บริหารส่วนใหญ่ในการ อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นใช้วิธีการศึกษา และรวบรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านจาก เอกสาร ส่วนการเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านแก่นักเรียนและประชาชน ผู้บริหารใช้วิธีเสนอแนะ ให้ครูผู้สอนนำความรู้เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านมาสอนสอดแทรกในมวลประสบการณ์ต่าง ๆ และ จัดตั้งกลุ่มสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นภายในโรงเรียน และเชิญชวนประชาชนที่สนใจมา ร่วมกลุ่ม

ดุสิต ทองสลาย (2530) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครู และผู้ปกครองเกี่ยวกับ บทบาทในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร” โดยใช้แบบสอบถามต่อครูประจำชั้นประถม ศึกษปีที่ 6 จำนวน 127 คน และผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 381 คน

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนใน การอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยนั้นอยู่ในระดับเห็นด้วยเป็นอย่างมากในสาขามนุษยศาสตร์ เห็นด้วยปานกลาง ในสาขาศิลปะ การช่างฝีมือ กีฬา และนันทนาการ ส่วนสาขาคหกรรมศิลป์

ความคิดเห็นของครู และผู้ปกครองอยู่ในระดับเห็นด้วยเป็นอย่างมาก ในการอนุรักษ์ และเห็นด้วยปานกลางในการสืบทอด

ครูและผู้ปกครองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยในสาขา มนุษยศาสตร์ การช่างฝีมือ คนกรรมศิลป์ และกีฬาและนันทนาการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยสาขาศิลปะ ครูและผู้ปกครองมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อเล็กซานเดอร์ (Alexdnder, 1982) ทำการวิจัยเรื่อง Black and White students and Adults study their Community through and Ethnographic/Ethnohistoric Perspective เป็นการศึกษาระวัติความเป็นมาของชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น โดยให้นักเรียนผิวขาว ผิวดำ และผู้ใหญ่ในแฟรงค์เฟิร์ต รัฐเพซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา ออกสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน การสัมภาษณ์ใช้คำถามเกี่ยวกับความเชื่อ และทัศนคติ แนวคิดในเรื่องของเชื้อชาติ สังคม และศาสนา ผลการวิจัยได้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในชุมชน ช่วยให้เข้าใจชุมชน และทำให้ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมในโรงเรียน และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เข้ากันได้

เจนิคส์ (Janice, 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง A study of Native American Early Childhood Education Curriculum "The Circle Never Ends" เป็นการศึกษาการให้หลักสูตรระดับชั้นอนุบาล ที่สร้างขึ้นโดยใช้วัฒนธรรมของชนพื้นเมืองอินเดียนแดงในอเมริกา เป็นสาระสำคัญของหลักสูตรและได้นำไปทดลองใช้ที่ Circle of Learning Preschool ในศูนย์อินเดียนแดงเมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด ใช้เวลาในการทดลอง 1 ปี (ค.ศ. 1989 - 1990) ในห้องเรียนที่มีเด็กอินเดียนอายุ 5 ปี จำนวน 17 คน ครูผู้สอน 1 คน ผู้ช่วยสอน 1 คน และผู้ปกครองของเด็ก ดังกล่าว ได้มีการติดตามผลจนเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลในเกรด 1 และ 2 ผลการทดลองสอนหลักสูตร The Circle Never Ends ซึ่งพัฒนาแนวคิดการสอน วิธีการ วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ จากวัฒนธรรมและตำนานของชาวอินเดียนแดง พบว่า การทดลองใช้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร กล่าวคือ เด็กชาวอินเดียนแดงมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเอง มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเอง และมีความรู้พื้นฐานที่จะศึกษาต่อในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐต่อไป อีกทั้งยังพบอีกว่า 1) เด็กอินเดียนแดงส่วนใหญ่เมื่อเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลประสบปัญหาทางวัฒนธรรม (Cultural shock) กล่าวคือ มีพฤติกรรมถดถอยทางสังคม และมีการเรียนรู้ต่ำ

กว่าเกณฑ์มาตรฐาน 2) เด็กที่ได้รับการสอนจากหลักสูตร The Circle Never Ends เมื่อเข้าไปเรียนในระดับเกรด 1 และ 2 พบว่าเด็กมีการพัฒนาทั้งในด้านการศึกษาและความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตน 3) พื้นฐานทางด้านวัฒนธรรมนับว่ามีความสำคัญต่อความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและการประสบความสำเร็จทางการศึกษาของเด็ก 4) หลักสูตร The Circle Never Ends เป็นหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถใช้เป็นรูปแบบสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสำหรับวัฒนธรรมอื่น ๆ ต่อไป

สเตฟานี (Seffani, 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Curriculum-Based English and Spanish Vocabulary Assessment : A Cultural and Linguistically-Fair Response to Cultural Biased Assessment โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่มีประมวลศัพท์เป็นพื้นฐาน (A Curriculum-Based Vocabulary Assessment Task) ซึ่งมีภาษาอังกฤษและภาษาสเปนสำหรับเด็กอายุ 3 และ 4 ปี เป็นพื้นฐาน ประเมินหลักสูตรโดยการหาความตรง ความเที่ยง หาความสัมพันธ์จากแบบทดสอบคำศัพท์มาตรฐานและแบบทดสอบทางภาษา ซึ่งหลักสูตรนี้ได้ทดลองใช้กับเด็กอายุ 3 ปี จำนวน 15 คน และเด็กอายุ 4 ปี จำนวน 18 คน โดยเจดิสลิปเปอร์เซนต์ของเด็กเหล่านี้ใช้ภาษาสเปนเป็นหลักและเป็นเด็ก 2 ภาษา คือใช้ทั้งภาษาสเปนและภาษาอังกฤษ เด็กจะสอนโดยการใช้หลักสูตรนี้ทุกสัปดาห์ เป็นเวลา 15 สัปดาห์ และนำแบบทดสอบคำศัพท์มาตรฐาน มาทดสอบเด็ก ส่วนแบบทดสอบทางภาษานั้นใช้เฉพาะกับเด็กอายุ 4 ปี

ผลการวิจัยพบว่า เด็กอายุ 4 ปี มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าเด็กอายุ 3 ขวบ ในภาษาสเปน การหาความเที่ยงของหลักสูตรพบว่า หลักสูตรนี้มีความเหมาะสมที่จะใช้ในระบบการศึกษาและมีความสัมพันธ์กับแบบทดสอบคำศัพท์มาตรฐาน แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับแบบทดสอบทางภาษาและภาษาสเปนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้คำศัพท์ของเด็กต่อไปในทั้ง 2 ระดับอายุ ส่วนภาษาอังกฤษนั้นมีความสำคัญเฉพาะในเด็กอายุ 4 ขวบ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรที่มีภาษาอังกฤษและภาษาสเปนเป็นพื้นฐานสามารถนำมาใช้กับเด็กอนุบาลที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมและการออกเสียงของภาษาที่ต่างกันได้ ซึ่งเป็นเด็กมีอัตราเสียงสูงในความล่าช้าทางภาษา ข้อดีของหลักสูตร คือ ใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก มีการให้เด็กได้ออกเสียงซ้ำสลับกับคำที่เด็กคุ้นเคย ซึ่งครูสามารถนำไปใช้กับเด็กได้ดี

ฮอดจ์ (Hodge, 1992) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Culture Difference in Classroom โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายถึงผลกระทบของวัฒนธรรมชาวแอฟริกา-อเมริกันต่อชาวยุโรป-อเมริกา ในกิจกรรมการสอนภาษาในห้องเรียน โดยการสังเกตกลุ่มตัวอย่าง เด็กพื้นเมืองชาวเกาะของสหรัฐอเมริกาที่บรรพบุรุษได้อพยพจากแอฟริกามาอยู่ในสมัยที่มีทาส จำนวน 14 คนและเด็กชาวยุโรป-อเมริกัน จำนวน 200 คน ที่เรียนในชั้นอนุบาลจนถึงเกรด 3 ซึ่งผลการวิจัยอธิบายถึง วิถีชีวิตของทั้งสองวัฒนธรรมว่ามีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างไรในกิจกรรมในห้องเรียน ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมทางบ้านต่อพฤติกรรมของนักเรียนในการเรียนการสอน ดังนี้ 1) พ่อแม่ของเด็กพื้นเมืองนี้ไม่ได้สนใจว่าการที่เด็กแยกตัวออกจากสิ่งแวดล้อมของชนกลุ่มใหญ่นั้นมีผลหรืออาจไม่มีผลต่อความชำนาญทางด้านภาษาเช่นเด็กที่เปิดตัวต่อสิ่งแวดล้อม 2) เด็กพื้นเมืองชาวเกาะเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ความรู้ทางด้านจิตวิทยาและทางอารมณ์เข้าช่วยเหลือเมื่อเข้าเรียนในปีแรกในชั้นอนุบาล เพื่อที่เด็กจะได้ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างไปในโรงเรียนได้ 3) เด็กที่มาจากวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคมมักจะมีความรู้สึกที่ติดตนเองต่ำ 4) ความแตกต่างของเด็กแต่ละกลุ่มนี้ ไม่มีผลต่อปฏิสัมพันธ์ของครูที่มีต่อเด็ก

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมของแอฟริกา-อเมริกันและยุโรป-อเมริกันมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งแต่ละวัฒนธรรมจะมีลักษณะที่เป็นเฉพาะ เป็นเอกลักษณ์ และมีอิทธิพลต่อสังคมนั้น ๆ ซึ่งรูปแบบของสังคมจะพัฒนาโดยระบบของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมและถ่ายทอดไปสู่ชนรุ่นต่อ ๆ ไป ควรที่จะสนับสนุนให้ครูได้ให้ความสนใจในเรื่องของวัฒนธรรมที่แตกต่างเหล่านี้ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย